

Regeringens proposition

1997/98:104

Behandlingen av häktade

Prop.
1997/98:104

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 19 mars 1998

Göran Persson

Laila Freivalds
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att den som är häktad skall ha rätt att begära rättens prövning av åklagarens beslut om enskilda restriktioner. Rätten att begära domstolsprövning skall vara ett komplement till den nuvarande ordningen att rätten enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken lämnar generellt tillstånd till restriktioner.

Vidare föreslås att reglerna skall förtydligas så att det framgår att rätten skall pröva frågan om tillstånd till restriktioner vid varje tillfälle som den skall ta ställning till häktningsfrågan. Ett meddelat tillstånd till restriktioner förfaller om rätten inte vid denna prövning ger ett nytt tillstånd. Åklagaren skall ange skälen för restriktioner i samband med att rättens tillstånd begärs.

Rättens prövning av enskilda restriktioner skall ske vid samma tillfälle som den enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken skall pröva frågan om tillstånd till restriktioner. En prövning av enskilda restriktioner är möjlig redan vid den första häktningsförhandlingen. Handläggningen skall ske på samma sätt och i samma ordning som rättens handläggning av häktnings- och tillståndsfrågorna. Sedan åklagaren fått tillfälle att yttra sig över den häktades begäran om domstolsprövning skall rätten pröva om det finns skäl för de enskilda restriktioner, dvs. restriktioner av ett visst slag, som den häktade har invänt mot. Rättens beslut får inte överklagas till högre instans.

Vidare behandlas frågan om dokumentation av de omständigheter som föranleder ett beslut om restriktioner.

Beträffande reglerna om restriktioner för anhållna och gripna föreslås vissa förtydliganden. Vidare föreslås att kopior och översättningar av försändelser som granskats av åklagaren skall förstöras så snart de inte längre behövs.

För att förbättra häktesverksamheten föreslås att intagna i häkten som huvudregel skall ges tillfälle att vistas tillsammans med andra intagna.

På häktet och i polisarresten skall provtagning för kontroll av drogfrihet kunna ske beträffande en intagen som skäligen kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel eller dopningsmedel. Härtill föreslås regler om att föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk kan tas om hand och förstöras.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 1999.

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.	9
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:000) om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.	20
3	Ärendet och dess beredning	21
4	Bakgrund	22
5	Gällande ordning	25
5.1	Rättegångsbalkens regler om häktning och restriktioner ..	25
5.1.1	Förutsättningar för häktning	25
5.1.2	Proportionalitetsprincipen	26
5.1.3	Tidsfrister	26
5.1.4	Tillstånd till restriktioner	26
5.1.5	Överklagande	27
5.2	Behandlingslagens regler om restriktioner	27
5.2.1	Proportionalitetsprincipen	27
5.2.2	Olika former av restriktioner	28
5.2.3	Beslut om enskilda restriktioner samt om- och överprövning av dessa	28
5.2.4	Anhållna och gripna	29
5.3	Behandlingslagens regler om gemensam vistelse, kroppsvsitation och innehav av egendom	29
6	Internationella åtaganden	30
7	Restriktioner för häktade	31
7.1	Utgångspunkter för en reform	31
7.2	Ökat domstolsinflytande över restriktionsanvändningen ..	34
7.3	Rättens generella tillstånd till restriktioner	41
7.4	Rättens prövning av beslut om enskilda restriktioner	42
7.5	Redovisning av skäl för restriktioner m.m.	48
7.6	Åklagarens hantering av kopior m.m. efter brev- granskning	52
8	Behandlingen av häktade m.fl.	54
8.1	Reformbehovet	54
8.2	Reglernas närmare utformning	56
8.2.1	Gemensam vistelse	56
8.2.2	Provtagning för kontroll av drogfrihet	58
8.2.3	Omhändertagande och förstörande av vissa föremål	60
9	Ekonomiska konsekvenser m.m.	61
10	Ikraftträdande	62

11	Författningskommentar.....	62	Prop. 1997/98:104
11.1	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	62	
11.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.	64	
11.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:000) om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.	67	
Bilaga 1	Promemorians lagförslag	71	
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanser	74	
Bilaga 3	Lagförslag i utkastet till lagrådsremiss	75	
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag.....	83	
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	98	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 1998.....	95	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen
antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.
3. lag om ändring i lagen (1998:000) om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 24 kap. 5 a, 14, 21 och 24 §§ samt 49 kap. 5 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Om rätten beslutar att häkta någon *eller* förordnar att någon skall kvarbli i häkte, skall den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om den häktades kontakter med omvärlden skall få inskränkas. Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

Om det på grund av senare inträffade omständigheter är nödvändigt, får åklagaren meddela beslut som innebär inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden även om rätten inte har meddelat tillstånd till restriktioner. Har åklagaren meddelat ett sådant beslut skall han samma dag eller senast dagen därefter begära rättsens prövning enligt första stycket. När en sådan framställan kommit in till rätten, skall rätten så snart det kan ske och senast inom en vecka hålla förhandling i frågan. För handläggningen vid rätten gäller vad som är föreskrivet om häktningförhandling.

Föreslagen lydelse

24 kap.
5 a §¹

Om rätten beslutar att häkta någon, förordnar att någon skall kvarbli i häkte *eller medger förlängning av tiden för att väcka åtal*, skall den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om den häktades kontakter med omvärlden skall få inskränkas. Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

Ett tillstånd till restriktioner förfaller om rätten inte medger fortsatt tillstånd i samband med att den förordnar att någon skall kvarbli i häkte eller medger förlängning av tiden för att väcka åtal.

¹ Senaste lydelse 1993:1408.

14 §²

Vid häktningförhandlingen skall den som yrkar häktning och, om det inte finns synnerligt hinder, den anhållne vara närvarande.

Den som yrkar häktning skall ange de omständigheter som *han grundar sitt yrkande* på. Den anhållne och hans försvarare skall få tillfälle att yttra sig. Utöver vad handlingarna från förundersökningen innehåller samt vad parterna i övrigt anför får utredning angående brottet inte läggas fram, om det inte finns särskilda skäl till det.

Den som yrkar häktning skall ange de omständigheter som *yrkandet grundas* på. *Detsamma gäller i fråga om en begäran om tillstånd till restriktioner enligt 5 a §.* Den anhållne och hans försvarare skall få tillfälle att yttra sig. Utöver vad handlingarna från förundersökningen innehåller samt vad parterna i övrigt anför får utredning angående brottet inte läggas fram, om det inte finns särskilda skäl till det.

21 §³

Döms den misstänkte för brottet och är han häktad, skall rätten, enligt de grunder som anges i detta kapitel, pröva om han skall stanna kvar i häkte till dess domen vinner laga kraft. Om den misstänkte inte är häktad, får rätten förordna att han skall häktas. I fråga om restriktioner gäller bestämmelserna i 24 kap. 5 a §.

Döms den misstänkte för brottet och är han häktad, skall rätten, enligt de grunder som anges i detta kapitel, pröva om han skall stanna kvar i häkte till dess domen vinner laga kraft. Om den misstänkte inte är häktad, får rätten förordna att han skall häktas. I fråga om *tillstånd till* restriktioner gäller bestämmelserna i 5 a §.

Vid tillämpningen av första stycket skall bestämmelserna i detta kapitel om häktning, i de fall där det finns risk för att den misstänkte undandrar sig straff, gälla även i de fall där det finns risk för att den misstänkte undandrar sig utvisning. Om rätten har beslutat om utvisning får den förordna om häktning trots att det för brottet inte är föreskrivet fängelse ett år eller däröver. Förordnandet om häktning skall dock inte gälla under den tid då den dömda avtjänar en frihetsberövande påföljd som han har dömts till i målet.

24§⁴

Om behandlingen av den som är anhållen eller häktad samt om ersättning av allmänna medel åt den som varit oskyldigt anhållen eller häktad finns särskilda bestämmelser.

I fråga om behandlingen av den som är anhållen eller häktad samt om ersättning av allmänna medel åt den som varit oskyldigt anhållen eller häktad finns särskilda bestämmelser. *Detsamma gäller i fråga om rättens prövning av undersökningsledarens eller åklagarens beslut om inskränkningar i*

² Senaste lydelse 1987:1211.

³ Senaste lydelse 1994:452.

⁴ Senaste lydelse 1987:1211.

49 kap.

5 §⁵

En tingsrätts beslut får överklagas särskilt, om tingsrätten i beslutet

1. avvisat ett ombud, ett biträde eller en försvarare eller ogillat ett yrkande om detta,

2. ogillat ett yrkande av tredje man att få delta i rättegången som intervenient eller målsägande eller prövat fråga enligt 13 kap. 7 § om övertagande av ett käromål,

3. förelagt en part eller någon annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller vid prövning enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran,

4. prövat en fråga om utdömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för forseelse i rättegången eller om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnad,

5. prövat en fråga om ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller enskild part eller om ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller någon annan,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25–28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häktning, *tillstånd till* restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25–28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken,

7. avslagit en begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag utsett någon annan än parten föreslagit,

8. prövat en fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619) i annat fall än som avses i 5 eller 7,

9. avslagit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av en enskild part skall utgå av allmänna medel enligt 36 kap. 24 § andra stycket eller

10. prövat en fråga enligt 33 kap. brottsbalken om avräkning av tiden för vissa frihetsberövanden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

⁵ Senaste lydelse 1996:1624.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

Prop. 1997/98:104

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

dels att 16 a–16 d §§ skall betecknas 18–21 §§ samt att 17, 17 a, 18 och 19 §§ skall betecknas 23–26 §§,

dels att 1, 2, 2 b, 3–16 samt de nya 18, 20, 23 och 25 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 2 c och 17 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som är häktad på grund av misstanke om brott eller av annan anledning får *ej* underkastas mera omfattande inskränkningar i sin frihet än som *påkallas av* ändamålet med häktningen samt ordning och säkerhet.

Häktad skall behandlas så att skadliga följder av frihetsberövandet motverkas. I den *mån* det *lämpligen kan ske*, skall åtgärder *vidtagas* för att ge *häktad* det personliga stöd och annan hjälp som han behöver. Sådana åtgärder får dock *vidtagas* endast om den häktade samtycker *därtill*.

Om det inte är uppenbart *obehövt*, skall *häktad* senast vid ankomsten till förvaringslokalen kroppsvisiteras för eftersökande av föremål som han enligt vad som följer av denna lag *ej* får inneha.

I övrigt får *häktad* kroppsvisiteras för eftersökande av föremål *som nyss sagts* när

1. anledning *förekommer* att sådant föremål skall anträffas på *honom*,

Föreslagen lydelse

1 §

Den som är häktad på grund av misstanke om brott eller av *någon* annan anledning får *inte* underkastas mera omfattande inskränkningar i sin frihet än som ändamålet med häktningen samt ordning och säkerhet *kräver*.

Den häktade skall behandlas så att skadliga följder av frihetsberövandet motverkas. I den *utsträckning* det är *lämpligt*, skall åtgärder *vidtas* för att ge *den häktade* det personliga stöd och annan hjälp som han *eller hon* behöver. Sådana åtgärder får dock *vidtas* endast om den häktade samtycker *till detta*.

2 §¹

Om det inte är uppenbart *onödigt*, skall *den häktade* senast vid ankomsten till förvaringslokalen kroppsvisiteras för eftersökande av föremål som han *eller hon* enligt vad som följer av denna lag *inte* får inneha.

I övrigt får *den häktade* kroppsvisiteras för eftersökande av *sådana* föremål när

1. *det finns* anledning att *anta* att *ett* sådant föremål skall anträffas på *den häktade*,

¹ Senaste lydelse 1982:402.

2. det sker stickprovsvis eller också i anslutning till större undersökning som av säkerhetsskäl görs av utrymmen inom förvaringslokalen och den häktade har eller har haft särskild anknytning till utrymme som berörs av undersökningen,

3. den häktade skall *mottaga* eller har haft obehagat besök, eller

4. den häktade efter vistelse utanför förvaringslokalen *kommer åter till denna*.

Vad som har sagts i andra stycket *utgör ej hinder mot* att i annat fall *företages* sådan ytlig kroppsvisitation som *bedömes* nödvändig av säkerhetsskäl och som endast avser eftersökande av vapen eller annat farligt föremål.

2. det sker stickprovsvis eller också i anslutning till *en* större undersökning som av säkerhetsskäl görs av utrymmen inom förvaringslokalen och den häktade har eller har haft särskild anknytning till *det* utrymme som berörs av undersökningen,

3. den häktade skall *ta emot* eller har haft obehagat besök, eller

4. den häktade efter vistelse utanför förvaringslokalen *återvänder dit*.

Vad som har sagts i andra stycket *hindrar inte* att *det* i annat fall *görs* sådan ytlig kroppsvisitation som *bedöms* nödvändig av säkerhetsskäl och som endast avser eftersökande av vapen eller annat farligt föremål.

2 b §²

Kroppsvisitation eller kroppsbesiktning får inte göras mer ingående än vad ändamålet med åtgärden kräver. All den hänsyn som omständigheterna medger skall *iakttagas*. Om möjligt skall vittne närvara. En häktad får hållas avskild från andra häktade, om det är nödvändigt för att verkställa beslut om kroppsbesiktning.

Annan kroppsvisitation än som avses i 2 § tredje stycket eller kroppsbesiktning får, när åtgärden gäller kvinna, *ej* verkställas eller bevittnas av annan än kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska.

Föremål, som anträffas vid kroppsvisitation eller kroppsbesiktning och som *häktad* enligt vad som följer av denna lag *ej* får inneha, skall *omhändertagas* och förvaras för *hans* räkning, *såvitt ej* annat är särskilt föreskrivet.

Kroppsvisitation eller kroppsbesiktning får inte göras mer ingående än vad ändamålet med åtgärden kräver. All den hänsyn som omständigheterna medger skall *iakttas*. Om möjligt skall *ett* vittne närvara. En häktad får hållas avskild från andra häktade, om det är nödvändigt för att verkställa beslut om kroppsbesiktning.

Annan kroppsvisitation än som avses i 2 § tredje stycket eller kroppsbesiktning får, när åtgärden gäller *en* kvinna, *inte* verkställas eller bevittnas av *någon* annan än *en* kvinna, *en* läkare eller *en* legitimerad sjuksköterska.

Föremål som anträffas vid kroppsvisitation eller kroppsbesiktning och som *den häktade* enligt vad som följer av denna lag *inte* får inneha, skall *tas om hand* och förvaras för *den häktades* räkning, *om inte* annat är särskilt föreskrivet.

Injektionssprutor och kanyler

² Senaste lydelse 1993:1411.

som kan användas för insprutning i människokroppen, och andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika, och som påträffas hos den som är häktad, får tas om hand och förstöras.

2 c §

Blod-, urin- eller utandningsprov får tas på en häktad som skäligen kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel eller sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl.

3 §

Vill häktad vistas tillsammans med en eller flera andra häktade, skall han *beredas tillfälle härtill i skälig utsträckning, om lokalförhållandena medger det.* Mer än en häktad får också förvaras i samma rum, om det är synnerligen påkallat av utrymmesskäl eller annan särskild anledning. Gemensam förvaring *som angivits nu* får dock *ej ske*, om *den* innebär fara från säkerhetssynpunkt eller, i fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott, fara för att bevis *undandröjes* eller utredning om brott *eljest* försvåras. *I annat fall än som angivits nu* får *ej* förvaras mer än en person i varje rum.

Förvaringen skall *ske på sådant sätt* att förbindelse mellan häktade som kan *antagas* påverka varandra i mål eller *ärende* såvitt möjligt förhindras. Även i övrigt skall *häktad*, särskilt *om han* är under 21 år, *förvaras så att han ej utsättes* för olämpligt inflytande av *annan häktad*.

Vill *en* häktad vistas tillsammans med en eller flera andra häktade, skall han *eller hon* ges tillfälle *till det*. Mer än en häktad får också förvaras i samma rum, om det är synnerligen påkallat av utrymmesskäl eller annan särskild anledning. *Gemensam vistelse och gemensam förvaring* får dock *inte äga rum*, om *det* innebär fara från säkerhetssynpunkt eller, i fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott, fara för att bevis *undandröjs* eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras. *Om en häktad förvaras i en annan lokal än häkte*, får *möjligheterna till gemensam vistelse* begränsas med hänsyn till *lokalförhållandena*.

Förvaringen *och den gemensamma vistelsen* skall *utformas så* att förbindelse mellan häktade som kan *antas* påverka varandra i mål eller *ärenden* såvitt möjligt förhindras. Även i övrigt skall *förvaringen och den gemensamma vistelsen* *utformas så att häktade*, särskilt *de som* är under 21 år, *inte*

4 §³

Vid *behandling av häktad* skall hänsyn *tagas till hans* hälsotillstånd. Häktad som bedöms behöva hälso- och sjukvård eller som begär att läkare skall tillkallas, skall så snart *det kan ske* undersökas av läkare, om *ej* sådan undersökning uppenbarligen är *obehövlig*.

Läkares *anvisning rörande* vården av häktad som är sjuk skall *iakttagas*. Behöver den häktade sjukhusvård, skall sådan beredas honom så snart *det kan ske*. Föreskrifter om psykiatrisk tvångsvård *ges* i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård. Får hälso- och sjukvårdspersonal inom kriminalvården kännedom om att en häktad lider av *sådan* smittsam sjukdom som enligt smittskyddslagen (1988:1472) utgör en samhällsfarlig sjukdom, skall chefen för förvaringslokalen underrättas om detta, om det behövs med hänsyn till fara för att smittan skall spridas.

Kan det befaras att transport medför skada för den häktades hälsa, *skall* läkares medgivande till transporten *inhämtas*.

Förlossning av häktad kvinna skall *såvitt* möjligt ske på sjukhus.

Om anledning *föreligger därtill*, skall den som enligt andra eller fjärde stycket vistas på sjukhus stå under bevakning.

Vid *behandlingen* skall hänsyn *tas till den häktades* hälsotillstånd. *En* häktad som bedöms behöva hälso- och sjukvård eller som begär att läkare skall tillkallas, skall så snart *som möjligt* undersökas av läkare, om *inte* sådan undersökning uppenbarligen är *onödig*.

En läkares *anvisningar om* vården av *en* häktad som är sjuk skall *iakttas*. Behöver den häktade sjukhusvård, skall sådan beredas honom *eller henne* så snart *som möjligt*. Föreskrifter om psykiatrisk tvångsvård *finns* i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård. Får hälso- och sjukvårdspersonal inom kriminalvården kännedom om att en häktad lider av *en* smittsam sjukdom som enligt smittskyddslagen (1988:1472) utgör en samhällsfarlig sjukdom, skall chefen för förvaringslokalen underrättas om detta, om det behövs med hänsyn till fara för att smittan skall spridas.

Kan det befaras att transport medför skada för den häktades hälsa, *behövs* läkares medgivande till transporten.

Förlossning av *en* häktad kvinna skall *om* möjligt ske på sjukhus.

Om *det finns* anledning *till det*, skall den som enligt andra eller fjärde stycket vistas på sjukhus stå under bevakning.

5 §

Häktad skall *såvitt* möjligt erbjudas arbete eller annan därmed jämförlig sysselsättning under häktningstiden. *Han* skall vidare

Den häktade skall *om* möjligt erbjudas arbete eller annan därmed jämförlig sysselsättning under häktningstiden. *Den häktade* skall

³ Senaste lydelse 1991:1135.

beredas tillfälle att utföra arbete som han själv skaffat sig, om det kan ske utan olägenhet.

Regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer, meddelar bestämmelser om ersättning åt *häktad* för arbete eller annan därmed jämförlig sysselsättning som *tillhandahålles* honom.

I den utsträckning det lämpligen kan ske bör *häktad*, om *ej* annat följer av tredje stycket, ges möjligheter att genom tidningar, radio och television följa vad som händer i omvärlden. *Hans* behov av annan förströelse bör tillgodoses i skälig omfattning.

Under förutsättningar som anges i första stycket får *häktad* själv skaffa sig eller *mottaga* böcker, tidskrifter, tidningar och annat som kan bereda honom förströelse.

I fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott får inskränkningar helt eller delvis göras i *hans rätt* att ha tillgång till tidskrifter, tidningar, radio och television, om det *är påkallat* för att undvika att bevis *undandröjes* eller utredning om brott *eljest* försvåras.

Häktad får inneha pengar, värdesaker och legitimationshandlingar i den mån det *kan ske utan olägenhet*. *Han* får *ej* inneha alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel.

I övrigt får *häktad*, i den mån *ej* annat följer av denna lag, inneha personliga tillhörigheter och skaffa sig varor eller annat enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som

vidare *ges möjlighet* att utföra arbete som han *eller hon* själv *har* skaffat sig, om det kan ske utan olägenhet.

Regeringen eller *den* myndighet som regeringen bestämmer meddelar bestämmelser om ersättning åt *den häktade* för arbete eller annan därmed jämförlig sysselsättning som *tillhandahålls* honom *eller henne*.

6 §

I den utsträckning det lämpligen kan ske bör *en* häktad, om *inte* annat följer av tredje stycket, ges möjligheter att genom tidningar, radio och television följa vad som händer i omvärlden. *Den häktades* behov av annan förströelse bör tillgodoses i skälig omfattning.

Under *de* förutsättningar som anges i första stycket får *den häktade* själv skaffa sig eller *ta emot* böcker, tidskrifter, tidningar och annat som kan bereda honom *eller henne* förströelse.

För den som är häktad på grund av misstanke om brott får inskränkningar helt eller delvis göras i *rätten* att ha tillgång till tidskrifter, tidningar, radio och television, om det *behövs* för att undvika att bevis *undandröjs* eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras.

7 §

Den häktade får inneha pengar, värdesaker och legitimationshandlingar i den mån det *inte är olämpligt*. *Den häktade* får *inte* inneha alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel.

I övrigt får *den häktade*, i den mån *inte* annat följer av denna lag, inneha personliga tillhörigheter och skaffa sig varor eller annat enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller *den* myndighet

8 §

Häktad skall ha möjlighet att dagligen vistas utomhus minst en timme, om *ej* synnerligt hinder *möter däremot*.

Den häktade skall ha möjlighet att dagligen vistas utomhus minst en timme, om *det inte finns* synnerligt hinder *mot detta*.

9 §⁴

Brev från *häktad* till *svensk myndighet, internationellt* organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda eller *hans* offentlige försvarare skall vidarebefordras utan föregående granskning.

Utöver vad som gäller enligt första stycket får *häktad avsända* eller *mottaga* brev, om det kan ske utan fara från säkerhetssynpunkt och, *i fråga om* den som är häktad på grund av misstanke om brott, utan fara för att bevis *undandröjes* eller utredning om brott *eljest* försvåras.

Vägras *häktad avsända* eller *mottaga* brev utan föregående granskning av dess innehåll, skall brevet *kvarhållas* men får *ej* öppnas utan den häktades medgivande.

Vad i denna paragraf är *föreskrivet* om brev gäller även *annan skriftlig handling*.

Brev från *den häktade* till *svenska myndigheter, internationella* organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda eller *den häktades* offentlige försvarare skall vidarebefordras utan föregående granskning.

Utöver vad som gäller enligt första stycket får *den häktade sända* eller *ta emot* brev, om det kan ske utan fara från säkerhetssynpunkt och, *för* den som är häktad på grund av misstanke om brott, utan fara för att bevis *undandröjs* eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras.

Vägras *den häktade att sända* eller *ta emot* brev utan föregående granskning av dess innehåll, skall brevet *hållas kvar* men får *inte* öppnas utan den häktades medgivande.

Kopior och översättningar av brev som har granskats skall förstöras så snart de inte längre behövs.

Bestämmelserna i denna paragraf om brev gäller även *andra skriftliga handlingar*.

10 §

Bestämmelserna i 9 § andra och tredje styckena är *tillämpliga* även på *försändelse* av annat slag än brev eller *annan skriftlig handling*. *Häktad* får dock *ej mottaga* försändelse som har *angivits nu*,

Bestämmelserna i 9 § andra, tredje och *fjärde* styckena gäller även *försändelser* av annat slag än brev eller *andra skriftliga handlingar*. *Den häktade* får dock *inte ta emot en sådan* försändelse om

⁴ Senaste lydelse 1993:1694.

om den kan äventyra ordningen eller *eljest* medföra olägenhet.

Om det *är påkallat* för att hindra att otillåtna varor *införes* i förvaringslokal, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att häktade *ej* utan särskilt medgivande får *mot-taga* andra försändelser än brev eller andra meddelanden.

den kan äventyra ordningen eller *annars* medföra olägenhet.

Om det *behövs* för att hindra att otillåtna varor *förs in* i en förvaringslokal, får regeringen eller *den* myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att häktade *inte* utan särskilt medgivande får *ta emot* andra försändelser än brev eller andra meddelanden.

11 §⁵

En häktad får ta emot besök i den utsträckning det lämpligen kan ske. *En häktad* får inte ta emot besök som kan medföra fara från säkerhetssynpunkt. Inte heller får den som är häktad på grund av misstanke om brott ta emot besök som kan medföra fara för att bevis undanröjs eller utredning om brott *annars* försvåras.

Om det behövs av säkerhetsskäl eller för att undvika att bevis undanröjs eller utredning om brott *annars* försvåras, skall en eller flera personer vara närvarande vid besök.

Under förutsättningar som anges i andra stycket kan som villkor för besök föreskrivas att den besökande underkastar sig kroppsvisitation.

Om det behövs för att kunna bedöma om den som är häktad skall få ta emot besök i ett särskilt fall eller om ett besök skall vara bevakat, skall i förväg undersökas om den besökande har dömts eller är misstänkt för brottslig verksamhet. I den utsträckning det behövs skall upplysningar också *inhämtas* om den besökandes personliga förhållanden i övrigt.

Om försvarares rätt att träffa den som är häktad finns bestämmelser i rättegångsbalken.

Den häktade får ta emot besök i den utsträckning det lämpligen kan ske. *Han eller hon* får inte ta emot besök som kan medföra fara från säkerhetssynpunkt. Inte heller får den som är häktad på grund av misstanke om brott ta emot besök som kan medföra fara för att bevis undanröjs eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras.

Om det behövs av säkerhetsskäl eller för att undvika att bevis undanröjs eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras, skall en eller flera personer vara närvarande vid besök.

Under *de* förutsättningar som anges i andra stycket kan som villkor för besök föreskrivas att den besökande underkastar sig kroppsvisitation.

Om det behövs för att kunna bedöma om den som är häktad skall få ta emot besök i ett särskilt fall eller om ett besök skall vara bevakat, skall *det* i förväg undersökas om den besökande har dömts eller är misstänkt för brottslig verksamhet. I den utsträckning det behövs skall upplysningar också *hämtas in* om den besökandes personliga förhållanden i övrigt.

⁵ Senaste lydelse 1995:493.

12 §

Telefonsamtal mellan *häktad* och person *utom* förvaringslokalen får äga rum i den utsträckning det lämpligen kan ske. Den häktade skall vägras telefonsamtal som kan medföra fara från säkerhetssynpunkt. *Ej* heller får den som är häktad på grund av misstanke om brott *ha* telefonsamtal som kan medföra fara för att bevis *undandröjes* eller utredning om brott *eljest* försvåras.

Om det är *påkallat* av säkerhetsskäl eller för att undvika att bevis *undandröjes* eller utredning om brott *eljest* försvåras, skall en eller flera personer på lämpligt sätt avlyssna telefonsamtal. Avlyssning får äga rum endast med den häktades vetskap. Telefonsamtal med *hans* offentlige försvarare får *icke* avlyssnas.

Telefonsamtal mellan *den häktade* och *en* person *utanför* förvaringslokalen får äga rum i den utsträckning det lämpligen kan ske. Den häktade skall vägras telefonsamtal som kan medföra fara från säkerhetssynpunkt. *Inte* heller den som är häktad på grund av misstanke om brott *får ta emot eller ringa* telefonsamtal som kan medföra fara för att bevis *undandröjs* eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras.

Om det *behövs* av säkerhetsskäl eller för att undvika att bevis *undandröjs* eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras, skall en eller flera personer på lämpligt sätt avlyssna telefonsamtal. Avlyssning får äga rum endast med den häktades vetskap. Telefonsamtal med *den häktades* offentlige försvarare får *inte* avlyssnas.

13 §

Om missbruk *ej* kan befaras, kan *häktad* medges att besöka närstående som är svårt sjuk, närvara vid närståendes begravning eller i annat fall, då synnerliga skäl *föreligger*, lämna förvaringslokalen för viss kort tid. Under vistelsen *utom* förvaringslokalen skall den häktade *vara ställd under bevakning*, om *ej* sådan tillsyn av särskilda skäl kan *antas* vara *obehövlig*.

Om missbruk *inte* kan befaras, kan *den häktade* medges att besöka *en* närstående som är svårt sjuk, närvara vid *en* närståendes begravning eller i annat fall, då *det finns* synnerliga skäl, lämna förvaringslokalen för viss kort tid. Under vistelsen *utanför* förvaringslokalen skall den häktade *bevakas*, om *inte en* sådan tillsyn av särskilda skäl kan *antas* vara *onödig*.

14 §

Medför häktad kvinna spädbarn vid intagningen eller föder hon därefter barn, kan tillstånd ges henne att ha barnet hos sig.

Om en häktad kvinna har med sig ett spädbarn vid intagningen eller därefter föder barn, kan hon få tillstånd att ha barnet hos sig.

15 §⁶

Häktad får beläggas med fängsel

Den häktade får beläggas med fängsel

1. under transport och *eljest* under vistelse *utom* förvaringslokalen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl *samt*

1. under transport och *annars* under vistelse *utanför* förvaringslokalen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl *och*

2. i övrigt för att betvinga våldsamt uppträdande av den häktade, om andra medel visar sig otillräckliga och det är oundgängligen nödvändigt med hänsyn till den häktades egen eller annans säkerhet till liv eller hälsa.

Läkare skall så snart det *kan ske* undersöka den som är föremål för åtgärd enligt första stycket 2.

En läkare skall så snart det *är möjligt* undersöka den som är föremål för åtgärd enligt första stycket 2.

16 §⁷

Beträffande den som är häktad på grund av misstanke om brott *ankommer* det *på* undersökningsledaren eller åklagaren *att*

Beträffande den som är häktad på grund av misstanke om brott *är* det undersökningsledaren eller åklagaren *som skall*

1. avgöra om eller i vad mån hinder för *medgivande* enligt 3 § första stycket *första meningen* eller 9–13 §§ *eller för tillämpning av 3 § första stycket andra meningen möter* på den grund att åtgärden kan medföra fara för att bevis *undandröjes* eller utredning om brott *eljest* försvåras

1. avgöra om eller i vad mån *det finns* hinder för *gemensam förvaring eller vistelse* enligt 3 § första stycket eller *för medgivande* enligt 9–13 §§ på grund av att åtgärden kan medföra fara för att bevis *undandröjs* eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras,

2. avgöra fråga om inskränkningar enligt 6 § tredje stycket.

Ett beslut enligt första stycket som innebär *hinder för medgivande* eller *på annat sätt inskränkning i en häktads rätt*, får meddelas endast om den häktade får underkastas restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken. *Sådana* beslut skall omprövas så ofta det finns anledning till det.

Ett beslut enligt första stycket som innebär *inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden (restriktioner)* får meddelas endast om den häktade får underkastas restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken.

⁶ Senaste lydelse 1980:931.

⁷ Senaste lydelse 1993:1411.

Beslut som avses i andra stycket skall omprövas så ofta det finns anledning till det.

17 §

Den häktade får begära tingsrättens prövning av ett beslut enligt 16 § att ålägga denne restriktioner av ett visst slag. Rätten skall pröva en sådan begäran när den prövar frågan om tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken. Innan rätten fattar beslut skall åklagaren ges tillfälle att yttra sig. Rättens beslut får inte överklagas.

Bestämmelserna i första stycket skall tillämpas även i hovrätt och Högsta domstolen om dom i målet har överklagats dit eller om förhandling hålls enligt 24 kap. 17 § fjärde stycket rättegångsbalken.

18 §⁸

Om *ej* annat följer av 16 §, meddelas beslut enligt denna lag av kriminalvårdsstyrelsen beträffande den som är intagen i förvaringslokal som står under styrelsens tillsyn.

Om *inte* annat följer av 16 §, meddelas beslut enligt denna lag av Kriminalvårdsstyrelsen beträffande den som är intagen i *en* förvaringslokal som står under styrelsens tillsyn.

20 §⁹

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården får fatta beslut som avses i 16 a §.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som någon annan har fattat enligt första stycket. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning av ett sådant beslut, om det gått honom emot.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att någon annan kriminalvårdsmyndighet än Kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården får fatta beslut som avses i 18 §.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som någon annan har fattat enligt första stycket. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning av ett sådant beslut, om det gått honom *eller henne* emot.

⁸ Senaste lydelse av förutvarande 16 a § 1981:1301.

⁹ Senaste lydelse av förutvarande 16 c § 1990:1012.

23 §¹⁰

Vad som sägs i denna lag om häktad har motsvarande tillämpning på

Med undantag för bestämmelserna i 16 § andra stycket och 17 § tillämpas vad som i denna lag sägs om den häktade även på

1. den som har anhållits eller gripits på grund av misstanke om brott,	2. den som har tagits in i häkte eller polisarrest för förpassning till kriminalvårdsanstalt,
2. den som har <i>intagits</i> i häkte eller polisarrest för förpassning till kriminalvårdsanstalt,	2. den som har <i>tagits in</i> i häkte eller polisarrest för förpassning till kriminalvårdsanstalt,
3. den som har tillfälligt placerats i häkte med stöd av 23 § tredje stycket, 43 § första stycket tredje meningen eller 50 § tredje meningen lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt och	
4. den som har omhändertagits enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken i avvaktan på att beslut om undanröjande av skyddstillsyn vinner laga kraft.	4. den som har omhändertagits enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken i avvaktan på att <i>ett</i> beslut om undanröjande av skyddstillsyn vinner laga kraft.

Denna lag tillämpas inte på den som har gripits enligt 34 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

25 §¹¹

När någon i annat fall än som avses i 1 och 17 §§ *intages* i kriminalvårdsanstalt eller häkte för annat ändamål än verkställighet av påföljd för brott eller *tages* i förvar i polisarrest, skall denna lag, med särskilt beaktande av anledningen till intagningen och dennas varaktighet, gälla i tillämpliga delar, om *ej* annat föreskrives i lag eller annan författning.

När någon i annat fall än som avses i 1 och 23 §§ *tas in* i kriminalvårdsanstalt eller häkte för annat ändamål än verkställighet av påföljd för brott eller *tas* i förvar i polisarrest, skall denna lag, med särskilt beaktande av anledningen till intagningen och dennas varaktighet, gälla i tillämpliga delar, om *inte* annat föreskrivs i lag eller annan författning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹⁰ Senaste lydelse av förutvarande 17 § 1994:1761.

¹¹ Förutvarande 18 §.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:000) om
ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av
häktade och anhållna m.fl.

Härigenom föreskrivs att 16 e § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.¹ i dess lydelse enligt lagen (1998:000) om ändring i nämnda lag skall betecknas 22 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹ Lydelse enligt proposition 1997/98:95.

Den 1 januari 1994 trädde nya bestämmelser i kraft beträffande restriktioner för häktade (se prop. 1993/94:24, bet. 1993/94:JuU7, rskr. 1993/94:67 och SFS 1993:1408). Bland annat infördes en regel, 24 kap. 5 a § rättegångsbalken, som innebär att åklagarens möjligheter att besluta om inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden som huvudregel skall vara beroende av att rätten givit tillstånd till det.

I promemorian Restriktioner för häktade (Ds 1996:46), som är utarbetad inom Justitiedepartementet, utvärderas tillämpningen av bestämmelserna om restriktioner. Vidare övervägs olika möjligheter att förändra beslutsprocessen och att minska användningen av restriktioner. I promemorian föreslås vissa lagändringar beträffande beslutsprocessen, bl.a. i fråga om domstolarnas tillståndsgivning och ansvar för att restriktioner inte meddelas i onödan.

Vid sidan av detta arbete har regeringen lämnat Kriminalvårdsstyrelsen ett uppdrag beträffande humanare utformning av häktesverksamheten (dnr Ju95/2697). Uppdraget redovisas i slutrapporten Häktesuppdraget 1995/96, där Kriminalvårdsstyrelsen bl.a. presenterar olika åtgärder som vidtas eller är planerade att genomföras för att verksamheten vid häktena skall få en humanare utformning.

Regeringen tar i detta ärende upp förslagen i promemorian Restriktioner för häktade och slutrapporten Häktesuppdraget 1995/96. De lagförslag som lämnats i promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorian och rapporten har remissbehandlats gemensamt. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. Remissyttrandena och en sammanställning av dessa finns tillgängliga i Justitiedepartementet (dnr Ju96/946 och Ju96/2808).

Vidare behandlar regeringen i detta ärende två beslut som Justitieombudsmannen har överlämnat till Justitiedepartementet. Besluten gäller två initiativärenden med anknytning till frågan om restriktioner för häktade. Det ena ärendet (dnr Ju96/1265) gäller rutiner vid registrering och arkivering av kopior och översättningar av granskade försändelser till och från häktade med restriktioner. Det andra ärendet (dnr Ju96/3132) rör åklagarens möjlighet att meddela restriktioner för gripna och anhållna.

Under beredningen har ett utkast till lagrådsremiss utarbetats inom Justitiedepartementet, se *bilaga 3*, med förslag som avviker från de förslag som lämnats i departementspromemorian. Ett antal myndigheter och organisationer har beretts tillfälle att yttra sig över utkastet. Yttrandena har avgetts av Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Huddinge tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, tre brottmålsavdelningar vid Göteborgs tingsrätt, Kammarrätten i Sundsvall, Justitiekanslern, Domstolsverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Kriminalvårdsstyrelsen, Riksarkivet (endast avsnitt 7.6), JUSEK, Sveriges Psykologförbund och Sveriges Advokatsamfund. Riksåklagaren har även bifogat synpunkter från två åklagarmyndigheter och tre chefsåklagare. Yttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Ju96/946 och Ju96/2808).

Med anledning av de synpunkter som lämnats har förslagen i utkastet, särskilt de förslag som redovisas i avsnitt 7.3, 7.4, 7.5 och 8.2.3,

bearbetats ytterligare. Vi redovisar de synpunkter som har lämnats i respektive avsnitt 7.2, 7.3, 7.4, 7.5 och 8.2.3.

De förslag som redovisas i avsnitt 7.6 och 8, utom 8.2.3, överensstämmer i sak med förslagen i utkastet till lagrådsremiss. De myndigheter och organisationer som har yttrat sig över utkastet tillstyrker förslagen i dessa delar eller lämnar dem utan erinran. Enstaka synpunkter som framförts behandlas i avsnitt 7.6 och 8 och påpekanden av rent författningsteknisk natur i författningskommentaren.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 19 februari 1998 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*.

Lagrådet har haft synpunkter på bestämmelsen om gemensam vistelse och förvaring i 3 § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. Regeringen har följt Lagrådets förslag, vilket behandlas i avsnitt 8.2.1. I övrigt har Lagrådet lämnat förslagen utan erinran. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Vissa redaktionella och språkliga ändringar har gjorts i lagtexten.

Efter lagrådsgranskningen har det tillkommit ytterligare ett lagförslag, se lagförslaget i avsnitt 2.3. Förslaget som kommenteras i inledningen till avsnitt 11.2 och i 11.3 är av rent författningsteknisk natur och kräver inte lagrådsgranskning.

4 Bakgrund

Regler om straffprocessuella frihetsberövanden, dvs. gripande, anhållande och häktning, samt inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden (restriktioner) är särskilt viktiga eftersom de avser begränsningar av personers rätt att fritt röra sig och ha kontakter med andra. Syftet med frihetsberövanden och restriktioner är i första hand att säkerställa brottsutredningen och rättegången. Förekomsten av restriktioner påverkar även möjligheterna att bedriva en human häktesverksamhet. Det är alltså av vikt att reglerna om restriktioner bygger på en lämplig avvägning mellan behovet av skydd för den enskildes integritet och möjligheterna att utreda och lagföra brott. Frågor om straffprocessuella frihetsberövanden har varit föremål för flera utredningar.

En samlad översyn av reglerna för anhållande och häktning gjordes av 1974 års häktningsutredning som bl.a. föreslog att den häktade skulle kunna begära rättens prövning av åklagarens beslut om restriktioner enligt lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. (SOU 1977:50 Häktning och anhållande). Förslaget om överprövningsrätt i domstol fick ett blandat mottagande av remissinstanserna och ledde inte till lagstiftning (prop. 1980/81:201).

En ny utredning, med uppgift att föreslå bestämmelser som så långt som möjligt begränsar användningen av tvångsmedlen utan att samhällsskyddet försämras eller effektiviteten i brottsbekämpningen minskar,

tillsattes 1983. I sitt betänkande *Gripen – Anhållen – Häktad* (SOU 1985:27) behandlade 1983 års häktningsskäl bl.a. frågan om talan mot häktningsskäl. I den efterföljande propositionen uttalade departementschefen att behovet av en särskild möjlighet att överklaga häktningsskäl inte var tillräckligt starkt för att i detta fall gå ifrån principen att det inte går att överklaga enbart skälen för ett beslut (prop. 1986/87:112). Frågan om restriktioner för häktade behandlades endast indirekt i samband med denna diskussion. I övrigt föranledde 1983 års häktningsskäl en genomgripande reform angående straffprocessuella frihetsberövanden (1988 års häktningsreform), som bl.a. innebar att reglerna för domstolsprövning anpassades till den praxis som utvecklats vid tolkningen av den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

Sedan förslag lämnats av 1983 års häktningsskäl och av tvångsmedelskommittén i betänkandet *Tvångsmedel – Anonymitet – Integritet* (SOU 1984:54) infördes år 1989 en lagfäst proportionalitetsprincip för de straffprocessuella tvångsmedlen i rättegångsbalkens olika tvångsmedelskapitel, bl.a. i 24 kap. 1 § rättegångsbalken angående häktning (prop. 1988/89:124).

I september 1990 inleddes en översyn av förhållandena för häktade och anhållna m.fl. Syftet med detta arbete var att förbättra möjligheterna för frihetsberövade att vistas tillsammans med andra personer (ökad gemensam vistelse) eller på annat sätt ha kontakt med omvärlden. I rapporten *Häktades gemensamhet och kontakter med omvärlden* (Ds 1992:8) konstaterades att de svenska reglerna för behandling av häktade i stort sett var väl avvägda och att det var lokalförhållanden på häktena som utgjorde det största hindret för ökad gemensam vistelse och vidgade kontakter med omvärlden. I rapporten föreslogs bl.a. en lagändring av innebörd att rätten, då den beslutar om häktning, även skall besluta om den häktades kontakter med omvärlden får inskränkas genom restriktioner under häktningstiden, s.k. åklagarkontroll. Möjligheten att införa en överprövning av restriktionsbeslut i domstol övervägdes i promemorian, men inget sådant förslag lämnades.

Riksåklagaren lät i november 1990 göra en riksomfattande undersökning avseende användandet av s.k. "åklagarrestriktioner" genom en enkät till samtliga åklagarmyndigheter. Utfallet av denna undersökning redovisades i en promemoria som bl.a. sändes till samtliga åklagarmyndigheter i juni 1992 (ÅD 442-91). Den slutsats som redovisades i promemorian var att utredningen inte visat på några nämnvärda brister i åklagarnas hantering av restriktionsfrågorna, men att andra omständigheter påverkade den häktades situation, t.ex. faktiska inskränkningar beroende på lokalernas utformning, personalsituationen på häktet eller tillgången till telefonapparater. I promemorian föreslogs bl.a. att åklagarväsendet skulle vidta åtgärder för att förbättra kommunikationen mellan åklagare, polis och häkte.

I maj 1991, medan den svenska översynen pågick, besöktes Sverige av Europeiska kommittén för förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (se vidare avsnitt 6). Kommittén besökte bl.a. Kronobergshäktet i Stockholm och lämnade en rapport i februari 1992. I rapporten riktades kritik mot bl.a. det

förhållandet att en häktad som ålagts restriktioner inte kan överklaga restriktionsbeslutet till en oberoende instans. Dessutom kritiserades vissa förhållanden vid svenska häkten. Kritiken gällde bl.a. bristen på aktiviteter för de intagna och kommittén har rekommenderat att de intagna skall ha möjlighet att tillbringa en rimlig del av dagen, minst åtta timmar, utanför sina bostadsrum med möjlighet till meningsfulla aktiviteter.

Förslaget i 1992 års departementspromemoria behandlades i proposition 1993/94:24 med förslag till ändrade regler om kroppsvisitation och kroppsbesiktning m.m. där det bl.a. föreslogs att det av lag uttryckligen skulle framgå att, som huvudregel, åklagaren får besluta om restriktioner endast om rätten i samband med häktningsbeslutet har givit tillstånd till detta. Rättens tillstånd gjordes i sin tur avhängigt av att den funnit att det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning. I propositionen föreslogs vidare att tillståndsbeslutet skall få överklagas särskilt. Några remissinstanser hade framfört att en möjlighet att föra talan mot de särskilda häktningsgrunderna borde övervägas, men denna tanke avvisades i propositionen. Departementschefen uttalade bl.a. att den valda lösningen med tillståndsprövning torde tillgodose de rekommendationer som den europeiska kommittén hade lämnat i denna del. Propositionen antogs av riksdagen och lagändringarna, bl.a. införandet av 24 kap. 5 a § rättegångsbalken, trädde i kraft den 1 januari 1994.

I augusti 1994 var den europeiska kommittén mot tortyr på nytt i Sverige och besökte denna gång bl.a. Kronobergshäktet och häktet i Huddinge. I en rapport i mars 1995 framförde kommittén bl.a. att de senaste lagändringarna vid tiden för återbesöket inte hade lett till någon nämnvärd minskning av antalet häktade med restriktioner och att de inte haft någon, eller endast liten, effekt i fråga om arten av restriktioner eller den tid som häktade åläggs restriktioner. Mot denna bakgrund upprepade kommittén bl.a. sin tidigare rekommendation om att häktade bör ha rätt till omprövning av restriktionsbeslut, denna gång med tillägget att det bör vara fråga om en effektiv rätt till omprövning av enskilda restriktioner som åklagare ålagt den häktade, utförd av domstol eller annat oberoende organ. Vidare rekommenderades bl.a. att skäl för beslut att meddela restriktioner skall anges skriftligen och att den misstänkte skall få del av dessa skäl om inte brottsutredningens behov dikterar annorlunda. I rapporten anfördes också att utbudet av aktiviteter för de intagna hade ökat men att förbättringarna inte var tillräckliga.

Regeringen har vid två tillfällen, 1989 och 1994, givit Domstolsverket i uppdrag att i samråd med Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Kriminalvårdsstyrelsen och Sveriges advokatsamfund utvärdera 1988 års häktningsreform. Den senare utvärderingen bygger på statistiska uppgifter och resultatet av enkätundersökningar. I den rapport som Domstolsverket överlämnade till regeringen år 1995 (DV-rapport 1995:2) behandlas även frågor om häktningsgrunder och restriktioner, men inga förslag till författningsändringar lämnades i dessa delar. De förslag till författningsändringar om bl.a. vissa frister för domstols prövning av frihetsberövande som lämnades i 1995 års rapport har lett till lagstiftning (prop. 1995/96:21, bet. 1995/96:JuU9, rskr. 1995/96:58, SFS 1995:1310).

I propositionen uttalade regeringen att reformen, med mer flexibla frister för att ge ökad tid för brottsutredningar före häktningsförhandling och därmed ett så bra underlag som möjligt, rent allmänt borde leda till ett lägre antal häktningar och till att färre häktade åläggs restriktioner (a. prop. s. 15). Domstolsverket har utvärderat denna reform och i september 1997 redovisat resultatet i rapporten Anhållande och häktning (DV rapport 1997:6). Enligt rapporten uppges från åklagarhåll att tidsutrymmet numera medger att ett bättre utredningsunderlag kan tas fram redan på anhållandestadiet och att häktning i vissa fall kan undvikas genom att kollusionsfaran undanröjs medan den misstänkte är anhållen. Rapporten behandlas ytterligare i avsnitt 7.1.

I juni 1995 gav regeringen Kriminalvårdsstyrelsen i uppdrag att bl.a. redovisa vilka åtgärder som styrelsen avser att vidta inom nuvarande regelsystem för att skapa ett bättre innehåll i häktesverksamheten. I uppdraget ingick att särskilt redovisa hur åtgärderna kommer att ge ökade möjligheter till gemensam vistelse och meningsfulla aktiviteter för de intagna samt hur besöksverksamheten vid häktena skall främjas. Uppdraget redovisades i en slutrapport den 1 juni 1996 (Häktesuppdraget 1995/96). I maj 1996 färdigställdes promemorian Restriktioner för häktade (Ds 1996:46).

5 Gällande ordning

5.1 Rättegångsbalkens regler om häktning och restriktioner

5.1.1 Förutsättningar för häktning

Förutsättningarna för att häkta en person som är misstänkt för brott är reglerade i 24 kap. rättegångsbalken. Av 24 kap. 1 § första stycket framgår *dels* det normala beviskravet att det skall föreligga sannolika skäl för misstanke om brottslig gärning, *dels* att det skall vara fråga om ett brott för vilket det är föreskrivet fängelsestraff ett år eller däröver, *och dels* att någon av de s.k. särskilda häktningsgrunderna – flykt-, kollusions- och recidivfara – skall föreligga. Kollusionsfara innebär att det med hänsyn till brottets beskaffenhet, den misstänktes förhållande eller någon annan omständighet finns risk för att han eller hon genom att undanröja bevis eller på något annat sätt försvårar brottsutredningen. Kollusionsfaran skall avse det brott som den misstänkte själv misstänks för.

När det gäller misstanke om allvarigare brott, dvs. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än två års fängelse, anger samma paragrafs andra stycke att häktning skall ske om det inte är uppenbart att skäl för häktning saknas. Häktning får, enligt lagrummets fjärde stycke, inte ske när det kan antas att den misstänkte endast kommer att dömas till böter.

Rätten skall i sitt häktningsbeslut ange vilken eller vilka av de särskilda häktningsgrunderna som den finner föreligga. Tingsrätten är bunden av de särskilda häktningsgrunder som åklagaren har åberopat i sin

häktningsframställning och har därmed inte någon möjlighet att ange någon särskild häktningsgrund som inte har åberopats.

En person som på sannolika skäl är misstänkt för brott får häktas oberoende av brottets beskaffenhet under vissa, särskilt angivna omständigheter enligt 24 kap. 2 § rättegångsbalken. Vidare ger bestämmelserna i 24 kap. 3 § möjlighet att häkta en person som är skäligen misstänkt för brott, dvs. en lägre grad av misstanke, när förutsättningarna för häktning i övrigt är uppfyllda och det dessutom är av synnerlig vikt att den misstänkte tas i förvar i avvaktan på ytterligare utredning om brottet (s.k. utredningshäktning). Häktning med stöd av sistnämnda lagrum är förenad med särskilda begränsningar som framgår av 24 kap. 19 § i samma balk.

5.1.2 Proportionalitetsprincipen

Generellt för häktning gäller proportionalitetsprincipen, fastslagen i 24 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken, som innebär att häktning endast får ske om skälen för denna åtgärd uppväger det intrång eller men som häktningen innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. Regeln är avsedd att tillämpas såväl vid prövningen av häktningsfrågan som efter det att någon har häktats, t.ex. i samband med prövning av om omhäktning skall ske (se prop. 1988/89:124 s. 65 f.).

5.1.3 Tidsfrister

Regelsystemet innehåller ett stort antal tidsfrister i de olika fallen. Tidsfristerna för åklagare att begära en anhållen person häktad samt för tingsrätten att hålla förhandling i häktningsfrågan har, som redovisats i avsnitt 4, gjorts mer flexibla genom ändringar i 24 kap. 12, 13, 17 och 19 §§ rättegångsbalken. Dessa ändringar trädde i kraft den 1 februari 1996.

5.1.4 Tillstånd till restriktioner

Enligt 24 kap. 5 a § första stycket rättegångsbalken skall domstol som beslutar att häkta eller omhäkta någon samtidigt, på begäran av åklagare, pröva om den häktades kontakter med omvärlden skall få inskränkas, dvs. om åklagaren skall få tillstånd att meddela den häktade s.k. restriktioner. Ett sådant tillstånd får endast lämnas om häktningen sker på grund av kollusionsfara. Om domstolen bifaller åklagarens begäran innebär detta att åklagaren har fått ett generellt tillstånd att meddela restriktioner. Åklagarens beslut om vilka restriktioner som skall tillämpas i det enskilda fallet, sedan domstolen lämnat tillstånd, regleras inte i denna bestämmelse utan i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. (behandlingslagen).

Av 24 kap. 5 a § andra stycket rättegångsbalken följer att åklagaren kan meddela beslut om restriktioner även om domstol inte har lämnat tillstånd till detta. Som förutsättning krävs att det efter rättens senaste beslut i häktningsfrågan har inträffat omständigheter som gör en sådan

åtgärd nödvändig. När åklagaren har fattat ett sådant beslut skall han samma eller senast påföljande dag begära tillståndsprövning enligt paragrafens första stycke och domstolen skall så snart som möjligt, men senast inom en vecka, hålla förhandling i frågan. Handläggningen i rätten skall ske enligt de regler som gäller för häktningsförhandling.

5.1.5 Överklagande

Tingsrätternas häktningsbeslut kan överklagas till hovrätt. Hovrätten överprövar därvid frågan om personen skall vara häktad eller inte och i samband därmed prövas även de särskilda häktningsgrunderna (flykttfara, recidivfara och kollusionsfara). En part kan emellertid inte överklaga enbart tingsrättens ställningstagande i fråga om de särskilda häktningsgrunderna, t.ex. att kollusionsfara föreligger eller inte föreligger (se NJA 1980 s. 444 beträffande häktade och NJA 1989 s. 747 beträffande åklagare). Den häktade kan däremot i sitt överklagande begära att bli försatt på fri fot och som grund för detta yrkande åberopa att någon särskild häktningsgrund, t.ex. kollusionsfara, inte föreligger. Hovrätten har alltså inte möjlighet att uttala sig om de särskilda häktningsgrunderna om inte frihetsberövandet som sådant överklagas. Däremot får tingsrättens beslut att tillåta restriktioner överklagas särskilt till hovrätt enligt 49 kap. 5 § sjätte punkten rättegångsbalken.

För överklagande av beslut om häktning, kvarhållande i häkte (s.k. omhäktning) eller tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken gäller inte någon begränsning av tiden för överklagande (52 kap. 1 § och 56 kap. 1 § rättegångsbalken).

5.2 Behandlingslagens regler om restriktioner

5.2.1 Proportionalitetsprincipen

Enligt uttalanden i prop. 1975/76:90 ger bestämmelserna i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. (behandlingslagen) uttryck för strävanden att på olika sätt underlätta situationen för de personer som berövats friheten. De överväganden som ligger till grund för häktning och andra jämförliga frihetsberövanden leder däremot, särskilt när kollusionsfara föreligger, till att betydande inskränkningar ibland fordras beträffande den frihetsberövades möjligheter att ha kontakter med omgivningen. Bestämmelserna i behandlingslagen syftar till att lösa denna intressekonflikt på ett sätt som är så positivt som möjligt för den intagne. Som en grundläggande princip för behandlingen av häktade föreskriver därför 1 § behandlingslagen att en häktad inte får underkastas mera omfattande inskränkningar i sin frihet än som påkallas av ändamålet med häktningen samt ordning och säkerhet. Dessutom skall den häktade behandlas så att skadliga följder av frihetsberövandet motverkas.

Behandlingslagen innehåller bl.a. bestämmelser om de frihetsinskränkningar som en häktad kan få vidkännas. Inskränkningarna i den häktades kontakter med omvärlden av utredningsskäl kan avse rätten att vistas tillsammans med andra (3 §), att ha tillgång till tidningar, radio och television (6 §), att sända eller motta brev eller annan skriftlig handling (9 och 10 §§), att ta emot besök från utomstående (11 §), att ha telefonkontakter (12 §) och möjlighet att besöka närstående som är svårt sjuk, närvara vid en närståendes begravning eller i annat fall lämna förvaringslokalen för viss kort tid när synnerliga skäl föreligger (13 §).

Restriktioner som avser brevväxling innebär att brev och andra skriftliga handlingar skall granskas. Vissa försändelser från den häktade skall dock vidarebefordras utan föregående granskning. Enligt 9 § behandlingslagen gäller det brev från den häktade till en svensk myndighet, ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda eller till dennes offentlige försvarare.

5.2.3 Beslut om enskilda restriktioner samt om- och överprövning av dessa

Enligt 16 § behandlingslagen är det undersökningsledaren eller åklagaren som skall fatta vissa beslut om inskränkningar i fråga om dem som är häktade på grund av brott. Detta gäller beslut angående dessa personers kontakter med omvärlden och avgörandena skall göras mot bakgrund av risken för kollusionsfara. Besluten skall, enligt samma lagrum, omprövas så ofta det finns anledning till det.

Till ledning för åklagarens prövning av det närmare innehållet av inskränkningarna har Riksåklagaren utfärdat ett cirkulär om behandlingen av häktade och anhållna (RÅC I:120). I cirkuläret betonas bl.a. att restriktioner i många fall kan göras partiella, t.ex. genom att bevakade besök och avlyssnade telefonsamtal tillåts. Restriktionerna kan även lindras genom att besök i organiserade former av särskilda besöksgrupper, t.ex. Röda Korset och religiösa sammanslutningar, medges. Dessa typer av besök bör, enligt cirkuläret, understödjas. I cirkuläret lämnas vidare vissa föreskrifter om dokumentation av beslut.

Övriga beslut enligt behandlingslagen skall fattas av Kriminalvårdsstyrelsen, t.ex. inskränkningar av ordnings- och säkerhetsskäl. Åklagares beslut enligt 16 § behandlingslagen kan, till skillnad från Kriminalvårdsstyrelsens beslut i särskilda fall enligt lagen (16 b §), inte överklagas till domstol. Den häktade kan emellertid vända sig till en överordnad åklagare som, inom ramen för sin tillsynsfunktion, kan överpröva och ändra beslut om restriktioner. Överåklagarens ansvar, i egenskap av chef för en åklagarmyndighet, för tillsyn av att verksamheten bedrivs på ett författningensligt sätt följer av 7 kap. 2 och 5 §§ rättegångsbalken. Tillsynsfunktionen framgår också av 11 § åklagarförordningen (1996:205), som bl.a. hänvisar till 7 § verksförordningen (1995:1322). Närmare föreskrifter kan också framgå av åklagarmyn-

5.2.4 Anhållna och gripna

Samma grundförutsättningar som gäller för häktning, inklusive proportionalitetsprincipen, gäller också för frihetsberövande i form av anhållande och gripande. Vidare är behandlingslagens regler om restriktioner för häktade även tillämpliga bl.a. för personer som har anhållits eller gripits på grund av misstanke om brott (17 § behandlingslagen).

5.3 Behandlingslagens regler om gemensam vistelse, kroppsvisitation och innehav av egendom

I 3 § behandlingslagen anges att en häktad som vill vistas tillsammans med en eller flera andra häktade skall beredas tillfälle härtill i skälig utsträckning om lokalförhållandena medger det. Mer än en häktad får dock inte förvaras i samma rum, om det innebär fara från säkerhets-synpunkt eller, i fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott, fara för att bevis undanröjs eller utredning om brott på annat sätt försvåras. Förvaringen skall ske på sådant sätt att förbindelse mellan häktade som kan antas påverka varandra i mål eller ärende såvitt möjligt förhindras. Även i övrigt skall häktade, särskilt de som är under 21 år, förvaras så att de inte utsätts för olämpligt inflytande av andra häktade.

Enligt 5 § samma lag skall en häktad såvitt möjligt erbjudas arbete eller annan därmed jämförlig sysselsättning under häktningstiden. Av 8 § framgår att en häktad skall ha möjlighet att dagligen vistas utomhus under minst en timme.

Behandlingslagen (2 och 2 a §§) ger utrymme för kroppsvisitation och kroppsbesiktning av en häktad under vissa i lagen givna förutsättningar för eftersökande av föremål som inte får innehas i förvaringslokalen. Däremot saknas bestämmelser som medger provtagning för drogkontroll av en häktad.

I 7 § behandlingslagen finns bestämmelser om i vilken utsträckning häktad får inneha och förvärva egendom under tiden i häkte. En häktad får inneha pengar, värdesaker och legitimationshandlingar i den mån det kan ske utan olägenhet. Den häktade får inte inneha alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel. Av 2 b § samma lag framgår att föremål, som anträffas vid kroppsvisitation och kroppsbesiktning och som en häktad enligt behandlingslagen inte får inneha, skall omhändertas och förvaras för dennes räkning.

Reglerna för häktade i behandlingslagen skall, som nämnts i avsnitt 5.2.4, också tillämpas för andra intagna. Förutom att de gäller för den som gripits eller anhållits på grund av misstanke om brott, skall de också tillämpas beträffande vissa andra personer som förvaras i häkte eller polisarrest, se 17 § behandlingslagen.

Förenta Nationerna

Var och en har rätt till skydd mot tortyr och grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Förbud mot sådan behandling finns bl.a. intagna i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna från 1948 samt i 1966 års FN-konvention om medborgerliga och politiska rättigheter. FN-konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, som trädde i kraft 1987 (SÖ 1986:1), reglerar den närmare innebörden av tortyrförbudet och vilka åtgärder som staterna skall vidta för att effektivt motverka tortyr. Sverige har anslutit sig till 1966 års konvention och till konventionen mot tortyr. Liksom vad gäller 1966 års konvention har beträffande den sistnämnda konventionen en särskild kommitté – FN:s kommitté mot tortyr – inrättats med uppgift att granska konventionsstaternas efterlevnad av konventionsåtagandet.

FN-kommittén har bl.a. uppmärksammat och uttryckt bekymmer över den svenska tillämpningen av restriktioner för häktade. I samband med att en svensk rapport enligt den underliggande konventionen behandlades den 5–6 maj 1997 lämnade FN-kommittén en rekommendation angående placering av frihetsberövade, särskilt de som inte är dömda, i avskildhet från andra intagna. Kommittén anför: "...the Committee recommends the abolition of the institution of solitary confinement, particularly during the period of pre-trial detention, including, *inter alia*, when the security or well-being of persons is in danger, in accordance with law and under judicial control".

Europakonventionen om mänskliga rättigheter och grundläggande friheter

Den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna (Europakonventionen) som utarbetats inom Europarådet innehåller bland annat ett förbud mot tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (artikel 3), reglering av rätten till personlig frihet (artikel 5) och en presumtion att den som är anklagad för brott skall anses vara oskyldig till dess hans skuld lagligen har slagits fast (artikel 6 punkt 2). På talan av enskilda kan slutligen den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna pröva om konventionsstaterna, bland dem Sverige, fullgör sina åtaganden enligt konventionen. Genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna har konventionen och dess nio tilläggsprotokoll införlivats i svensk rätt och dessa gäller härigenom som lag sedan den 1 januari 1995.

Sverige har även anslutit sig till den europeiska konventionen till förhindrande av tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (SÖ 1988:37), vars syfte är att stärka frihetsberövade personers skydd genom att motverka att sådan behandling eller bestraffning förekommer, dvs. att ha en preventiv funktion. I enlighet med konventionen har en särskild kommitté, ofta kallad CPT efter dess engelska benämning European Committee For the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, upprättats. Kommittén får besöka de platser i konventionsstaterna där frihetsberövade personer är placerade och skall efter ett sådant besök avge en rapport till den stat som granskats. I denna rapport kan kommittén påtala brister och föreslå hur skyddet för frihetsberövade personer i den granskade staten kan förbättras. Kommittén har däremot inte någon rättskipande funktion och skall inte uttala sig om det förekommit kränkningar av Europakonventionen, på annat sätt tolka den konventionen eller uttala sig om kränkningar av andra internationella överenskommelser. Kommittén kan begära att den berörda staten skall lämna ett yttrande över rapporten och bl.a. redovisa vilka åtgärder som har vidtagits för att tillgodose kommitténs rekommendationer. För att tillgodose konventionens krav på att kommittén skall ges fritt tillträde till alla platser där frihetsberövade personer är placerade samt för att i övrigt underlätta dess arbete har bl.a. en särskild lag (1988:695) med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen mot tortyr m.m. antagits, vilken gäller sedan den 1 februari 1989 (SFS 1988:1561).

Den europeiska kommittén har, som redovisats i avsnitt 4, besökt Sverige vid två tillfällen, 1991 och 1994, och i sina rapporter bl.a. framfört viss kritik och lämnat rekommendationer som berör de svenska reglerna om restriktioner för häktade. Kommittén har vid sina besök inte funnit några tecken på otillåten fysisk behandling av de frihetsberövade, men framhållit de psykiska påfrestningar som restriktioner kan medföra. I rapporterna har kommittén också kritiserat vissa förhållanden vid de svenska häktena, bl.a. bristen på aktiviteter för de intagna.

7 Restriktioner för häktade

7.1 Utgångspunkter för en reform

Häktning är i första hand ett straffprocessuellt tvångsmedel som är avsett att säkerställa förundersökningen, rättegången eller straffverkställigheten. Frihetsberövandet är därmed av betydelse för intresset att skapa förutsättningar att genomföra det rättsliga förfarandet. Ett annat syfte är att förhindra fortsatt brottslig verksamhet. Ett häktningsbeslut på grund av kollusionsfara har en bevissäkrande funktion. Även de restriktioner i kontakterna med omvärlden som kan meddelas den som är häktad på grund av misstanke om brott motiveras av intresset att möjliggöra en effektiv brottsutredning och lagföring.

De principer om muntlighet, omedelbarhet och koncentration som gäller i svensk processrätt innebär att det som huvudregel är de uppgifter som den tilltalade, målsägande och vittnen lämnar under huvudförhandlingen som skall läggas till grund för rättens prövning och inte de uppgifter som de tidigare har lämnat under förundersökningen. Detta innebär att de personer som hörts kan ändra sina uppgifter mellan polisförhör och huvudförhandling. Det kan t.ex. vara fråga om att ett brottsoffer som står i nära relation till den misstänkte påverkas genom hot eller vädjanden eller att en anhörig, kanske utan att veta vad saken rör, på begäran förstör kvitton eller andra handlingar. Dessutom förekommer ibland hot om represalier i samband med organiserad brottslighet eller annan yrkeskriminalitet. För effektiva förundersökningar och korrekta brottmålsdomar är det alltså nödvändigt att skapa förutsättningar för att innehållet i de utsagor som lämnas inför rätten av vittnen och målsägande är så riktiga som möjligt. Det måste därför vara möjligt att ålägga en häktad olika former av restriktioner i möjligheterna till kontakt med omvärlden när en sådan åtgärd är motiverad för att den häktade inte skall kunna påverka målsägande och vittnen eller på annat sätt försvåra brottsutredningen.

Möjligheterna till kontakter med omgivningen har stor betydelse för den som är berövad friheten och inskränkningar i dessa möjligheter innebär ett betydande integritetsintrång. Det måste betonas att såväl frihetsberövandet som restriktionerna i de flesta fall riktas mot personer som skall behandlas som oskyldiga, dvs. mot vilka ingen fällande dom föreligger. Förutom den påfrestning som restriktionerna innebär för den som direkt berörs av åtgärden medför en hög andel häktade med restriktioner att en stor del av häktets resurser tas i anspråk för att ta hand om och kontrollera denna grupp av häktade. Andelen häktade med restriktioner har även betydelse för den verksamhet som kan bedrivas vid ett häkte och en hög andel kan därmed negativt påverka förhållandena för övriga frihetsberövade på häktet. Dessutom innebär restriktioner ett betydande merarbete för åklagarna som måste ägna tid åt kontroll av brev, överväganden om restriktionerna skall bestå eller om lättnader skall medges i enskilda fall osv.

Reglerna för meddelande av restriktioner måste utformas efter en lämplig avvägning mellan dessa motstående intressen. Målet bör vara att restriktioner används i så liten utsträckning och under så kort tid som möjligt. Detta ligger även i linje med den förbättring av verksamheten på landets häkten som regeringen strävar efter. En redan lagfäst huvudregel är att häktade inte får underkastas mer omfattande frihetsinskränkningar än vad som är påkallat med hänsyn till ändamålet med häktningen samt ordning och säkerhet (1 § behandlingslagen). Dessa utgångspunkter faller ytterst tillbaka på den enskildes grundlagsfästa skydd enligt 2 kap. regeringsformen i fråga om frihetsberövanden från det allmännas sida.

Samtidigt måste en utgångspunkt vara att nuvarande grundläggande principer för rättegången, dvs. principerna om muntlighet och omedelbarhet, skall bevaras. Dessa principer är i sig bl.a. ägnade att förhindra att den misstänkte, oavsett om denne är frihetsberövad eller ej, utsätts för otillbörliga påtryckningar under förundersökningen. Med hänsyn till vad som sagts ovan om förutsättningarna för effektiva brottsutredningar och

korrekta brottmålsdomar måste det därmed vara möjligt att ålägga restriktioner för den som är häktad. Denna möjlighet bör, såsom i dag, vara beroende av att rätten funnit kollusionsfara föreligga.

Beslutet om restriktioner utgör inte i sig ett förbud mot kontakter med omvärlden utan innebär istället att åklagaren har rätt att vid varje enskilt tillfälle ta ställning till och förhindra de former av kontakter som omfattas av beslutet om enskilda restriktioner. Den översyn som redovisas i promemorian *Restriktioner för häktade* (Ds 1996:46) ger inte vid handen att åklagarna i onödan tillgriper restriktioner eller vägrar att göra undantag från meddelade restriktioner när så är påkallat. Även Riksdagens ombudsmän delar, med hänvisning till deras granskning av åklagare och domstolar, denna bedömning i sitt remissvar över promemorian. Det bör även framhållas att den europeiska kommittén inte i någon av sina rapporter om Sverige har redovisat några tecken på att polis eller åklagare har tillämpat restriktioner för häktade i något otillbörligt syfte, vilket ibland har framförts i rapporter beträffande andra länder.

I promemorian dras, med utgångspunkt i en undersökning som genomförts, slutsatsen att bestämmelserna i 24 kap. 5 a § rättegångsbalken inte har inneburit att frågan om restriktioner lyfts fram vid häktningsförhandlingen på det sätt som lagstiftaren har avsett. Någon närmare diskussion om de restriktioner som åklagaren vill ålägga den häktade förekommer, enligt undersökningen, inte vid häktningsförhandlingen. Motsvarande bedömning görs i Domstolsverkets rapport *Anhållande och häktning* (DV rapport 1997:6). En bedömning av reglernas genomslagskraft måste dock även innefatta domstolarnas prövning av den särskilda häktningsgrunden kollusionsfara eftersom tillstånd till restriktioner förutsätter att rätten positivt konstaterat att kollusionsfara föreligger i det enskilda fallet. Det har inte framkommit någon kritik som ger stöd för ett antagande att domstolarnas prövning av kollusionsfaran i det enskilda fallet sker på ett slentrianmässigt sätt.

Enligt regeringens mening ger översynen inte skäl för en annan bedömning än att den nuvarande regleringen fungerar på ett tillfredsställande sätt, även om tillämpningen vid enstaka tillfällen kan kritiseras (se t.ex. Justitieombudsmannens kritik i 1996/97:JO1 mot en åklagare som upprätthållit restriktioner för en häktad efter det att målet hade gått igenom i sak vid huvudförhandlingen i tingsrätten). Regleringen innebär i stort en lämplig avvägning mellan de olika intressen som måste beaktas. Emellertid visar den undersökning som redovisas i promemorian att regionala skillnader förekommer i fråga om andelen häktade med restriktioner. Vissa skillnader kan förklaras, medan andra framstår som mer svårförklarade. Det konstateras även att tillståndsprövningen enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken inte har inneburit någon märkbar minskning av andelen häktade med restriktioner. Samtidigt har den europeiska kommittén, som redovisats i avsnitt 4, riktat kritik mot den svenska ordningen och föreslagit förändringar av beslutsprocessen.

Jämfört med andra Europarådsstater är relativt få personer frihetsberövade före rättegången i Sverige (se t.ex. Europarådets publikation *Penological Information Bulletin*, nr. 19–20, december 1994-1995). Statistik som redovisats av Domstolsverket (DV rapport 1997:6) utvisar

dessutom att antalet anhållna och antalet häktningframställningar har minskat sedan 1994. Domstolsverkets undersökning ger vidare vid handen att andelen häktade på grund av kollusionsfara, enbart eller i förening med annan häktningsgrund, har ökat och att tillstånd till restriktioner förekommer i många mål. Det saknas emellertid underlag för att bedöma skälen för den ökning som redovisas.

Det bör vidare beaktas att tiderna för frihetsberövanden i regel är korta. Enligt statistik för år 1997 som Domstolsverket har tagit fram meddelas dom inom fyra veckor från frihetsberövandet i 60 procent av de fall som undersökts och inom sex veckor har dom meddelats i 80 procent av fallen (DV rapport 1997:6). Samma resultat uppmättes vid en undersökning för år 1994. Även om den tillgängliga statistiken är osäker, bl.a. för att de olika myndigheterna redovisar sin statistik på olika sätt, ger den en fingervisning om att häktningstiderna i det övervägande antalet fall är korta. Av den undersökning som redovisas i promemorian (Ds 1996:46) framgår bl.a. att det är sällsynt att restriktioner finns kvar efter huvudförhandlingen i tingsrätten.

7.2 Ökat domstolsinflytande över restriktionsanvändningen

Regeringens förslag: Den som är häktad skall ha rätt att begära rättens prövning av åklagarens beslut om enskilda restriktioner. Rättens beslut skall inte kunna överklagas till högre instans.

Promemorians förslag: I promemorian föreslås en utvidgning av den nuvarande tillståndsgivningen enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken. Enligt förslaget skall rätten i samband med häktningsbeslutet inte bara ta ställning till om utan även i vilken utsträckning den häktade skall vara underkastad restriktioner. Domstolens beslut skall, enligt förslaget, utformas så att åklagaren får tillstånd att besluta om en eller flera specificerade inskränkningar i den häktades kontakter med yttrevärlden. I beslutet skall domstolen ange vad tillståndet till restriktioner närmare kan innebära mot bakgrund av innehållet i 3, 6 och 9–13 §§ behandlingslagen. Även fortsättningsvis är det åklagaren som skall besluta om de enskilda restriktionerna.

I promemorian övervägs även andra möjligheter att minska användandet av restriktioner, bl.a. genom att skärpa de materiella förutsättningarna för att meddela restriktioner eller genom att införa en rätt att överklaga åklagarens restriktionsbeslut till domstol. Dessa alternativ avfärdas dock till förmån för den föreslagna, utvidgade tillståndsprövningen.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget i promemorian eller lämnar det utan erinran. Flera remissinstanser anser det emellertid vara tveksamt om den föreslagna ordningen kommer att leda till en minskad användning av restriktioner. Några remissinstanser, *Göteborgs tingsrätt*, *Huddinge tingsrätt*, *Riksåklagaren* och *JUSEK*, avstyrker förslaget.

Av de remissinstanser som har yttrat sig om de alternativ som diskuteras i promemorian finner ungefär hälften att den valda lösningen är mest ändamålsenlig och utgör en lämplig avvägning mellan olika intressen. *Stockholms tingsrätt* och *Huddinge tingsrätt* framhåller att de rekommendationer som den europeiska kommittén har lämnat bättre tillgodoses genom införande av en möjlighet för den häktade att överklaga åklagarens beslut om restriktioner till domstol. *JUSEK* påpekar att ett institut med rätt att överklaga restriktionernas utformning i domstol får mindre negativa konsekvenser än den föreslagna ordningen.

Några remissinstanser påpekar nackdelar med förslaget. Vissa instanser, bl.a. *Riksåklagaren* och *Svea hovrätt*, framhåller att det inte är lämpligt eller förenligt med domstolens opartiska roll att låta domstolen fatta det konkreta beslutet om enskilda restriktioner. *Huddinge tingsrätt* anför liknande tankegångar. Enligt några remissinstanser bör en skärpning av de materiella förutsättningarna för att meddela restriktioner övervägas. Ett förslag är att maximitider för restriktioner skall införas och att domstol eller jämförbar självständig myndighet därefter skall pröva frågan om fortsatta restriktioner.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss överensstämmer med regeringens förslag.

Synpunkter på utkastet: Flertalet myndigheter och organisationer som yttrat sig har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. *Riksåklagaren* och övriga företrädare för åklagarväsendet som lämnat synpunkter, en brottmålsavdelning vid *Göteborgs tingsrätt* och *JUSEK* avstyrker förslaget. Kritiken går främst ut på att reformbehovet är litet samt att en ökad domstolsprövning av restriktioner medför risk för avsevärt merarbete och ökade kostnader för åklagare och domstolar, effektivitetsförluster och risk för att förundersökningen skadas.

Justitieombudsmannen ifrågasätter att förslaget kommer att leda till en minskad restriktionsanvändning. *Riksåklagaren* uttrycker tveksamhet av liknande slag och anser vidare att det, mot bakgrund av ett hårdnat brottsklimat och allt vanligare sabotage av lagföringsprocessen, inte utan vidare utredning entydigt kan sägas att antalet häktade med restriktioner skall nedbringas.

Svea hovrätt, *Huddinge tingsrätt* och *Rikspolisstyrelsen* anser att förslaget tillgodoser rekommendationen från den europeiska kommittén mot tortyr. *Sveriges Psykologförbund* ifrågasätter om inte kontrollen av restriktionsanvändningen kan göras mer effektiv t.ex. genom särskilda kollegium som med vissa tidsintervall prövar frågan.

Skälen för regeringens förslag: I promemorian diskuteras möjligheterna att skärpa de materiella förutsättningarna för att meddela restriktioner. Några olika modeller övervägs, men dessa avfärdas med hänsyn främst till att den kollusionsrisk som restriktionerna är avsedda att undanröja inte generellt kan sägas upphöra vid en abstrakt tidpunkt eller vara beroende av vilken brottslighet det är fråga om. Undantagsbestämmelser skulle därför krävas. I promemorian avvisas även tanken att skärpa beviskravet för kollusionsfara. Regeringen delar de bedömningar som gjorts i promemorian och anser inte, med hänsyn till intresset av att skapa förutsättningar för effektiva brottsutredningar och korrekta brottmålsdomar, att de materiella villkoren för att ålägga en häktad

restriktioner bör ändras eller att en ordning som bygger på vissa tidsfrister bör införas.

Det andra huvudalternativet som behandlas i promemorian är att öka domstolsinflytandet över restriktionsanvändningen. Även i denna del övervägs olika modeller i promemorian.

Som framgår av avsnitt 7.1 ställer grundläggande processuella principer – främst omedelbarhets- och muntlighetsprinciperna – särskilda krav på regler, t.ex. beträffande restriktioner för häktade, som tillgodoser behovet att kunna genomföra effektiva förundersökningar. Vidare innebär rollfördelningen mellan domstolar och åklagare begränsningar när det gäller den insyn som domstolarna med bibehållen objektivitet kan och bör ha i brottsutredningen. Vad som nu sagts samt den omständigheten att de nuvarande reglerna och dess tillämpning i huvudsak fungerar som avsett innebär att ett ökat domstolsinflytande inte kan förväntas medföra någon större minskning av restriktionsanvändningen. Mot denna bakgrund har bl.a. Riksåklagaren i yttrande över utkastet till lagrådsremiss ifrågasatt behovet av ett ökat domstolsinflytande i nu aktuellt avseende. Enligt regeringens mening finns det emellertid anledning att ta ytterligare steg i syfte att skapa så goda garantier som möjligt för att inskränkningar i de häktades kontakter med omvärlden endast förekommer i den utsträckning som är absolut nödvändig för brottsutredningen. Det ökade domstolsinflytandet skall således inte bara ses som ett sätt att, om möjligt, minska antalet eller omfattningen av restriktioner, utan är också avsett att tillgodose rättssäkerhetsaspekter i förfarandet.

En utvidgning av rättens tillståndsprövning

Den lösning som förordas i promemorian består i att domstolen i sitt tillståndsbeslut närmare skall ange vilka slags restriktioner som tillståndet avser. Sedan tillstånd lämnats är det alltså åklagaren som skall fatta beslut om restriktioner i det enskilda fallet.

Som fördelar med promemorians förslag framhålls att domstolen därigenom samtidigt skulle pröva både häktnings- och restriktionsfrågorna, vilket innebär effektivitetsvinster, och därmed att båda frågorna kan komma under prövning i ett sammanhang. Möjliga nackdelar är, enligt promemorian, att det kan vara svårt för åklagaren att vid brottsutredningens början ha helt klart för sig vilka restriktioner som behövs och att, av utredningsskäl, lämna en fullständig redogörelse för kollusionsrisken.

De remissinstanser som särskilt framhåller fördelar med promemorians förslag anför att förslaget bör leda till att restriktionsfrågan i större utsträckning än i dag lyfts fram och blir ordentligt belyst vid handläggningen i domstolarna. Flera remissinstanser finner att den lösning som valts i promemorian är den mest ändamålsenliga och att den utgör en lämplig avvägning mellan de olika intressen som bör beaktas.

Några remissinstanser ser betydande problem med det förslag som lämnats. Förutom de nackdelar som identifieras i promemorian nämns även bl.a. att domstolen har sämre förutsättningar än åklagaren att bedöma behovet av specifika restriktioner, att den föreslagna ordningen är betungande för åklagare och domstolar samt att den medför en risk för

att åklagaren inte känner samma odelade ansvar för restriktionerna som i dag och därmed att de inte hävs så snart det är möjligt. Vidare anförts att förslaget innebär att domstolen tar mer aktiv del i förundersökningen och därför att den tillståndsbeslutande domarens opartiskhet kan komma att ifrågasättas.

Många remissinstanser ställer sig dessutom tveksamma till promemorians slutsats att den föreslagna ordningen kommer att begränsa användningen av restriktioner. Några remissinstanser hävdar t.o.m. att bristen på flexibilitet kan leda till att restriktioner kommer att användas i större utsträckning än i dag. Svårigheterna att redan vid brottsutredningens inledning bedöma vilka restriktioner som behövs kan, enligt flera remissinstanser, sammantaget med en ordning där domstolen tidigt, utan att därefter ha möjlighet att kontinuerligt följa förundersökningen, skall specificera de former av restriktioner som får åläggas den häktade, medföra en risk att åklagaren begär och får tillstånd till fler restriktioner än som egentligen krävs. Detta i kombination med en uttunnad gräns för ansvarsfördelningen mellan åklagare och domstol skulle dessutom bl.a. kunna leda till att restriktioner i ett enskilt fall kan komma att stå kvar längre än nödvändigt. Vidare betonas, särskilt från polis- och åklagarhåll, att det inte kan bli fråga om någon mer detaljerad redovisning av kollusionsrisken eftersom brottsutredningen annars skulle kunna skadas.

En särskild fråga är förhållandet mellan förslaget om en utvidgad tillståndsgivning och rekommendationen från den europeiska kommittén år 1995 att häktade bör ha en effektiv möjlighet att överklaga enskilda restriktioner som beslutats av åklagare till en domstol eller annat oberoende organ (se avsnitt 4). Några remissinstanser är tveksamma att förslaget tillgodose rekommendationen att själva beslutet om restriktioner skall kunna överklagas.

Regeringen tar fasta på de synpunkter som framförts under remissbehandlingen om att promemorians förslag skulle kunna leda till att ansvarsfördelningen mellan åklagare och domstol i fråga om restriktioner blir mindre tydlig, vilket vore en olycklig utveckling. Det förslag som lämnas i promemorian innebär vissa nackdelar samtidigt som det finns risk för att den föreslagna ordningen varken kommer att bidra till att minimera användning av restriktioner eller tillgodose den rekommendation om överprövningsmöjlighet som den europeiska kommittén har lämnat. Andra alternativ som behandlats i promemorian, och då i första hand att införa en möjlighet till domstolsprövning av beslut om enskilda restriktioner, bör därför övervägas.

Rätt att begära domstolsprövning av beslut om enskilda restriktioner

I promemorian framförs vissa invändningar mot att införa en rätt för häktade att begära rättens prövning av åklagarens eller undersökningsledarens beslut om enskilda restriktioner. För det första sägs att det inte går att förutse i vilken utsträckning restriktionsbeslut kommer att överklagas med en sådan ordning och att en ökad överklagandefrekvens, jämfört med dagens möjlighet att begära överprövning hos överordnad åklagare, kan medföra en risk för effektivitetsförluster. Mot bakgrund av reglerna i Europakonventionen och den rättspraxis som Europadomstolen

har utvecklat i anslutning till konventionen anförts vidare i promemorian att muntlig förhandling förmodligen kommer att krävas vid domstolens prövning om sådan förhandling begärs av den häktade, i vart fall första gången frågan om enskilda restriktioner skall prövas. Detta skulle, enligt promemorian, försämra möjligheterna för snabba och effektiva förundersökningar på grund av merarbete för åklagarna, bl.a. i form av ytterligare inställelser inför rätten. Vidare påtalas risken för att häktnings- och restriktionsfrågan kan bli föremål för parallella prövningar, även i olika instanser. Detta alternativ avfärdas sammanfattningsvis med hänvisning till att en sådan ordning skulle bli svåröverskådlig och svår att praktiskt handlägga.

Förslag om att ge häktade rätt till överprövning i domstol av restriktionsbeslut har tidigare lämnats av 1974 års häktningsutredning (SOU 1977:50), vilket i det följande lagstiftningsärendet fick ett blandat mottagande av remissinstanserna. Från några remissinstanser som tillstyrkte förslaget uttalades bl.a. att den formella möjligheten till överprövning inom åklagarväsendet var mindre lämpad för prövning av dessa frågor och att förslaget till domstolsprövning av åklagarens beslut i restriktionsfrågor var ägnat att motverka onödiga restriktioner. En annan synpunkt som framfördes var att en sådan ordning torde upplevas som mera objektiv och lättillgänglig än den då gällande ordningen.

I propositionen (1980/81:201) avvisades utredningens förslag i denna del med hänvisning till de kritiska synpunkter som vissa remissinstanser hade framfört. Som skäl mot förslaget anfördes bl.a. att det inte fanns något behov av en särskild ordning för överklagande vid sidan av den överprövning som överordnad åklagare kan göra, att en sådan ordning skulle vara kostsam och betungande, att den inte skulle fylla någon funktion i praktiken eftersom åklagarens beslut ofta kommer att vara ändrat innan domstolen hinner ta ställning till frågan samt att den misstänktes tilltro till domstolens opartiskhet minskar ju fler beslut domstolen fattar beträffande den misstänkte under förundersökningen.

Enligt regeringens mening är det åklagaren som har de bästa förutsättningarna att fortlöpande bedöma behovet av restriktioner under förundersökningens gång och utgångspunkten bör därför, liksom i dag, vara att det är åklagaren som i första hand skall besluta om och ha det primära ansvaret för de enskilda restriktioner som meddelas den häktade i syfte att möjliggöra förundersökningen. Denna uppfattning delas av flertalet remissinstanser.

De skäl som anfördes mot 1974 års häktningsutrednings förslag att införa en rätt till överprövning i domstol måste ses i ljuset av att domstolarna då inte alls tog ställning till frågor om restriktioner. Några invändningar, vilka även framförs i promemorian och av flera remissinstanser i detta ärende, är dock fortfarande aktuella, men enligt regeringens uppfattning kan dessa synpunkter tillgodoses genom en lämplig utformning av reglerna för en sådan prövning.

En sådan invändning är risken för parallella prövningar i flera instanser. En samtidig rättslig prövning av samma omständigheter i olika instanser är inte ändamålsenlig. Det faktum att såväl häktning som restriktioner är temporära åtgärder för vilka omständigheterna fortlöpande förändras innebär att det alltid finns en risk för parallella

prövningar av samma fråga. Detta problem minskar också om rätten till domstolsprövning av enskilda restriktioner begränsas till en instans (se vidare nedan).

I sitt yttrande över utkastet till lagrådsremiss uttrycker Justitieombudsmannen, utan att motsätta sig förslagen, tveksamhet i fråga om att de föreslagna ändringarna om ökat domstolsinflytande i praktiken kommer att leda till en minskad restriktionsanvändning. Riksåklagaren uttrycker liknande åsikter.

Även om det inte finns något belägg för att restriktioner åläggs i onödan, kan en domstolsprövning av enskilda restriktioner fylla en funktion. En rätt att begära rättens prövning av enskilda restriktioner är enligt regeringens mening ägnad att hålla restriktionsanvändningen vid det minimum som är avsett. Avsikten är inte bara att hålla nere antalet häktade som under någon del av förundersökningstiden åläggs inskränkningar utan även att skapa garantier för att den tid som häktade är underkastade restriktioner är så kort som möjligt. Det handlar också om att minimera innehållet i de restriktioner som tillämpas i varje enskilt fall. Detta ligger också i linje med vad Justitieombudsmannen har framfört i ett nyligen avgjort ärende med anledning av en anmälan mot en åklagarmyndighets beslut om restriktioner (Dnr 1979-1997). I beslutet påpekas bl.a. att åklagaren vid varje prövning måste göra klart för sig om det verkligen finns en i något avseende påtaglig risk för att utredningen skulle kunna försvåras av den misstänkte samt kunna ange på vilket sätt detta skulle kunna ske. Enligt regeringens mening bidrar en ordning med domstolsprövning av restriktioner till att inskräpa vikten av att sådana bedömningar görs.

En ordning med överprövning i domstol måste dessutom rimligen av de häktade uppfattas som mer objektiv än den nuvarande möjligheten att begära en överordnad åklagares överprövning av åklagarens restriktionsbeslut.

Såväl farhågor i fråga om brottmålsprocessens effektivitet som risken för parallella prövningar kan enligt regeringens uppfattning bemästras genom utformningen av reglerna för rättens prövning. Regeringen bedömer att reglerna kan utformas så att förslaget inte kommer att innebära försämrade möjligheter för åklagarna att genomföra snabba och effektiva förundersökningar och inte heller motverka möjligheterna att bekämpa brott. Även de kritiska synpunkter som bl.a. Riksåklagaren fört fram beträffande utkastet till lagrådsremiss – främst risken för avsevärt merarbete för åklagare och domstolar samt risken att brottsutredningen skadas – kan tillgodoses genom en lämplig utformning av reglerna. Vi återkommer närmare till detta i avsnitt 7.4.

En rätt för häktade att begära rättens prövning av beslut om enskilda restriktioner uppfyller i allt väsentligt den europeiska kommitténs rekommendation. Denna bedömning redovisas även av Svea hovrätt och Huddinge tingsrätt i deras yttranden över förslaget i utkastet till lagrådsremiss.

En möjlighet till domstolsprövning är också i linje med behandlingslagens regler om rätt att överklaga restriktioner som beslutats med hänsyn till säkerhet och ordning. Vidare har nyligen, bl.a. med hänvisning till Europakonventionens krav, en rätt att till domstol överklaga

beslut om besöksinskränkningar inom tvångsvården införts genom lagen (1996:981) om besöksinskränkningar vid viss tvångsvård som trätt i kraft den 1 januari 1997 (prop. 1995/96:196, bet. 1996/97:SoU2 och rskr. 1996/97:5). Enligt regeringens bedömning skulle en ordning som innebär att rätten till domstolsprövning av restriktioner för frihetsberövade byggs ut inte, som Svea hovrätt befarar, återverka på reglerna om inskränkningar i patienters rörelsefrihet enligt den psykiatriska tvångsvårdslagstiftningen. De åtgärder som i dessa fall kan komma i fråga får i allmänhet bara tillämpas under en kortare tid vid akuta situationer och en särskild ordning med skyldighet att anmäla beslut till Socialstyrelsen finns föreskriven i vissa fall. Den psykiatriska tvångsvårdslagstiftningen har varit föremål för översyn av en särskild kommitté (Tvångspsykiatrikommittén). Kommittén har i sitt slutbetänkande Rättssäkerhet, vårdbehov och samhällsskydd vid psykiatrisk tvångsvård (SOU 1998:32) inte föreslagit några ändringar beträffande restriktioner för patienterna. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att den häktade skall ges rätt att begära rättens prövning av åklagarens beslut om enskilda restriktioner. De nya reglerna bör komplettera den nuvarande ordningen med att rätten enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken lämnar generellt tillstånd till restriktioner.

Rätten att begära rättens prövning av enskilda restriktioner bör tillkomma alla häktade som omfattas av behandlingslagen, dvs. oavsett var de förvaras. Restriktioner av utredningsskäl kan enligt behandlingslagen även meddelas den som är gripen eller anhållen. För dessa former av frihetsberövanden gäller korta tidsfrister. Vidare förändras ofta förhållandena, och därmed ett eventuellt behov av restriktioner, snabbt under det inledande skedet av förundersökningen. Enligt regeringens mening saknas det behov av att utsträcka rätten att begära rättens prövning av beslut om enskilda restriktioner till andra än häktade. Vi återkommer dock ytterligare till den frågan i avsnitt 7.4.

Domstolsprövningen bör begränsas till en instans och varken den häktade eller åklagaren bör ha rätt att överklaga beslutet om enskilda restriktioner till högre rätt. En sådan möjlighet skulle i praktiken knappast fylla någon funktion för den häktade med hänsyn till att åklagarens beslut ofta kommer att vara ändrat innan högre rätt hinner ta upp frågan. Inte heller för åklagaren är ett överklagande särskilt meningsfullt eftersom beslutet i så fall har inneburit att rätten upphävt en viss restriktion med omedelbar verkan. Dessutom innebär de särskilda omständigheter som måste bedömas i varje enskilt fall att värdet av högre domstols avgöranden som prejudikat inte är så stort i fråga om enskilda restriktioner. Den möjlighet som de nuvarande reglerna ger att särskilt överklaga tingsrättens beslut att generellt ge tillstånd till restriktioner – eller att avslå en sådan begäran – är tillräcklig. Den föreslagna ordningen minskar också risken för parallella prövningar av samma fråga i olika instanser.

Möjligheten till domstolsprövning bör inte ersätta den nuvarande överprövningen av överordnad åklagare. Även fortsättningsvis bör en överordnad åklagare kunna pröva beslut om restriktioner inom ramen för sin tillsynsverksamhet, t.ex. i fall när det dröjer till dess rätten prövar

enskilda restriktioner eller när den häktades önskemål gäller en fråga som rätten inte kan pröva (se vidare avsnitt 7.4). I andra fall bör den överordnade åklagaren hänvisa den häktade till möjligheten att begära rättens prövning av restriktionsbeslutet. Det framgår redan i dag av Riksåklagarens cirkulär om handläggningen av överprövningsärenden (RÅC I:108) att överprövning normalt bör vägras bl.a. när frågan kan prövas av domstol. Enligt regeringens bedömning kommer detta inte att medföra några tillämpningsproblem för åklagare eller domstolar.

7.3 Rättens generella tillstånd till restriktioner

Regeringens förslag: Rättegångsbalkens regler förtydligas så att det framgår att rätten skall pröva frågan om generellt tillstånd till restriktioner vid varje tillfälle som häktningsfrågan prövas och att tillståndsprövningen således även gäller när åklagaren begär förlängd tid för att väcka åtal. Ett tidigare meddelat tillstånd förfaller om rätten vid denna prövning inte meddelar fortsatt tillstånd till restriktioner. Behandlingslagen förtydligas så att det framgår att rättens generella tillstånd till restriktioner inte krävs för anhållna och gripna.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag utom såvitt avser förtydligandet beträffande anhållna och gripna. I promemorian föreslås dessutom att rätten omedelbart skall häva ett tillståndsbeslut i de avseenden det inte längre finns skäl för tillståndet. Det senare förslaget är utformat med hänsyn till promemorians huvudförslag att rätten i sitt tillståndsbeslut skall specificera de former av restriktioner som får meddelas.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har kommenterat promemorians förslag om hävning av tillståndsbeslut tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss överensstämmer med regeringens förslag. I stället för en regel om att tillståndet förfaller innehöll utkastet en föreskrift om att rätten skall upphäva ett tillstånd till restriktioner när det inte längre finns skäl för det.

Synpunkter på utkastet: *Riksåklagaren* avstyrker den föreslagna regeln om att rätten skall upphäva tillståndet till restriktioner.

Skälen för regeringens förslag: Tillståndsprövningen enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken syftar till att fästa uppmärksamheten på frågan om den häktades möjligheter till kontakter med omgivningen och att göra domstolsinflytandet över denna fråga tydligare. Den innebär också en klar koppling mellan häktningsskäl, dvs. kollusionsfara, och restriktionsanvändningen. Som redovisats i avsnitt 7.2 bör den rätt till domstolsprövning av undersökningsledarens eller åklagarens beslut om enskilda restriktioner som föreslås i detta ärende vara ett komplement till den nuvarande tillståndsprövningen.

Rättens ansvar för restriktionsanvändningen bör komma tydligare till uttryck i bestämmelserna. Det nuvarande systemet bygger på att rätten

skall pröva frågan om tillstånd till restriktioner när åklagaren begär det och därefter ompröva tillståndet vid varje tillfälle som häktningen omprövas. Bestämmelsen bör förtydligas så att det framgår att detta även gäller när åklagaren begär förlängd tid för att väcka åtal, vilket också föreslås i promemorian.

I sitt yttrande över utkastet till lagrådsremiss avstyrker Riksåklagaren en regel om att rätten skall upphäva tillstånd till restriktioner när det inte längre finns skäl för sådana. Enligt Riksåklagaren skulle en sådan regel få en reell funktion endast om rätten har någon form av undersökningsplikt samt att en sådan plikt skulle vara alltför långtgående. Regeringen är benägen att instämma i Riksåklagarens uppfattning. Bestämmelsen bör i stället utformas som en förfallsregel så att tidigare meddelade tillstånd förfaller om rätten vid prövning av häktningsfrågan inte meddelar ett beslut om fortsatt tillstånd.

Eftersom rättens prövning av tillståndsfrågan förutsätter att åklagaren har begärt ett sådant tillstånd bör på samma sätt ett meddelat tillstånd förfalla om åklagaren begär omhäktning eller förlängd tid att väcka åtal utan att i samband därmed begära ett fortsatt tillstånd till restriktioner.

Rättens tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken kan endast begäras beträffande häktade. Enligt 16 § andra stycket behandlingslagen får restriktioner av utredningsskäl endast åläggas en häktad om detta får ske enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken. I ett initiativärende har Justitieombudsmannen uppmärksammat att behandlingslagens regler kan tolkas så att rättens tillstånd till restriktioner också krävs för att meddela restriktioner av utredningsskäl för andra personkategorier som, enligt 17 §, omfattas av behandlingslagens regler om häktade. Detta gäller främst de som anhållits eller gripits på grund av misstanke om brott, för vilka rättens tillstånd inte kan inhämtas. Justitieombudsmannen föreslår att denna otydlighet skall avhjälpas.

Bestämmelserna om rättens tillstånd till restriktioner är inte avsedda att gälla för andra än häktade (se prop. 1993/94:24 s. 83). Detta bör, som Justitieombudsmannen föreslår, förtydligas genom ett uttryckligt undantag i 17 § behandlingslagen från den föreskrift i 16 § samma lag som innebär att reglerna i 24 kap. 5 a § rättegångsbalken måste vara uppfyllda för att restriktioner av utredningsskäl skall få meddelas. Frågan om andra än häktade skall ha möjlighet att begära rättens prövning av beslut om enskilda restriktioner behandlas i avsnitt 7.4.

7.4 Rättens prövning av beslut om enskilda restriktioner

Regeringens förslag: Rättens prövning av enskilda restriktioner skall ske i samband med att den prövar frågan om generellt tillstånd till restriktioner. Rättens prövning skall avse frågan om restriktioner av ett visst slag är motiverade, men inte frågor om särskilda lättnader i eller undantag från en restriktion som i sig är motiverad.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss avviker från regeringens förslag genom att den häktades begäran om rättens prövning, enligt ut-

kastet, skall lämnas till åklagaren som skall ompröva sitt restriktionsbeslut. Om åklagarens omprövning inte leder till den ändring som den häktade begär – och begäran om domstolsprövning därmed förfaller – skall den häktades begäran överlämnas till rätten för att prövas så snart som möjligt. Rätten skall enligt utkastets förslag ha möjlighet att, bl.a. på begäran av den häktade, hålla muntlig förhandling. En sådan förhandling skall om möjligt samordnas med en annan förhandling beträffande den häktade.

Synpunkter på utkastet: Flertalet av dem som yttrat sig särskilt över den närmare utformning av reglerna har endast haft invändningar mot enstaka punkter i förslaget. *Riksåklagaren*, som avstyrker förslaget om ökad domstolsprövning i dess helhet, uppger att den föreslagna ordningen kommer att innebära ett avsevärt merarbete för åklagare och domstolar, bl.a. genom nya förhandlingar, och därmed ökade kostnader. Vidare anføres att reglerna om omprövning i samband med en begäran om domstolsprövning ytterst sällan kommer att leda till ändrade beslut och att risken för en ingående prövning medför att rättens opartiskhet kan ifrågasättas. *Helsingborgs tingsrätt* anser också att förslaget kommer att medföra ökade kostnader.

Även en avdelning vid *Göteborgs tingsrätt* hävdar att jävsfrågor skulle kunna aktualiseras i vissa fall. *Huddinge tingsrätt* framför däremot att en ordning med domstolsprövning i efterhand, sedan konsekvenserna av vissa enskilda restriktioner kan bedömas mot en fortskriden utredning och sedan åklagaren först givits möjlighet att nyansera beslutet, innebär att rättens prövning alltjämt kan framstå som objektiv.

Huddinge tingsrätt, två avdelningar vid *Göteborgs tingsrätt* och *Sveriges advokatsamfund* anser att reglerna om rättens handläggning – samordnade förhandlingar – ger alltför dålig ledning för domstolarna och härtill är i viss mån motsägelsefulla. Några av dessa förordar samordnade förhandlingar, medan de andra, bl.a. *Sveriges Advokatsamfund*, anser att en snabb prövning skall prioriteras och därmed att särskilda förhandlingar skall hållas för prövning av den häktades begäran. Det föreslås från några håll att tidsgränser för olika åtgärder skall införas.

Huddinge tingsrätt påtalar dessutom vissa tillämpningsproblem när det gäller omfattningen av rättens prövning. I flera yttranden föreslås olika förtydliganden och ändringar i lagtexten.

Skälen för regeringens förslag: Med hänsyn till att prövningen av restriktioner innefattar en bedömning av frågan om kollusionsfara är det uppenbart lämpligt att pröva restriktionsfrågor samtidigt som häktningen prövas. Sådan samordning föreskrivs när det gäller rättens prövning av generella tillstånd till restriktioner och bör även eftersträvas när det gäller rättens prövning av enskilda restriktioner. Förfarandet vid rättens prövning av enskilda restriktioner bör därför enligt regeringens mening fogas in i den ordning som gäller för prövningen av häktnings- och tillståndsfrågor. Genom en obligatorisk samordning av rättens prövning av de frågor som beror på en bedömning av kollusionsfaran – häktning, generell tillstånd till restriktioner och enskilda restriktioner – tillgodoses, enligt regeringens mening, de kritiska synpunkter – om merarbete, effektivitetsförluster och tillämpningsproblem när det gäller rättens möjlighet att samordna förhandlingar – som framförts beträffande

förslaget i utkastet till lagrådsremiss. Vi förordar således en ordning som ligger närmare det förslag som lämnas i promemorian, vilket har framhållits som en mer ändamålsenlig lösning av ett antal remissinstanser (se avsnitt 7.2).

Utformningen av reglerna om rättens handläggning

Förfarandereglerne bör således utformas så att den häktades begäran prövas vid samma tillfälle och i samma ordning som rätten tillämpar beträffande frågorna om häktning och tillstånd till restriktioner. Detta bör åstadkommas genom att knyta prövningen av enskilda restriktioner till den prövning som enligt rättegångsbalken gäller för tillståndsfrågan.

Enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken skall rätten pröva frågan om tillstånd till restriktioner varje gång som häktningsfrågan prövas och sådant tillstånd begärs av åklagaren. I avsnitt 7.3 föreslås ett förtydligande så att det klart framgår att sådan prövning även skall ske när rätten tar ställning till en begäran om förlängd tid att väcka åtal.

Tingsrätten prövar i regel tillståndsfrågan, och därmed en fråga om enskilda restriktioner, vid en förhandling. Det kan vara fråga om en häktningsförhandling, en omhäktningsförhandling, en förhandling för prövning av frågan om tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § andra stycket rättegångsbalken, en häktningsförhandling beträffande den som har häktats i sin utevaro enligt 24 kap. 17 § fjärde stycket rättegångsbalken eller huvudförhandlingen. Domstolsprövningen av enskilda restriktioner kommer alltså i vissa fall att kunna ske samtidigt som domstolen första gången tar ställning till frågan om tillstånd till restriktioner.

Rättens tillstånd till restriktioner krävs endast beträffande den som är häktad. Denna koppling innebär att den som är gripen eller anhållen inte kan begära rättens prövning av ett beslut om restriktioner av utrednings-skäl (se avsnitt 7.2). Den som är gripen eller anhållen bör dock kunna få till stånd en domstolsprövning av enskilda restriktioner i samband med att han eller hon häktas och tillstånd till restriktioner meddelas. Enskilda restriktioner bör således kunna prövas av rätten redan vid den första häktningsförhandlingen.

Enligt 24 kap. 18 § rättegångsbalken skall häktningsbeslutet, och därmed ett eventuellt tillstånd till restriktioner, i regel prövas på nytt av rätten vid omhäktningsförhandlingar med högst två veckors mellanrum. Om det med hänsyn till utredningen eller av annan anledning är uppenbart att förhandling inom den angivna tiden skulle vara utan betydelse, får rätten bestämma längre tids mellanrum. Detta kan t.ex. vara fallet om den häktade medger åklagarens begäran om förlängning av tiden för att väcka åtal. Om den häktade begär domstolens prövning av enskilda restriktioner kan detta således innebära att en omhäktningsförhandling någon gång kommer till stånd när den annars inte skulle ha behövts, nämligen när denna begäran medför att en omhäktningsförhandling inte kan anses vara uppenbart obehövlig. Även om den häktade inte motsätter sig häktningen eller en förlängning av åtalstiden för att få till stånd en förhandling i dessa fall bör rätten ta ställning till samtliga frågor i ett sammanhang. Den häktades begäran om prövning av

enskilda restriktioner bör dock inte med automatik leda till att omhäkningsförhandling skall hållas utan förutsättningarna måste prövas från fall till fall. Den häktade har redan i dag möjlighet att få till stånd omhäkningsförhandlingar med stöd av 24 kap. 18 § rättegångsbalken och det kan antas att den häktade i allmänhet även kommer att påkalla en ny prövning av häkningsfrågan, och därmed en ny förhandling, i de fall som nu avses.

En samordning med den existerande ordningen för prövning av tillståndsfrågan innebär att viss tid förflyter mellan de tillfällen när en domstolsprövning av enskilda restriktioner kan komma till stånd. Detta kan enligt regeringens uppfattning accepteras med hänsyn till att den häktade redan vid det första tillfället när tillståndsfrågan prövas av rätten även kan få de enskilda restriktionerna prövade.

Det bör också framhållas att rätten är oförhindrad att hålla en omhäkningsförhandling tidigare än vad som anges i 24 kap. 18 § rättegångsbalken, t.ex. om det framkommer uppgifter som innebär att den bedömning av kollusionsfaran som ligger till grund för beslut om häktning och tillstånd till restriktioner kan ifrågasättas. På detta sätt har rätten möjlighet att uppfylla sin skyldighet, enligt 24 kap. 20 § rättegångsbalken, att upphäva ett häkningsbeslut när det inte längre finns skäl för beslutet.

Den häktades begäran bör kunna framställas såväl muntligen som skriftligen. Detta bör kunna ske så sent som vid den förhandling där frågan skall prövas. Vid förhandlingen redovisar åklagaren de omständigheter som denne anser medföra kollusionsfara och skäl för tillstånd till restriktioner. Vidare har åklagaren tillgång till det restriktionsbeslut som gäller och i allmänhet gjort klart för sig vilka restriktioner som skall tillämpas fortsättningsvis. Det är därmed lätt för åklagaren att lämna de eventuella ytterligare uppgifter som behövs för att bemöta den häktades begäran, även om den framställs först vid den förhandlingen där den skall prövas. Frågan om åklagarens möjligheter att redovisa olika omständigheter för rätten, och därmed för den misstänkte, behandlas närmare i avsnitt 7.5.

När det gäller prövning av såväl frihetsberövanden som restriktioner är det fråga om omständigheter som fortlöpande förändras. Den omprövningsskyldighet som föreskrivs i 16 § behandlingslagen bidrar ytterligare till förändringar av restriktionsbeslut. Prövningen av den häktades begäran bör naturligtvis avse det restriktionsbeslut som gäller vid tiden för prövningen. Det bör därför ankomma på åklagaren att redovisa vilka restriktioner som den häktade för tillfället är underkastad.

Rättens prövning av enskilda restriktioner bör även i vissa fall kunna begäras i hovrätten och Högsta domstolen. Detta bör kunna ske när lägre rätt har dömt i målet och domen överklagats dit. Med hänsyn till att rättens beslut om enskilda restriktioner inte bör kunna överklagas (se avsnitt 7.2) finns det däremot inte skäl att medge prövning av enskilda restriktioner i hovrätt och Högsta domstolen om bara häknings- eller tillståndsfrågan har överklagats dit. Det kan för övrigt anmärkas att om överrätten upphäver ett tillstånd till restriktioner i en sådan situation så faller naturligtvis även de enskilda restriktioner som åklagaren har beslutat. I ett fall bör dock högre rätt kunna pröva enskilda restriktioner

även om det enbart är lägre rätts häktningsbeslut som har överklagats dit. Det gäller situationen när lägre rätts beslut att ogilla ett häktningsyrkande har överklagats och den högre rätten i den häktades utevaro beslutar om häktning med följd att en förhandling enligt 24 kap. 17 § fjärde stycket rättegångsbalken hålls (se 52 kap. 11 § tredje stycket och 56 kap. 11 § första stycket rättegångsbalken). I dessa fall åläggs den häktade eventuella restriktioner i samband med att häktningsbeslutet verkställs och denne bör då ha samma möjligheter att begära rättens prövning av enskilda restriktioner som han eller hon har i motsvarande situation vid tingsrätten.

En prövning av enskilda restriktioner i högre rätt torde bli sällsynt och endast förekomma i undantagsfall.

Den häktades begäran bör i hovrätt eller Högsta domstolen handläggas på samma sätt som häktnings- och tillståndsfrågorna. Det innebär att en prövning i högre rätt i regel kommer att ske på handlingarna. I dessa fall har åklagaren möjlighet att lämna konkreta uppgifter till stöd för restriktionerna utan att äventyra brottsutredningen och det skriftliga underlag som högre rätt har att bedöma kan alltså vara mycket mer utförligt än vad som i allmänhet är möjligt vid tingsrätten. Om häktning sker först i högre rätt skall häktningsfrågan prövas vid en förhandling där (beträffande personer som häktas i sin utevaro, se 51 kap. 8 § fjärde stycket och 55 kap. 15 § första stycket 2 rättegångsbalken). Eventuella frågor om tillstånd till restriktioner och domstolsprövning av ett restriktionsbeslut skall därmed prövas vid den förhandlingen.

Närmare om innehållet i domstolsprövningen

Rättens prövning bör avse frågan om de enskilda restriktioner som den häktade har invänt mot är motiverade. Prövningen kan leda till att rätten upphäver restriktioner av något slag som åklagaren har beslutat om.

Åklagarna kan enligt särskilda bestämmelser i behandlingslagen medge olika former av lättnader i eller undantag från restriktioner, t.ex. att tillåta avlyssnade samtal, för att möjliggöra kontakter mellan den häktade och andra. De ställningstaganden som måste göras i samband med beslut om sådana lättnader eller undantag fordrar god kännedom om den pågående brottsutredningen. Vidare är lättnaderna ofta beroende av möjligheterna till praktiska arrangemang. Det måste t.ex. finnas personal tillgänglig för att övervaka telefonsamtal eller besök och som är kompetent att avgöra när kontakten innebär en fara för utredningen. Liksom i dag bör det vara åklagarens uppgift att avgöra och föranstalta om de specifika kontrollåtgärder som behövs för att en lättnad av en viss restriktion skall kunna medges. Detaljer av detta slag bör inte ingå i domstolens prövning eller i dess beslut. Det är därför, enligt regeringens mening, inte lämpligt att rätten även skall kunna ta ställning till lättnader i eller undantag från enskilda restriktioner som i övrigt anses vara motiverade. En sådan prövning kan dessutom innefatta så ingående bedömningar av brottsutredningen att domstolens, eller i vart fall den enskilde domarens, opartiskhet skulle kunna ifrågasättas. Den skulle också innebära alltför mycket detaljarbete i domstolen.

För att denna begränsning klart skall framgå förordar vi en annan formulering av lagtexten än den som föreslogs i utkastet (se vidare författningskommentaren till 17 § behandlingslagen).

Med hänsyn till behovet av en tydlig ansvarsfördelning mellan åklagare och domstol samt till förutsättningen att åklagaren primärt skall ansvara för det närmare innehållet i restriktionerna bör rätten inte, såsom föreslås i promemorian, ha en skyldighet att på eget initiativ upphäva enskilda restriktioner. Ett sådant ansvar förutsätter att brottsutredningen följs kontinuerligt, vilket varken är eller bör vara rättens uppgift.

Övriga frågor

Den överprövning av beslut om enskilda restriktioner som det är fråga om innefattar inte någon bedömning av frågan om den misstänkte har begått det brott som han eller hon misstänks för. Prövningen är alltså enligt regeringens mening inte – som några remissinstanser anser – jämförbar med den situation som Europadomstolen hade att bedöma i målet *Hauschildt mot Danmark* (Ser. A Vol. 154). Prövningen faller heller inte inom tillämpningsområdet för den särskilda bestämmelse i 4 kap. 13 § rättegångsbalken om domarjäv som infördes år 1993 med anledning av detta mål (punkt 8; jfr prop. 1992/93:25).

Rättens prövning av enskilda restriktioner kommer inte att grunda sig på en mer ingående redogörelse för de omständigheter som, enligt åklagaren, ger upphov till kollusionsrisken och behovet av en viss restriktion än vad som normalt är fallet vid en häktningsförhandling där tillståndsfrågan prövas. Det som tillkommer är förhållandet mellan kollusionsfaran och den enskilda restriktionen (se vidare avsnitt 7.5). Det finns därför inte anledning att anse en domare jävig enbart på den grunden att han eller hon i målet har gjort en bedömning av åklagarens beslut om enskilda former av restriktioner för en häktad. En ordning med överprövning av restriktionsbeslut i domstol skulle därför inte påkalla någon ändring av reglerna om domarjäv. Det finns inte heller skäl att anse – vilket en instans som yttrat sig över utkastet till lagrådsremiss gör – en domare jävig på grund av upprepade prövningar av restriktionsfrågor i förening med flera häktnings- och omhäktningsförhandlingar.

De nya reglerna om rättens prövning av enskilda restriktioner bör placeras i behandlingslagen där de materiella bestämmelserna finns och inte, som någon instans anför i sitt yttrande över utkastet, i rättegångsbalken. Däremot bör det, vilket inte föreslogs i utkastet, införas en hänvisning till dessa regler i rättegångsbalken.

Regeringens förslag: När rättens generella tillstånd till restriktioner begärs skall åklagaren ange skälen för restriktioner. Om den häktade begär rättens prövning av enskilda restriktioner skall åklagaren ges tillfälle att ange skälen för dessa.

Regeringens bedömning: Föreskrifter om dokumentation av skäl för restriktioner och om häktades möjligheter att ta del av den bör inte ges i lag. I stället bör föreskrifter ges i förordning och av Riksåklagaren.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens förslag när det gäller rättens tillstånd till restriktioner. Eftersom tillståndet skall precisera vilka enskilda restriktioner som får tillämpas skall dock åklagaren enligt promemorians förslag ange skäl för varje enskild restriktion som denne begär att tillståndet skall omfatta.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser godtar promemorians förslag i denna del. *Rikspolisstyrelsen* påpekar att kravet på detaljer i fråga om vilka restriktioner som skall tillämpas inte får sättas alltför högt. *Riksåklagaren* framhåller risken för att utredningen försvåras om åklagaren måste avslöja detaljer ur förundersökningen för den misstänkte för att inte riskera att få avslag på en begäran om tillstånd till restriktioner. Denna kritik återfinns även i remissvaren från många av de åklagarmyndigheter och åklagarkamrar som yttrat sig på anmodan av Riksåklagaren.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss överensstämmer med regeringens förslag när det gäller åklagarens skyldighet att ange skäl när denne begär rättens generella tillstånd till restriktioner. Enligt utkastet skall åklagaren därutöver skriftligen ange skälen för de enskilda restriktioner i ett yttrande över den häktades begäran om rättens prövning av beslutet. Frågan om dokumentation av de omständigheter som föranleder ett restriktionsbeslut berörs inte i utkastet.

Synpunkter på utkastet: *Justitiekanslern* anför att förslaget inte uppfyller den rekommendation som kommittén mot tortyr har lämnat samt att det är ägnat att öka antalet överklaganden i frågor om enskilda restriktioner eftersom det innebär att den häktade är hänvisad till att begära rättens prövning för att få veta skälen för dessa. Samtidigt betonar *Justitiekanslern* att det inte bör ställas alltför höga krav på en detaljerad redovisning i beslutet av skälen för de enskilda restriktionerna. *Riksåklagaren* avstyrker förslaget i denna del med hänvisning till de invändningar som anförs mot den närmare utformningen av reglerna i utkastet (se avsnitt 7.4). *Rikspolisstyrelsen*, som inte motsätter sig förslaget, betonar behovet av att inte för den häktade avslöja de närmare skälen för enskilda restriktioner och önskar ett förtydligande i fråga om omfattningen av vad åklagaren skall behöva ange i samband med domstolsprövningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Den europeiska kommittén mot tortyr har i båda sina rapporter om de svenska förhållandena bl.a. rekommenderat att skriftliga skäl skall redovisas vid varje tillfälle när frågan om att införa, fortsätta att ålägga eller ändra

restriktioner för en frihetsberövad prövas och vidare att den misstänkte skall få ta del av dessa skäl om inte brottsutredningens behov dikterar annorlunda. I 1995 års rapport lämnades denna rekommendation bl.a. mot bakgrund av att rättens beslut att medge tillstånd och åklagarens beslut om enskilda former av restriktioner, båda normalt avfattade på förtryckta formulär, inte anger några skäl för besluten.

Intresset av att kunna genomföra en effektiv förundersökning kräver, vilket flera remissinstanser särskilt framhåller, att närmare uppgifter om utredningsläget inte skall behöva redovisas för den misstänkte. Detta förhållande uppmärksammas och godtas i de rekommendationer som kommittén har lämnat. Rekommendationerna måste också ses i ljuset av den svenska processordningen i övrigt. Ansvarsfördelningen mellan åklagare och domstolar är sådan att domstolarna inte skall leda eller närmare följa förundersökningen. I den mån domstol har att pröva åtgärder under förundersökningen skall detta ske utifrån uppgifter som är kända för båda parterna, vilket begränsar domstolens möjligheter till en mer ingående prövning. I stället finns andra kontrollorgan – Justitiekanslern, Justitieombudsmannen och överordnade åklagare – med möjligheter att göra en mer ingående tillsyn och kontroll samt att påkalla disciplinära eller straffrättsliga sanktioner.

Enligt regeringens mening finns det likväl utrymme för förbättringar när det gäller redovisningen av skälen för restriktionsanvändningen.

Åklagarens redovisning av skäl för restriktioner till rätten

Problemet att åklagaren inte alltid kan redogöra närmare för vilka kollusionsriskerna är i det enskilda fallet utan att äventyra brottsutredningen är inte specifikt för frågan om restriktioner. Redan i dag måste åklagaren inför domstolen ange skälen, och utveckla dessa, i samband med yrkandet om häktning och därmed i förekommande fall även för ett påstående att kollusionsfara föreligger. Enligt Riksåklagarens cirkulär om behandlingen av häktade och anhållna (RÅC I:120:4) bör åklagaren vid häktningsförhandlingen noggrant och uttömmande ange de omständigheter som denne anser utgöra kollusionsfara. I de flesta fall torde det vara samma skäl som också utgör grunden för åklagarens begäran om rättens tillstånd till restriktioner. Promemorians och utkastets förslag om en bestämmelse som föreskriver att åklagaren skall ange de omständigheter som hans begäran om tillstånd till restriktioner grundar sig på, innebär därmed inte någon egentlig nyhet jämfört med vad som gäller redan i dag. I förtydligande syfte bör en uttrycklig bestämmelse om detta införas.

Regeringen föreslår därför att det av rättegångsbalken skall framgå att åklagaren skall ange skälen för restriktioner i samband med begäran om rättens tillstånd till sådana. Det bör inte ställas upp några krav på att skälen redovisas skriftligen utan det bör räcka att dessa redovisas muntligen vid förhandling.

En ordning som innebär att den häktade får begära rättens prövning av åklagarens restriktionsbeslut väcker också frågan vad åklagaren skall redovisa för rätten, och därmed för den häktade, när det gäller skälen för de enskilda restriktioner som ålagts. Rättens prövning skall ske samtidigt

som frågan om tillstånd till restriktioner, och följaktligen häktningsfrågan, prövas. Kravet på åklagaren att redovisa tillräckliga skäl för att övertyga rätten om behovet av vissa restriktioner skiljer sig här inte nämnvärt från situationen när denne vid häktnings- eller omhäktningförhandlingen skall övertyga rätten om kollusionsfara. Det som tillkommer är kopplingen mellan kollusionsfaran och den enskilda restriktion som skall prövas. Den ordning som föreslås i avsnitt 7.4 innebär att åklagaren normalt kommer att redovisa sina skäl för de enskilda restriktionerna vid en förhandling där även häktnings- och tillståndsfrågorna behandlas. Att åklagaren skall bemöta den häktades begäran om prövning är visserligen självklart, men en föreskrift om detta bör likväl tas in i lagen. Inte heller här bör det ställas krav på att skälen redovisas skriftligen.

För att förundersökningen inte skall äventyras får domstolens krav på konkreta och detaljerade uppgifter inte ställas alltför högt vid dess prövning av restriktionsfrågor, vare sig det gäller tillstånd till restriktioner eller överprövning av enskilda restriktioner. Det gäller särskilt under den inledande delen av förundersökningen. Men ju längre förundersökningen pågår desto större krav på närmare uppgifter bör domstolen typiskt sett kunna ställa för att bl.a. kunna göra den proportionalitetsbedömning som framgår av 1 § behandlingslagen. Allmänt hållna uppgifter om att samtliga vittnen inte är hörda, att gods inte har återfunnits och konkreta uppgifter om att den misstänkte utsatt personer för hot eller vidtagit andra åtgärder för att försvåra utredningen torde ofta kunna lämnas. Däremot kan inte konkreta uppgifter redovisas t.ex. om medmisstänkta som man ännu inte fått tag på eller om förestående ingripanden och inte heller namn på vittnen som inte hörts eller information som i sig avslöjar källan. Åklagarens redovisning är alltså inte tänkt att vara mer detaljerad än vad den är i dag när det gäller de omständigheter som åberopas till grund för häktning och tillstånd till restriktioner. Därmed måste de synpunkter som främst Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen lämnat anses vara tillgodosedda.

Underrättelser till misstänkta om restriktionsbeslut

Enligt regeringens mening bör den misstänkte få del av de restriktionsbeslut som meddelas av åklagaren eller undersökningsledaren. Dessa beslut skall, enligt Riksåklagarens cirkulär (RÅC I:120), avfattas skriftligen och ett av Riksåklagaren tillhandahållet formulär bör användas. För närvarande framgår det varken av förordning eller av cirkuläret att en underrättelse om beslutet skall lämnas till den misstänkte. Regeringen avser att i förordning lämna föreskrifter om underrättelse av restriktionsbeslut till den misstänkte.

Skriftlig dokumentation av de omständigheter som föranleder beslut om restriktioner

Skälen för restriktionerna anges inte i restriktionsbesluten, vilket den europeiska kommittén mot tortyr har uppmärksammat.

En formaliserad ordning för dokumentation av de omständigheter som ligger till grund för åklagarens beslut om restriktioner skulle innebära en ytterligare garanti för att innehållet i varje restriktionsbeslut inskränker sig till vad som är nödvändigt med hänsyn till brottsutredningen. En dokumentation skulle ge ett mer strukturerat beslutsunderlag och underlätta omprövningar av beslutet, vilka emellanåt görs av en annan åklagare än den som har fattat det ursprungliga beslutet. Vidare skulle den tillsyn som utövas av överordnad åklagare och av Justitieombudsmannen och Justitiekanslern underlättas.

Enligt regeringens mening skulle en skriftlig dokumentation i anslutning till restriktionsbeslut vara en mer ändamålsenlig ordning än den som föreslogs i utkastet. Den tillgodoser också bättre den europeiska kommitténs rekommendationer om beslutsskäl.

De omständigheter som skall dokumenteras är desamma som de åklagaren redan i dag beaktar i samband med beslut om restriktioner. Nyheten vore att de sätts på pränt. Om dokumentationen sker på ett lämpligt sätt i anslutning till åklagarmyndigheternas nuvarande system med formulär, eller på sikt i datoriserad form, skulle den enligt regeringens bedömning inte behöva innebära något större merarbete.

Uppgifterna bör i många fall kunna vara mer konkreta än dem som åklagaren lämnar vid en häktnings- eller omhäktningsförhandling. Det är dock inte fråga om att ålägga åklagarna en skyldighet att utforma regelrätta beslutsskäl. Det handlar snarare om kortfattade anteckningar om de faktiska förhållanden som gör att åklagaren beslutar om restriktioner. Hur dokumentationen närmare skall ske lämpar sig inte för lagreglering eller för föreskrifter i förordning utan bör utformas av Riksåklagaren. En föreskrift om detta kan ges i förordning.

Det ligger i sakens natur att det på anhållningsstadiet endast undantagsvis är möjligt att ange annat än mycket allmänt hållna skäl för restriktioner. I utredningens inledningsskede förändras också bevisläget mycket snabbt. Det är därmed i regel först i samband med häktningsförhandlingen som åklagaren kan ange mer konkreta omständigheter för restriktionerna. Mot den bakgrunden bör skyldigheten att dokumentera vilka omständigheter som föranleder restriktioner inte nödvändigtvis omfatta anhållna utan kan begränsas till att gälla för dem som är häktade.

Den häktades insyn i dokumentationen

Den dokumentation som avses här omfattas av vanliga regler om förundersökningssekretess. I likhet med den europeiska kommittén anser regeringen att den häktade bör kunna få del av dokumentationen, om det kan ske utan men för utredningen. Det kan i så fall enkelt ske i anslutning till att den häktade får del av själva restriktionsbeslutet. Här är det naturligtvis fråga om en balansgång där intresset av att kunna anteckna så konkreta uppgifter som möjligt måste väga tyngre än intresset av att den häktade skall kunna få del av dem. I vissa fall kan mycket precisa uppgifter delges den häktade medan i andra fall även mycket allmänt hållna uppgifter måste hemlighållas. I vad mån den häktade skall kunna få del av dokumentationen får lösas från fall till fall och kan inte lagregleras. En föreskrift om att Riksåklagaren meddelar närmare

anvisningar om den häktades tillgång till dokumentationen kan ges i Prop. 1997/98:104 förordning.

Rättens restriktionsbeslut och underrättelser om dessa

Beträffande rättens beslut som inte är slutliga gäller enligt 30 kap. 11 § första stycket rättegångsbalken att skäl för beslutet skall anges i den utsträckning det behövs. Bestämmelsen är även tillämplig för rättens beslut i samband med dess prövning av enskilda restriktioner och inga särskilda regler för dessa beslut fordras.

När det gäller beslut som innebär att en häktad inte längre skall underkastas restriktioner är det särskilt viktigt att rätten genast under rättar den myndighet som svarar för förvaringen av den häktade. Med anledning av en anmälan mot bl.a. en åklagarmyndighet har Justitieombudsmannen i ett beslut den 1 april 1996 påtalat att det finns ett behov att föreskriva en sådan skyldighet för domstolarna. Beslutet har överlämnats till Justitiedepartementet. Hovrätten för Västra Sverige har också framhållit denna fråga i sitt remissvar över promemorian. Föreskrifter om underrättelseskyldighet för domstolarna i detta avseende kan ges i förordning.

7.6 Åklagarens hantering av kopior m.m. efter brevgranskning

Regeringens förslag: Kopior och översättningar av sådana försändelser till och från frihetsberövade personer som har granskats med stöd av behandlingslagen skall förstöras så snart de inte längre behövs.

Skälen för regeringens förslag: Justitieombudsmannen har i ett initiativärende tagit upp frågan om åklagarmyndigheternas rutiner för registrering och arkivering av kopior och översättningar av granskade brev från häktade med restriktioner och har föreslagit att sådana översättningar och kopior av granskade försändelser skall förstöras så snart de inte längre behövs.

Bestämmelser om restriktioner i form av inskränkningar i den frihetsberövades rätt att sända eller motta brev och andra försändelser finns i 9 och 10 §§ behandlingslagen. Med stöd av dessa bestämmelser, som är tillämpliga såväl för häktade som för andra intagna som omfattas av behandlingslagens regler, kan försändelser förhandsgranskas och kvarhållas. En försändelse får inte öppnas utan den frihetsberövades medgivande, men får istället hållas kvar om detta är motiverat av säkerhets- eller utredningsskäl. Vissa brev och andra skriftliga handlingar från den frihetsberövade, t.ex. brev till hans eller hennes offentliga försvarare eller till svensk myndighet, skall vidarebefordras utan föregående granskning. Närmare föreskrifter för granskningen finns i förordningen till behandlingslagen och i Riksåklagarens cirkulär om behandlingen av häktade och anhållna (RÅC I:120).

Bestämmelserna i behandlingslagen innebär att en granskad försändelse skall vidarebefordras till adressaten efter granskningen om den inte skall hållas kvar. Under granskningen kan det i vissa fall finnas anledning att ta en kopia eller göra en skriftlig översättning av den handling som granskas. Sådana kopior eller översättningar översänds inte till adressaten utan arkiveras istället i åklagarmyndighetens granskningsliggare.

Själva granskningsförsändelsen, och eventuella missiv till denna, utgör allmän handling i tryckfrihetsförordningens mening under den tid som vederbörande myndighet har hand om handlingen för granskning. Även en kopia av en sådan granskningsförsändelse är en allmän handling. Av tryckfrihetsförordningen följer vidare att skriftliga översättningar av granskade försändelser som en åklagarmyndighet har låtit en utomstående person göra blir allmänna handlingar när de kommer in till myndigheten och att detsamma gäller i fråga om översättningar av granskningsförsändelser som tillkommer under sådana förhållanden att de skall anses upprättade hos myndigheten i tryckfrihetsförordningens mening.

En myndighet skall, enligt arkivlagen (1990:782), som huvudregel behålla allmänna handlingar som kommer in eller upprättas i ett ärende. Enligt 12 § första stycket arkivlagen får dock myndigheten – utöver gallring och överlämnande till en arkivmyndighet – göra sig av med allmänna handlingar genom återlämnande eller överlämnande som antingen sker med stöd av lag eller föreskrift som meddelas av regeringen eller den myndighet till vilken beslutanderätten har delegerats eller med stöd av ett särskilt beslut av regeringen.

Mot bakgrund av behandlingslagens regler skall alltså åklagarmyndigheten överlämna granskningsförsändelsen och eventuella missiv till adressaten. Motsvarande möjlighet saknas beträffande de kopior och översättningar av granskningsförsändelsen som skall anses som allmänna handlingar. För sådana handlingar som finns i en åklagarmyndighets granskningsliggare gäller, enligt Riksarkivets gallringsbeslut 1989:3, en gallringsfrist om två år.

Det principiella intresset av att allmänna handlingar bevaras är knappast så starkt i fråga om kopior och översättningar av granskningsförsändelserna att detta intresse utgör hinder mot särskilda regler om hanteringen som skiljer sig från vad som i allmänhet gäller för allmänna handlingar. Istället bör kopior och översättningar av granskade handlingar, vilka närmast utgör arbetshandlingar, kunna förstöras så snart de inte längre behövs. Även Riksåklagaren, som har yttrat sig i Justitieombudsmannens ärende, anser att ett undantag från kravet att spara allmänna handlingar bör göras beträffande sådana översättningar för att konformitet i hanteringen av dessa och granskningsförsändelserna skall uppnås.

En föreskrift om att översättningar och kopior av granskade försändelser skall förstöras så snart de inte längre behövs motsvarar vad som enligt 27 kap. 24 § andra stycket rättegångsbalken gäller för upptagningar vid hemlig teleavlyssning. Bestämmelsen bör, som Justitieombudsmannen påpekar, föras in i behandlingslagen som är en specialförfattning och inte i arkivlagen. Därmed begränsas dess

8 Behandlingen av häktade m.fl.

8.1 Reformbehovet

Gemensam vistelse

Kriminalvården och statsmakterna har allt sedan behandlingslagen trädde i kraft strävat efter att förbättra häktesverksamheten och öka möjligheterna för en häktad av vistas tillsammans med andra häktade. De möjligheter till gemensam vistelse som lagen ger utrymme för har dock inte tillvaratagits i den omfattning som är önskvärd. Orsakerna är bl.a. att det i många häkteslokaler inte har funnits utrymme för gemensamma aktiviteter. Begränsade personalresurser har också lagt hinder i vägen. Under arbetet med Häktesuppdraget påbörjade emellertid kriminalvården en tydlig förändring av häktesverksamheten i syfte att skapa mer humana förhållanden. Nya häkten har tagits i bruk med bättre förutsättningar för meningsfulla gemensamma aktiviteter. Vid andra häkten har genom ombyggnad skapats utökade utrymmen för sådana aktiviteter. Antalet platser med möjlighet till gemensamma aktiviteter ökar alltså fortlöpande. De häktade erbjuds olika former av sysselsättning i allt större utsträckning. Program som syftar till att motivera häktade som har missbruksproblem till behandling har utvecklats. Personalen arbetar närmare de häktade bl.a. genom att kontaktmannaskap har införts även på häktena. Möjligheterna att utforma en mer human häktesverksamhet för häktade med restriktioner är visserligen begränsade men s.k. samsittning med andra häktade med restriktioner förekommer.

Regeringen har under en följd av år i regleringsbrev för kriminalvården framhållit att ytterligare åtgärder skall vidtas för att skapa en mer human utformning av häktesverksamheten och att arbetet med att öka möjligheterna för de häktade att vistas tillsammans med andra häktade skall fortsätta. I budgetpropositionen för 1998 (prop. 1997/98:1 utg. omr. 4) anför regeringen att arbetet med att humanisera häktesverksamheten skall vara en prioriterad uppgift för kriminalvården.

Frihetsberövanden måste utformas på ett sådant sätt att de inte är mer ingripande än vad som är nödvändigt med hänsyn till de skäl som föranlett åtgärden. Ett viktigt led i arbetet med att skapa förutsättningar för en mer human häktesverksamhet är att se till att de intagna inte isoleras från yttervärlden. Häktade bör också så långt möjligt få träffa andra häktade. Enligt regeringens bedömning bör lokalförhållandena inte lägga hinder i vägen för olika meningsfulla aktiviteter och gemensam vistelse i häktena. Mot denna bakgrund bör behandlingslagens bestämmelser om gemensam vistelse ändras.

Ungefär en tredjedel av dem som tas in på landets kriminalvårdsanstalter är narkotikamissbrukare. Det saknas motsvarande uppgift om dem som tas in i häkte. Sannolikt är det inte någon större skillnad i förhållande till andelen intagna narkotikamissbrukare i anstalt. Under de två sista kvartalen 1995 och de två första kvartalen 1996 gjorde häktena 105 beslag av cannabis, opiater och centralstimulerande medel vid visitering i samband med ankomst till häkte. Inne på häktena gjordes under samma tid 49 beslag av sådana preparat och 114 beslag av läkemedel. Under 1996 omhändertogs sammanlagt drygt 300 g cannabis, drygt 9 g opiater och 144 g centralstimulerande medel. En jämförelse med beslag i kriminalvårdsanstalterna av cannabis och centralstimulerande medel under samma år visar att det var endast anstalter i säkerhetsklass III som beslagtogs en större mängd än häktena. Det har från några häkten rapporterats en ökad förekomst av narkotikapåverkan bland de intagna sedan möjligheterna till gemensam vistelse ökat.

Det finns en överhängande risk för att problemen med narkotika i häktena ökar när de intagna får utsträckta möjligheter till kontakter med varandra. En ökad spridning av narkotika kan komma att utgöra en säkerhetsrisk för såväl de häktade som personalen. En häktad som vill vistas tillsammans med andra häktade skall inte behöva utsättas för att de medintagna är påverkade av droger. Förekomsten av narkotika försvårar också arbetet med att motivera de häktade att inleda behandling mot sitt missbruk. Motivationsarbetet är ett viktigt led i kampen mot narkotika i samhället. Det utgör även en betydelsefull del av kriminalvårdens insatser på det brottsförebyggande området. Kraftfulla åtgärder måste alltså sättas in för att bekämpa narkotikaförekomsten i häktena. Erfarenheterna från kriminalvårdsanstalterna visar att kontrollåtgärder är nödvändiga i kampen mot narkotikan. I anstalterna är det möjligt att kontrollera drogpåverkan hos de intagna genom provtagning. Motsvarande möjlighet bör finnas vid häktena.

Omhändertagande och förstörande av vissa föremål

Som framgått gör häktena varje år åtskilliga beslag av narkotika. En stor mängd föremål som är ägnade att användas för missbruk av narkotika, t.ex. sprutor och kanyler, tas också i beslag inne på häktena och vid visitation i samband med att en frihetsberövad anländer till häktet. Sådana föremål får tas om hand med hänsyn till säkerheten i häkteslokalerna. Häktena är emellertid skyldiga att förvara föremålen och lämna ut dem till den intagne när han friges, om han inte medger att föremålet förstörs eller åklagare i det enskilda fallet meddelar beslut om förverkande med stöd av narkotikastrafflagen (1968:64). När motsvarande föremål påträffas i en kriminalvårdsanstalt får anstalten med stöd av 63 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt förstöra föremålen. Mot bakgrund av samhällets intresse att begränsa narkotikamissbruket kan det knappast motiveras att inte motsvarande möjlighet finns vid häktena. De möjligheter som nu finns för åklagare att meddela beslut om förverkande är inte tillräckliga. Mot denna bakgrund bör det

8.2 Reglernas närmare utformning

8.2.1 Gemensam vistelse

Regeringens förslag: Gemensam vistelse skall vara det normala förhållandet för häktade utan restriktioner. En häktad skall därför ges tillfälle att vistas tillsammans med andra häktade. Denna huvudregel skall inte vara avhängig av lokalförhållandena i häktet. Den gemensamma vistelsen skall bl.a. utformas så att de häktade inte utsätts för olämplig påverkan eller inflytande av andra häktade. Även gripna, anhållna och andra intagna som förvaras i häkte skall omfattas av den föreslagna ordningen.

Rapportens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag utom när det gäller utformningen av den gemensamma vistelsen. Undantag från gemensam vistelse bör kunna göras, utöver vad som gäller i dag, bl.a. när den häktade inte kan fungera i den grupp som denne har placerats i och omgruppering eller förflyttning till annat häkte inte är möjlig. När en häktad skall hållas avskild skall detta motiveras i ett särskilt beslut. Besluten skall omprövas med vissa intervall och utredningarna protokollföras. Besluten bör anmälas till Kriminalvårdsstyrelsen och, efter delegation, vara föremål för granskning av regionmyndigheten.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positivt inställda till Kriminalvårdsstyrelsens förslag att gemensam vistelse skall införas som huvudregel men några har reserverat sig för att effekterna av förslaget är beroende av ekonomiska resurser och lokalförhållanden.

Skälen för regeringens förslag: En ökad möjlighet för de häktade att vistas tillsammans med andra häktade förutsätter både lokalmässiga förändringar och ökade personalresurser. Som framgår i avsnitt 8.1 vidtar Kriminalvårdsstyrelsen fortlöpande åtgärder för att anpassa lokalerna till gemensamma aktiviteter. Inriktningen på personalens arbete har också förändrats. Det är viktigt att den positiva utveckling som nu pågår fortsätter. Den nuvarande bestämmelsen, som ger utrymme för begränsning av möjligheterna till gemensam vistelse på grund av förhållandena i häkteslokalen, bör ändras så att den ligger i linje med utvecklingen. Någon ytterligare utredning av frågan, som någon remissinstans har föreslagit, är inte nödvändig.

Av lagen bör framgå att gemensam vistelse skall vara det normala för häktade. En häktad skall som huvudregel ges tillfälle att vistas tillsammans med andra häktade. Den huvudregeln skall inte vara avhängig av lokalförhållandena. Däremot är det nödvändigt att det, såsom i dag, finns utrymme för att besluta om undantag från gemensam vistelse av andra skäl. Ett sådant skäl är säkerheten i häktet. Kravet på bibehållen säkerhet väger tyngre än önskemålen om gemensam vistelse. Beslut om undantag från gemensam vistelse skall därför kunna meddelas

om hänsyn till att säkerheten kräver det. Ändamålet med häktningen i det enskilda fallet får inte heller äventyras av att häktade vistas tillsammans. Undantag skall följaktligen kunna beslutas i fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott, när fara föreligger för att bevis undanröjs eller utredning om brott på annat sätt försvåras.

Åtskilliga häktade väljer att inte möta andra häktade. Detta val måste accepteras. En häktad skall inte mot sin vilja tvingas att vistas tillsammans med andra häktade. Beslut om undantag från gemensam vistelse skall alltså i regel meddelas i fall där den häktade motsätter sig att vistas tillsammans med andra häktade. Möjligheten att av utrymmesskäl eller av annan särskild anledning förvara häktade tillsammans utan samtycke från de häktade bör dock finnas kvar.

Regeringen delar inte Kriminalvårdsstyrelsen uppfattning att undantag från gemensam vistelse dessutom skall kunna göras i fall då en häktad bedöms inte kunna fungera i den grupp som han eller hon skall tillhöra. Ett sådant undantag skulle enligt regeringens mening kunna leda till godtycke. Det torde inte vara något stort problem att skapa fungerande grupper, eftersom det oftast finns möjlighet till omgrupperingar. I fall där den häktade uppträder på ett sådant sätt i gruppen att det föreligger risk för våld mellan de intagna kan denne avskiljas från gruppen med hänsyn till säkerheten.

Förvaltningslagens (1986:223) bestämmelser om handläggningen av ärenden är tillämpliga när häktena beslutar om undantag från gemensam vistelse. Av detta följer bl.a. att uppgifter som framkommer under utredningen av ett ärende skall kommuniceras med den intagne och att besluten skall dokumenteras och motiveras. Av 16 b § behandlingslagen följer att besluten kan överklagas. Rapportens förslag att införa särskilda bestämmelser om handläggningen av ärenden om undantag från gemensam vistelse är därför inte nödvändiga.

Kriminalvårdsstyrelsen har vidare föreslagit att det införs en skyldighet för häktena att ompröva beslut om undantag från gemensam vistelse med vissa tidsintervaller, i enlighet med vad lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt föreskriver i fall där en intagen i kriminalvårdsanstalt placeras i avskildhet, och en skyldighet att underställa styrelsen besluten, vilket gäller för intagna i anstalt enligt förordningen (1974:248) om kriminalvård i anstalt. Med hänsyn till att häktade oftast vistas en kortare tid i häktet och till att beslut om undantag från gemensam vistelse i enlighet med förvaltningsrättsliga principer skall omprövas på begäran av berörd häktad, anser emellertid regeringen att det inte finns tillräckliga skäl att införa styrelsens förslag i denna del.

Den föreslagna regleringen skulle innebära att många häktade skulle komma att vistas tillsammans med andra häktade. För häktade med restriktioner av utredningsskäl är dock möjligheterna till kontakter med andra häktade och yttervärlden begränsade. Det är emellertid viktigt att utvecklingen mot en humanare häktesverksamhet fortsätter även beträffande de häktade som inte deltar i gemensamma aktiviteter. En strävan måste vara att de häktade som vistas i enrum erbjuds någon aktivitet. När det gäller häktade med restriktioner är det bl.a. viktigt att förbättra samarbetet mellan häktena och åklagarna så att de besök och andra aktiviteter som kan genomföras utan att utredningen äventyras

kommer till stånd. Det kan t.ex. vara fråga om besök av personer som medverkar i någon av häktets besöksverksamheter och gemensam vistelse mellan häktade som är ålagda restriktioner.

Såsom *Lagrådet* har anmärkt bör den gemensamma vistelsen, på samma sätt som förvaringen av häktade, utformas så att förbindelser mellan häktade som kan antas påverka varandra i mål eller ärenden såvitt möjligt förhindras. Vidare bör den gemensamma vistelsen utformas så att de häktade, särskilt de som är under 21 år, inte utsätts för olämpligt inflytande av andra häktade.

De skäl som anförts för att en häktad som huvudregel skall ges tillfälle att vistas tillsammans med andra häktade gäller också beträffande andra intagna som förvaras i häkte. Även gripna, anhållna och andra förvarstagna skall alltså omfattas av den föreslagna ordningen. Det torde dock mer sällan bli aktuellt med gemensamma aktiviteter för dessa kategorier, eftersom de oftast hålls i förvar under mycket kort tid. När det gäller gripna och anhållna kan det dessutom antas att det med hänsyn till en pågående brottsutredning i flertalet fall föreligger skäl att besluta om undantag från gemensam vistelse. Förslaget innebär inte någon ändring när det gäller häktade och andra som förvaras i en polisarrest. Möjligheterna till gemensam vistelse i en sådan förvaringslokal skall fortfarande få begränsas med hänsyn till lokalförhållandena.

Som framgår av avsnitt 6 har FN:s kommitté mot tortyr lämnat en rekommendation till Sverige angående placering av en frihetsberövad person i avskildhet från andra frihetsberövade. Innehållet i rekommendationen får förstås så att kommittén främst är kritisk till att svenska häkten inte i tillräcklig utsträckning medger vistelse i gemensamhet. Med de ändringar som föreslås i denna del, tillsammans med de förslag som finns i avsnitt 7, får rekommendationen anses vara tillgodosedd.

8.2.2 Provtagning för kontroll av drogfrihet

Regeringens förslag: Blod-, urin- eller utandningsprov skall få tas på en häktad för kontroll av drogpåverkan, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl. Prov skall få tas i fall där det finns skälig misstanke om påverkan av beroendeframkallande medel eller dopningsmedel. Bestämmelsen skall tillämpas även på gripna, anhållna och andra intagna som förvaras i häkte eller polisarrest.

Rapportens förslag: En ökad möjlighet för häktade att vistas tillsammans med andra häktade bör kombineras med en möjlighet att i vissa fall kräva att en häktad lämnar urinprov för kontroll av drogpåverkan. Detsamma gäller blod- och utandningsprov.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har ingen erinran mot att det införs en möjlighet till provtagning av häktade för kontroll av drogfrihet. *SACO* påpekar att häktade är att betrakta som oskyldiga och anser därför att provtagning bör ske på frivillig grund.

Skälen för regeringens förslag: En ökad möjlighet för häktade att vistas tillsammans med andra häktade innebär en ökad risk för spridning

av narkotika i häktena. Som framhållits i avsnitt 8.1 är det en angelägen uppgift att bekämpa narkotikaförekomsten i häktena.

I anstalterna är det möjligt att kontrollera drogpåverkan hos de intagna genom provtagning. En intagen är enligt 52 d § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt skyldig att på anmaning lämna blod-, urin-, eller utandningsprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av beroendeframkallande medel eller något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel. Undantag från dessa skyldigheter gäller vid medicinska eller liknande skäl. Kriminalvårdsstyrelsen har utfärdat allmänna råd om genomförandet av proven (ARK 1991:3). Provtagning sker bl.a. stickprovsvis.

Om det vore möjligt att ta prov på en häktad för drogkontroll, skulle arbetet med att bekämpa narkotikaförekomsten i häktena underlättas avsevärt. Detta skulle bl.a. leda till en förbättrad säkerhet för såväl personalen som de intagna. Kraven på säkerhet måste förbli höga även när kontakterna mellan de häktade ökar. Samhällets intresse av att bekämpa narkotikamissbruket måste också beaktas i sammanhanget. Mot intresset av att kontrollera påverkan står den integritetskränkning som provtagning innebär för den enskilde. Den häktades integritet väger särskilt tungt, eftersom den häktade principiellt skall behandlas som oskyldig innan en fällande dom föreligger. Det är emellertid regeringens uppfattning att de skäl som talar för att det på häktet skall få tas prov för drogkontroll väger tyngre. Med hänsyn till vad som nyss sagts om den häktades personliga integritet skall provtagning dock få göras endast när omständigheterna i det enskilda fallet ger anledning till skälig misstanke om drogpåverkan. Detta överensstämmer med Kriminalvårdsstyrelsens förslag till lagändring.

Regeringen anser alltså att det skall vara möjligt att genom provtagning kontrollera narkotikapåverkan hos häktade. Bestämmelsen i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt om provtagning omfattar inte bara kontroll av narkotikapåverkan, utan också kontroll av påverkan av alkohol och dopningsmedel. Det föreligger inte skäl att i bestämmelsen i behandlingslagen undanta alkohol och dopningsmedel. I fall där skälig misstanke om drogpåverkan föreligger skall det få tas blod-, urin- eller utandningsprov på en häktad för kontroll av påverkan av beroendeframkallande medel eller dopningsmedel, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl.

I många häkten bedrivs nu verksamhet som riktar sig till narkotikamissbrukare. Det finns program som syftar till att motivera de intagna att påbörja behandling för sitt missbruk. På det sättet har häktena fått en viktig funktion i kampen mot narkotika. Provtagning för drogkontroll kan komma att medföra att kriminalvården bättre kan sätta in åtgärder under häktningstiden i de fall där det finns ett påvisat missbruk. Vid en eventuell anstaltsplacering kan också ett känt missbruk göra att placering sker vid en anstalt där den intagne kan få behandling för sitt drogberoende.

Bestämmelserna om provtagning skall, liksom bestämmelserna om gemensam vistelse, vara tillämpliga även på gripna, anhållna och andra som förvaras i häkte. I polisarrester förekommer i regel inte gemensam vistelse för häktade och andra. Gemensam vistelse för den som förvaras i

polisarrest är dock inte utesluten och det saknas därför anledning att undanta häktade och andra som förvaras i en sådan lokal från provtagning för drogfrihet.

Kriminalvårdsstyrelsen har, som nämnts ovan, utvecklat noggranna råd och rutiner för provtagning i anstalt. Det blir en uppgift för Kriminalvårdsstyrelsen och Rikspolisstyrelsen att utveckla motsvarande råd och rutiner för provtagning på häktade m.fl.

8.2.3 Omhändertagande och förstörande av vissa föremål

Regeringens förslag: Injektionssprutor, kanyler och andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika skall få tas om hand och förstöras.

Förslaget i utkastet till lagrådsremiss överensstämmer med regeringens förslag. Enligt utkastet skall även föremål som är ägnade att användas för missbruk eller annan befattning med dopningsmedel få tas om hand och förstöras.

Synpunkter på utkastet: *Kammarrätten i Sundsvall* ifrågasätter att även föremål som relaterar till dopningsmedel skall få tas om hand och förstöras, vilket inte är möjligt enligt motsvarande regler i bl.a. lagen om kriminalvård i anstalt. Övriga instanser som har yttrat sig tillstyrker utkastets förslag eller lämnar det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Efter remissbehandlingen av Häktesuppdraget har Kriminalvårdsstyrelsen fört fram förslaget att injektionssprutor, kanyler och andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika eller dopningsmedel, skall få omhändertagande och förstöras. Som berörts ovan finns det ett starkt intresse från samhällets sida att bekämpa narkotikamissbruket i häktena. Ett led i bekämpningen är att ta om hand föremål som är särskilt ägnade för att användas för missbruk eller annan befattning med narkotika. När sådana föremål omhändertags i en anstalt kan anstalten förstöra föremålen. Kriminalvårdsstyrelsens förslag innebär att motsvarande möjlighet skall finnas i häktena. Det är också regeringens uppfattning att det inte finns anledning att ha olika bestämmelser för föremål som omhändertags i anstalter och för föremål som omhändertags i häkten. Mot denna bakgrund anser regeringen att det i behandlingslagen bör införas en bestämmelse som innebär att häktet inte bara får ta om hand föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika utan även förstöra föremålen.

I det utkast till lagrådsremiss som myndigheter och organisationer fått tillfälle att kommentera föreslogs, i enlighet med Kriminalvårdsstyrelsens förslag, att även föremål som är ägnade att användas för missbruk eller annan befattning med dopningsmedel skulle omfattas av bestämmelsen. Detta skulle, vilket *Kammarrätten i Sundsvall* påpekar, innebära utökade möjligheter att omhänderta och förstöra egendom än vad motsvarande regler i lagen om kriminalvård i anstalt (63 §) medger. Reglerna beträffande häktade bör inte i detta avseende avvika från vad som gäller

för intagna i kriminalvårdsanstalt. De bör därmed inte avse även dopningsrelaterade föremål. Prop. 1997/98:104

Det saknas anledning att undanta föremål som påträffas hos gripna, anhållna och andra intagna som förvaras i häkte och polisarrest från den föreslagna bestämmelsen.

9 Ekonomiska konsekvenser m.m.

Förslagen i avsnitt 7 angående restriktioner för häktade

Regeringens förslag innebär, till skillnad från promemorians förslag, att frågan om enskilda restriktioner kommer under rättens prövning endast i de fall domstolsprövning begärs av den häktade. Frågan skall handläggas av rätten vid samma tillfälle och i samma form som de frågor om häktning och tillstånd till restriktioner som den handlägger redan i dag. I de fall rätten prövar den häktades begäran angående enskilda restriktioner vid en förhandling kommer förhandlingstiden att förlängas något jämfört med i dag. Förslaget innebär inte några nya domstolsförhandlingar utöver dem som skall hållas enligt nuvarande regler, men i vissa fall kan den häktades begäran vara avgörande för bedömningen att en omhäkningsförhandling skall hållas.

Den möjlighet till överprövning av överordnad åklagare som nu finns tillämpas, enligt vad som framkommit, mycket sällan. Det finns inte heller något belägg för att restriktioner åläggs i onödan. Även om det är svårt att förutse vilken omfattning möjligheten att begära domstolsprövning av åklagarens beslut kommer att få, vilket också påtalas i promemorian, kan det förväntas att den föreslagna ordningen för domstolsprövning endast kommer att innebära ett begränsat antal prövningar i domstol.

De föreslagna reglerna om dokumentation av de omständigheter som föranleder restriktionsbeslut innebär ett visst merarbete för åklagarna. Med hänsyn till att det endast är fråga om att anteckna de omständigheter som åklagaren ändå beaktar i samband med ett sådant beslut bedömer regeringen detta merarbete som relativt litet.

Enligt regeringens bedömning kommer alltså förslaget att medföra marginella merkostnader för domstolar, åklagare, offentliga försvarare och kriminalvårdens transportorganisation. Dessa kostnader bedöms rymmas inom givna kostnadsramar och förslaget medför därmed inte något ökat resursbehov.

Förslagen i avsnitt 8 angående behandlingen av häktade m.fl.

Kriminalvården har påbörjat en ombyggnad av häktena för att åstadkomma bättre utrymmen för gemensamma aktiviteter. I budgetunderlaget för åren 1998–2001 har Kriminalvårdsstyrelsen anfört att nästan samtliga häkten kommer att byggas om i det syftet under den aktuella perioden. Kostnaderna beräknas till ca 90 miljoner kronor. För att åstadkomma

meningsfulla gemensamma aktiviteter behövs dessutom ytterligare personalresurser. Lagförslagen om gemensam vistelse i häktena kan emellertid genomföras inom ramen för kriminalvårdens befintliga anslag.

Provtagning för drogkontroll av häktade kommer att medföra en ökad kostnad för kriminalvården med uppskattningsvis en miljon kronor per år. Därutöver tillkommer kostnader för iordningställande av lämpliga lokaler för urinprovstagningar och för inköp av viss utrustning. Regeringen bedömer att dessa kostnader kan klaras av utan att extra resurser tillförs kriminalvården. Även de kostnader för provtagning som kan uppkomma för polisen kan klaras av utan resurstillskott.

Övriga förslag är kostnadsneutrala.

Uppföljning av reformen

Promemorian påtalar behovet av att följa upp de förändringar som görs i avsikt att minska användandet av restriktioner för häktade och det föreslås därför att Riksåklagaren bör få i uppdrag att infordra och sammanställa statistik som kan ligga till grund för en utvärdering. För att utvärderingen skall bli fullständig bör resultatet jämföras med annat material, t.ex. den undersökning som genomförts och redovisats i promemorian. Även flera remissinstanser framhåller vikten av att frågan om restriktioner för häktade ges fortsatt uppmärksamhet och att de författningsändringar som genomförs utvärderas.

Det är regeringens avsikt att även fortsättningsvis ägna uppmärksamhet åt frågan om humanisering av häktesverksamheten och andra delar av kriminalvården. Utformningen av reglerna om restriktioner för häktade är en viktig del av detta arbete. Som ett led i denna strävan bör effekterna av de ändringar som föreslås utvärderas sedan de har tillämpats en tid.

10 Ikraftträdande

De nya reglerna bör träda i kraft den 1 januari 1999. Inga övergångsbestämmelser behövs.

11 Författningskommentar

11.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

24 kap.

5 a §

Paragrafens *första stycke* har förtydligats så att det nu klart framgår att rätten skall pröva en begäran om generellt tillstånd till restriktioner vid varje tillfälle som den tar ställning till häktningsfrågan. Att detta skall ske vid häktnings- och omhäktningsförhandlingar samt vid beslut om häktning i samband med dom (24 kap. 21 §) framgår redan i dag.

Ändringen gör det klart att sådan prövning också skall göras när åklagaren begär förlängd åtalstid med fortsatt tillstånd till restriktioner och omhäktningsförhandling inte hålls. Om restriktioner alltjämt fordras när rätten tar ställning till frågan om häktning på nytt eller till frågan om förlängd åtalstid, måste åklagaren alltså samtidigt begära fortsatt tillstånd till restriktioner. Rätten kan inte på eget initiativ fatta beslut om tillstånd (se prop. 1993/94:24 s. 78) och ett tidigare lämnat beslut om tillstånd förfaller om fortsatt tillstånd inte begärs i dessa fall (se det nya tredje stycket nedan).

Ändringen i första stycket, som har behandlats i avsnitt 7.3, innebär ingen nyhet i sak utan är snarast en kodifiering av den ordning som redan tillämpas. Regleringen är naturligtvis tillämplig även i hovrätt och Högsta domstolen och innebär t.ex. att hovrätten skall pröva frågan om fortsatt tillstånd till restriktioner om den i ett dit överklagat mål ogillar den häktades yrkande om att omedelbart bli försatt på fri fot. Vid överprövning av ett beslut om häktning eller tillstånd till restriktioner på den häktades begäran fordras, liksom i dag, inte att åklagaren i högre rätt på nytt framställer ett häktnings- eller tillståndsyrkande.

Förutsättningarna för åklagaren att meddela restriktioner utan föregående tillstånd och rättens prövning enligt *andra stycket* har inte ändrats.

I ett nytt *tredje stycke* föreskrivs att ett generellt tillstånd till restriktioner förfaller om rätten vid sin prövning inte meddelar ett beslut om fortsatt tillstånd. Tillståndet förfaller t.ex. om åklagaren inte begär fortsatt tillstånd i samband med att rätten prövar häktningsfrågan på nytt eller vid beslut enligt 24 kap. 21 § när rätten finner att kollusionsfaran har upphört. Bestämmelsen gäller inte bara tingsrätt utan även hovrätt och Högsta domstolen i dit överklagade mål eller häktningsfrågor. Att högre rätt vid överprövning av ett häktnings- eller tillståndsbeslut lämnar den häktades ändringsyrkande utan bifall innebär att det tillstånd som lägre rätt har lämnat fortsätter att gälla. Genom att fastställa lägre rätts beslut i sådant fall medger alltså överrätten ett fortsatt tillstånd till restriktioner, även om det inte uttryckligen behöver anges i den högre rättens beslut.

14 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att åklagaren skall, varje gång rättens tillstånd till restriktioner enligt 5 a § begärs, ange de omständigheter som denne åberopar till stöd för sin begäran. Detta kan ske skriftligen eller vid den förhandling där frågan om tillstånd till restriktioner skall prövas. Frågan om åklagarens möjligheter att lämna detaljerade uppgifter utan att utredningen skadas och frågan om vilka krav på uppgifter som rätten bör ställa har behandlats närmare i avsnitt 7.5.

21 §

Paragrafen har endast förändrats redaktionellt så att det nu i hänvisningen till rättens beslut enligt 5 a § talas om tillstånd till restriktioner.

24 §

Paragrafen innehåller hänvisningar till särskilda bestämmelser i annan lagstiftning. En hänvisning till de särskilda reglerna i behandlingslagen om rättens prövning av undersökningsledarens eller åklagarens beslut om restriktioner har nu tillkommit.

49 kap.

5 §

I paragrafen, som innehåller regler om beslut som får överklagas särskilt, har endast en redaktionell ändring gjorts i *sjätte punkten*. Rätten att överklaga beslut om tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § har inte ändrats. Att rättens beslut om enskilda restriktioner inte får överklagas framgår av 17 § behandlingslagen (se avsnitt 7.2).

11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

I lagen har 16 a–16 d, 17, 17 a, 18 och 19 §§ numrerats om. I fortsättningen skall 16 a–16 d §§ betecknas 18–21 §§ samt 17, 17 a, 18 och 19 §§ vara 23–26 §§. Den nya 22 § utgörs av 16 e § som har föreslagits i prop. 1997/98:95, se avsnitt 11.3. Regeringen har för avsikt att, i anslutning till utfärdandet av den nya lagstiftningen, trycka om behandlingslagen i dess helhet, dvs. inklusive den lagändring som föreslås i avsnitt 2.3.

1, 2, 4–8, 11–15 och 18 §§

I paragraferna har endast redaktionella ändringar gjorts.

2 b §

Ett nytt *fjärde stycke* har fogats till paragrafen och innehåller bestämmelser om häktets hantering av omhändertagna föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika. När det gäller injektionssprutor som används för medicinering får häktena naturligtvis göra särskilda överväganden. Sådana sprutor skall i regel omhändertas men lämnas tillbaka till den intagne i samband med att denne frigges. Bestämmelser om vem som skall fatta beslut finns i behandlingsförfordningen. I övrigt hänvisas till den allmänna motiveeringen (avsnitt 8.2.3).

2 c §

En ny paragraf har införts om provtagning för drogkontroll av häktade och andra som förvaras i häkte eller polisarrest. Sakligt sett överensstämmer innehållet med 52 d § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt. Paragrafen har en annan språklig utformning och är också mer restriktiv eftersom provtagning endast får ske när det i det enskilda fallet föreligger skäligen misstanke om drogpåverkan. Bestämmelsen har kommenterats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.2.2).

3 §

Första stycket har ändrats så att det framgår att gemensam vistelse skall vara det normala för häktade. Jämfört med förslaget i det tidigare utkastet till lagrådsremiss har lagtexten utformats i närmare överensstämmelse med den tidigare lydelsen för att betona att gemensam vistelse inte skall ske mot den häktades vilja. I paragrafen har det också förtydligats att någon ändring inte är avsedd när det gäller förutsättningarna för gemensam vistelse i polisarrester. Beslut om undantag skall kunna meddelas i de fall som anges i lagtexten. Säkerhetsskäl kan åberopas, t.ex. när en intagen är påverkad av droger. Ett annat exempel är när det bedöms föreligga en konkret fara för hot eller våld mellan de intagna.

I *andra stycket* föreskrivs att den gemensamma vistelsen skall, liksom förvaring av häktade, utformas så att förbindelse mellan häktade som kan antas påverka varandra i mål eller ärenden såvitt möjligt förhindras och så att häktade inte utsätts för olämpligt inflytande av andra häktade. Det senare gäller särskilt häktade som inte fyllt 21 år.

Bestämmelsen har kommenterats i den allmänna motiveringen (avsnitt 8.2.1).

9 §

Paragrafens *fjärde stycke* innehåller en ny bestämmelse som innebär att kopior och översättningar av granskade brev eller andra skriftliga handlingar till eller från en frihetsberövad skall förstöras så snart de inte längre behövs (se avsnitt 7.6). Bestämmelsen innebär ett undantag från arkivlagens (1990:782) regler att allmänna handlingar skall sparas. Innehållet i tidigare fjärde stycket har, med enbart redaktionella förändringar, överförts till ett nytt *femte stycke*.

10 §

Förutom vissa språkliga ändringar har paragrafens *första stycke* ändrats så att den nya bestämmelsen i 9 § fjärde stycket om förstöring av kopior och översättningar av brev m.m. också skall tillämpas på försändelser av annat slag. Det kan här t.ex. vara fråga om kopior och översättningar av s.k. ljudbrev på kassettband.

16 §

Första stycket första punkten har ändrats med anledning av den nya lydelsen av 3 §. Även fortsättningsvis är det åklagaren eller undersökningsledaren som skall avgöra om och i vilken utsträckning kollusionsfara i det enskilda fallet utgör hinder för att en häktad förvaras eller vistas gemensamt med andra intagna. *Andra stycket* har inte ändrats i sak utan endast i redaktionellt hänseende. Föreskriften att ett restriktionsbeslut skall omprövas så ofta det finns anledning till det har flyttats från andra stycket till ett nytt *tredje stycke*.

17 §

Innehållet i nuvarande 17 § har flyttats till en ny paragraf, 23 §. Den nya 17 § innehåller bestämmelser om domstolsprövning av åklagarens eller undersökningsledarens beslut om restriktioner. Reglerna har behandlats i avsnitt 7.4.

I paragrafens *första stycke* föreskrivs att den som är häktad får begära tingsrättens prövning av beslut som avses i 16 §. Begäran prövas av den tingsrätt som prövar frågorna om häktning och tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken. Så länge brottmålet som sådant är anhängigt vid tingsrätten gäller detta även om häktningsbeslutet, eller tingsrättens beslut att meddela tillstånd till restriktioner, skulle ha överklagats till hovrätt. Om rättens prövning begärs i samband med en häktningsförhandling som med stöd av forumregeln i 19 kap. 12 § andra stycket rättegångsbalken genomförs av s.k. jourdomstol skall den domstolen pröva den häktades begäran. Regler om prövning av enskilda restriktioner i hovrätt och Högsta domstolen finns i andra stycket.

För den häktades begäran gäller inga formföreskrifter och den kan framställas till rätten såväl skriftligen som muntligen. Prövningen skall alltid ske när frågan om tillstånd till restriktioner skall prövas enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken. Hänvisningen till reglerna om prövning av tillstånd till restriktioner innebär att endast den som är häktad kan få till stånd en domstolsprövning av enskilda restriktioner (se även kommentaren till 23 §). Detta kan emellertid ske redan vid det första tillfället när tillståndsfrågan prövas och den som är anhållen kan alltså påkalla en sådan prövning vid den första häktningsförhandlingen om rätten beslutar om häktning och ger tillstånd till restriktioner.

Även häktade som förvaras på annan plats än i häkte och som kan åläggas restriktioner av utredningsskäl enligt 16 §, t.ex. häktade som har överförs till sådan sjukvårdsinrättning som avses i 6 § första stycket andra meningen i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård eller rättspsykiatrisk undersökningsenhet samt häktade som tillfälligt förvaras i polisarrest enligt 24 kap. 22 § rättegångsbalken, har rätt att begära rättens prövning av restriktionsbeslut.

Rättens prövning är begränsad till frågan om restriktioner av ett visst slag är motiverade eller inte. Prövningen avser inte frågor om lättnader i eller undantag från restriktioner av ett visst slag. Rätten kan exempelvis pröva om det är motiverat att enligt 12 § första stycket inskränka den häktades rätt att ringa telefonsamtal. Däremot kan rätten inte gå i prövning av om det skulle vara möjligt att tillåta avlyssnade samtal enligt 12 § andra stycket eller besluta att begränsa en i och för sig motiverad besöksrestriktion enligt 11 § första stycket genom att t.ex. föreskriva att besöket skall vara bevakat enligt paragrafens andra stycke. Om rätten finner att kollusionsfaran utgör skäl för den restriktionsform som prövas, dvs. att det finns en i något avseende påtaglig fara för att den häktade utan aktuell restriktion kommer att undanröja bevis eller på annat sätt försvåra brottsutredningen, kan restriktionen anses vara motiverad. Härtill skall naturligtvis proportionalitetsprincipen i 1 § beaktas.

Av första stycket framgår att rättens beslut inte får överklagas. Även om rätten har upphävt ett restriktionsbeslut i något avseende följer det av allmänna processrättsliga principer att åklagaren, med de begränsningar som reglerna om tillstånd till restriktioner innebär, får fatta ett nytt beslut om restriktioner av samma slag om det tillkommer nya omständigheter som motiverar detta. Den häktade kan naturligtvis begära rättens prövning av det nya beslutet.

I *andra stycket* finns bestämmelser om prövning av enskilda restriktioner i hovrätt och Högsta domstolen. Hovrättens och Högsta domstolens prövning av den häktades begäran skall ske i samma ordning som dess prövning av frågor om häktning och tillstånd till restriktioner. Inte heller hovrättens beslut om enskilda restriktioner får överklagas.

20 §

I paragrafen (tidigare 16 c §) har endast en följdändring med hänsyn till att vissa paragrafer i lagen har numrerats om samt en språklig ändring gjorts.

23 §

Paragrafen, som avser lagens tillämplighet för andra frihetsberövade än häktade (tidigare 17 §), har ändrats genom att ett undantag förts in i *första stycket*. Genom ändringen framgår det uttryckligen att rättens tillstånd enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken inte krävs för att åklagaren (eller undersökningsledaren) skall få meddela restriktioner av utrednings-skäl enligt 16 § för frihetsberövade som inte är häktade, dvs. anhållna och gripna på grund av misstanke om brott (se avsnitt 7.3). Vidare förtydligas genom ändringen att reglerna i 17 § om rätt att begära rättens prövning av åklagarens eller undersökningsledarens beslut enligt 16 § bara gäller för den som är häktad.

De nya bestämmelserna i 2 b, 2 c och 3 §§ som föreslås i detta ärende skall också tillämpas beträffande de grupper av frihetsberövade som omfattas av behandlingslagen enligt denna paragraf.

25 §

I paragrafen (tidigare 18 §) har en hänvisning till en annan paragraf ändrats till följd av att den paragrafen har fått ett nytt nummer.

11.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:000) om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

Ändringen innebär att 16 e § behandlingslagen, som har föreslagits i prop. 1997/98:95, skall betecknas 22 § i samma lag.

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 24 kap. 5 a §, 14 §, 20 §, 21 § och 49 kap. 5 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*24 kap.
5 a §

Om rätten beslutar att häkta någon eller förordnar att någon skall kvarbli i häkte, skall den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om den häktades kontakter med omvärlden skall få inskränkas. Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

Om rätten beslutar att häkta någon, *förordnar att någon skall kvarbli i häkte eller medger förlängning av tiden för åtals väckande* skall den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om *han, med tillämpning av 16 § första stycket lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl., skall ha rätt att inskränka den häktades kontakter med omvärlden enligt 3 § första stycket första och andra meningarna, 6 § tredje stycket eller 9-13 §§ samma lag.* Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

Om det på grund av senare inträffade omständigheter är nödvändigt, får åklagaren meddela beslut som innebär inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden även om rätten inte har meddelat tillstånd till restriktioner. Har åklagaren meddelat ett sådant beslut skall han samma dag eller senast dagen därefter begära rättens prövning enligt första stycket. När en sådan framställning kommit in till rätten, skall rätten så snart det kan ske och senast inom en vecka hålla förhandling i frågan. För handläggningen vid rätten gäller vad som är föreskrivet om häktningförhandling.

14 §

Vid häktningförhandlingen skall den som yrkar häktning och, om det inte finns synnerligt hinder, den anhållne vara närvarande.

Den som yrkar häktning skall ange de omständigheter som han grundar sitt yrkande på. Den anhållne och hans försvarare skall få tillfälle att yttra sig. Utöver vad handlingarna från förundersökningen innehåller samt vad

parterna i övrigt anför får utredning angående brottet inte läggas fram, om det inte finns särskilda skäl till det.

Prop. 1997/98:104

Bilaga 1

Om åklagaren begär tillstånd enligt 5 a § första stycket skall anges de omständigheter begäran grundar sig på.

20 §

Rätten skall omedelbart häva ett häktningsbeslut,

1. om inte inom den tid som avses i 18 § åtal har väckts eller förlängning av tiden har begärts eller

2. om det inte längre finns skäl för beslutet.

Innan åtal har väckts, får häktningsbeslutet hävas även av åklagaren. Rätten skall snarast underrättas om åtgärden.

Rätten skall omedelbart häva ett beslut om tillstånd enligt 5 a § i de avseenden det inte längre finns skäl för tillståndet.

21 §

Döms den misstänkte för brottet och är han häktad, skall rätten, enligt de grunder som anges i detta kapitel, pröva om han skall stanna kvar i häkte till dess domen vinner laga kraft. Om den misstänkte inte är häktad, får rätten förordna att han skall häktas. I fråga om restriktioner gäller bestämmelserna i 24 kap. 5 a §.

Döms den misstänkte för brottet och är han häktad, skall rätten, enligt de grunder som anges i detta kapitel, pröva om han skall stanna kvar i häkte till dess domen vinner laga kraft. Om den misstänkte inte är häktad, får rätten förordna att han skall häktas. I fråga om *tillstånd till* restriktioner gäller bestämmelserna i 24 kap. 5 a §.

Vid tillämpningen av första stycket skall bestämmelserna i detta kapitel om häktning, i de fall där det finns risk för att den misstänkte undandrar sig straff, gälla även i de fall där det finns risk för att den misstänkte undandrar sig utvisning. Om rätten har beslutat om utvisning får den förordna om häktning trots att det för brottet inte är föreskrivet fängelse ett år eller däröver. Förordnandet om häktning skall dock inte gälla under den tid då den dömda avtjänar en frihetsberövande påföljd som han har dömts till i målet.

49 kap.

5 §

En tingsrätts beslut får överklagas särskilt, om tingsrätten i beslutet

1. avvisat ett ombud, ett biträde eller en försvarare eller ogillat ett yrkande om detta,

2. ogillat ett yrkande av tredje man att få delta i rättegången som intervenient eller målsägande eller prövat fråga enligt 13 kap. 7 § om övertagande av ett käromål,

3. förelagt en part eller någon annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller vid prövning enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 §

andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran,

4. prövat en fråga om utdömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnad,

5. prövat en fråga om ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller om ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller någon annan,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häkning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25–28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häkning, *tillstånd till* restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25–28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken,

7. avslagit en begäran om biträde eller försvarare eller till ett sådant uppdrag utsett någon annan än parten föreslagit,

8. prövat en fråga som gäller allmän rättshjälp i annat fall än som avses i 5 eller 7,

9. avslagit en begäran om rättshjälp åt misstänkt i brottmål eller om ersättning eller förskott till en part som beviljats sådan förmån eller

10. prövat en fråga enligt 33 kap. brottsbalken om avräkning av tiden för vissa frihetsberövanden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1997.

Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över departementspromemorian Restriktioner för häktade (Ds 1996:46) och slutrapporten Häktesuppdraget 1995/96.

Prop. 1997/98:104
Bilaga 2

Remissyttranden har avgetts av Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten för Västra Sverige, Stockholms tingsrätt, Huddinge tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Göteborgs tingsrätt, Örnsköldsviks tingsrätt, Östersunds tingsrätt, Umeå tingsrätt, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Göteborgs och Bohus län, Justitiekanslern, Domstolsverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Kriminalvårdsstyrelsen, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges Advokatsamfund, Sveriges domareförbund, Chefer och Ställföreträdande chefer inom anstaltsorganisationen (CSA), Svenska Fångvårdssällskapet, Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare, Sveriges Kristna Råd, Svenska Skyddsförbundet och Kriminalpolitiska Sällskapet.

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO) har bifogat yttranden från Akademikerförbundet SSR, SACO samverkansorgan inom kriminalvården, JUSEK och Sveriges Psykologförbund.

Riksåklagaren har bifogat yttranden från Åklagarmyndigheterna i Linköping, Göteborg, Malmö, Stockholm, Västerås, Sundsvall och Umeå, Åklagarkammarna i Eskilstuna, Nyköping, Linköping, Norrköping, Jönköping, Kalmar, Växjö, Stockholm (första - sjunde åklagarkammaren, narkotikakammaren och ekokammaren), Visby, Falun, Gävle, Västerås, Karlstad, Örebro, Sundsvall, Östersund och Umeå samt Statsåklagarmyndigheten för speciella mål.

Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 24 kap. 5 a, 14 och 21 §§ samt 49 kap. 5 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*24 kap.
5 a §¹

Om rätten beslutar att häkta någon *eller* förordnar att någon skall kvarbli i häkte, skall den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om den häktades kontakter med omvärlden skall få inskränkas. Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

Om rätten beslutar att häkta någon, förordnar att någon skall kvarbli i häkte *eller medger förlängning av tiden för att väcka åtal* skall den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om den häktades kontakter med omvärlden skall få inskränkas. Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

Om det på grund av senare inträffade omständigheter är nödvändigt, får åklagaren meddela beslut som innebär inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden även om rätten inte har meddelat tillstånd till restriktioner. Har åklagaren meddelat ett sådant beslut skall han samma dag eller senast dagen därefter begära rättens prövning enligt första stycket. När en sådan framställan kommit in till rätten, skall rätten så snart det kan ske och senast inom en vecka hålla förhandling i frågan. För handläggningen vid rätten gäller vad som är föreskrivet om häktningförhandling.

Rätten skall omedelbart häva ett beslut om tillstånd till restriktioner när det inte längre finns skäl för beslutet.

14 §²

Vid häktningförhandlingen skall den som yrkar häktning och, om det inte finns synnerligt hinder, den anhållne vara närvarande.

Den som yrkar häktning skall ange de omständigheter som *han grundar sitt yrkande* på. Den som yrkar häktning skall ange de omständigheter som *yrkandet grundas* på. *Detsamma*

¹ Senaste lydelse 1993:1408.

² Senaste lydelse 1987:1211.

anhållne och hans försvarare skall få tillfälle att yttra sig. Utöver vad handlingarna från förundersökningen innehåller samt vad parterna i övrigt anför får utredning angående brottet inte läggas fram, om det inte finns särskilda skäl till det.

gäller i fråga om en begäran om tillstånd till restriktioner enligt 5 a §. Den anhållne och hans försvarare skall få tillfälle att yttra sig. Utöver vad handlingarna från förundersökningen innehåller samt vad parterna i övrigt anför får utredning angående brottet inte läggas fram, om det inte finns särskilda skäl till det.

21 §³

Döms den misstänkte för brottet och är han häktad, skall rätten, enligt de grunder som anges i detta kapitel, pröva om han skall stanna kvar i häkte till dess domen vinner laga kraft. Om den misstänkte inte är häktad, får rätten förordna att han skall häktas. I fråga om restriktioner gäller bestämmelserna i 24 kap. 5 a §.

Döms den misstänkte för brottet och är han häktad, skall rätten, enligt de grunder som anges i detta kapitel, pröva om han skall stanna kvar i häkte till dess domen vinner laga kraft. Om den misstänkte inte är häktad, får rätten förordna att han skall häktas. I fråga om *tillstånd till* restriktioner gäller bestämmelserna i 24 kap. 5 a §.

Vid tillämpningen av första stycket skall bestämmelserna i detta kapitel om häktning, i de fall där det finns risk för att den misstänkte undandrar sig straff, gälla även i de fall där det finns risk för att den misstänkte undandrar sig utvisning. Om rätten har beslutat om utvisning får den förordna om häktning trots att det för brottet inte är föreskrivet fängelse ett år eller däröver. Förordnandet om häktning skall dock inte gälla under den tid då den dömda avtjänar en frihetsberövande påföljd som han har dömts till i målet.

49 kap. 5 §⁴

En tingsrätts beslut får överklagas särskilt, om tingsrätten i beslutet

1. avvisat ett ombud, ett biträde eller en försvarare eller ogillat ett yrkande om detta,
2. ogillat ett yrkande av tredje man att få delta i rättegången som intervenient eller målsägande eller prövat fråga enligt 13 kap. 7 § om övertagande av ett käromål,
3. förelagt en part eller någon annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller vid prövning enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran,

³ Senaste lydelse 1994:452.

⁴ Senaste lydelse 1996:1624 (som träder i kraft den 1 december 1997).

4. prövat en fråga om utdömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnad,

5. prövat en fråga om ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller enskild part eller om ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller någon annan,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25-28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häktning, *tillstånd till* restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25-28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken,

7. avslagit en begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag utsett någon annan än parten föreslagit,

8. prövat en fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälplagen (1996:1619) i annat fall än som avses i 5 eller 7,

9. avslagit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av en enskild part skall utgå av allmänna medel enligt 36 kap. 24 § andra stycket eller

10. prövat en fråga enligt 33 kap. brottsbalken om avräkning av tiden för vissa frihetsberövanden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

dels att 16 a–16 d samt 17, 17 a och 18–19 §§ skall betecknas 19–26 §§,

dels att 2 b, 3, 9, 16 samt de nya 21, 23 och 25 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tre nya paragrafer, 2 c, 17 och 18 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 b §¹

Kroppsvsitation eller kroppsbesiktning får inte göras mer ingående än vad ändamålet med åtgärden kräver. All den hänsyn som omständigheterna medger skall iakttagas. Om möjligt skall vittne närvara. En häktad får hållas avskild från andra häktade, om det är nödvändigt för att verkställa beslut om kroppsbesiktning.

Annan kroppsvisitation än som avses i 2 § tredje stycket eller kroppsbesiktning får, när åtgärden gäller kvinna, ej verkställas eller bevittnas av annan än kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska.

Föremål, som anträffas vid kroppsvisitation eller kroppsbesiktning och som häktad enligt vad som följer av denna lag *ej* får inneha, skall *omhändertagas* och förvaras för *hans* räkning, *såvitt ej* annat är särskilt föreskrivet.

Föremål, som anträffas vid kroppsvisitation eller kroppsbesiktning och som häktad enligt vad som följer av denna lag *inte* får inneha, skall *tas om hand* och förvaras för *den häktades* räkning, *om inte* annat är särskilt föreskrivet.

Injektionssprutor och kanyler som kan användas för insprutning i människokroppen, och andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattning med narkotika eller dopningsmedel, och som påträffas hos den som är häktad, får tas om hand och förstöras.

2 c §

En häktad, som skäligen kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel eller sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud

¹ Senaste lydelse 1993:1411.

mot vissa dopningsmedel är skyldig att på uppmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl.

Prop. 1997/98:104
Bilaga 3

3 §

Vill häktad vistas tillsammans med en eller flera andra häktade, skall han beredas tillfälle härtill i skälig utsträckning, om lokalförhållandena medger det. Mer än en häktad får också förvaras i samma rum, om det är synnerligen påkallat av utrymmesskäl eller annan särskild anledning. Gemensam förvaring som angivits nu får dock ej ske, om den innebär fara från säkerhetssynpunkt eller, i fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott, fara för att bevis undanröjes eller utredning om brott eljest försvåras. I annat fall än som angivits nu får ej förvaras mer än en person i varje rum.

Förvaringen skall ske på sådant sätt att förbindelse mellan häktade som kan antagas påverka varandra i mål eller ärende såvitt möjligt förhindras. Även i övrigt skall häktad, särskilt om han är under 21 år, förvaras så att han ej utsättes för olämpligt inflytande av annan häktad.

9 §²

Brev från häktad till svensk myndighet, internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda eller hans offentlige försvarare skall vidarebefordras utan föregående granskning.

Utöver vad som gäller enligt första stycket får häktad avsända eller mottaga brev, om det kan ske

En häktad skall beredas tillfälle att vistas tillsammans med andra häktade. Mer än en häktad får också förvaras i samma rum, om det är synnerligen påkallat av utrymmesskäl eller annan särskild anledning. Gemensam vistelse och gemensam förvaring får dock inte äga rum, om det innebär fara från säkerhetssynpunkt eller, i fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott, fara för att bevis undanröjs eller utredning om brott på annat sätt försvåras.

Förvaringen skall ske på sådant sätt att förbindelse mellan häktade som kan antas påverka varandra i mål eller ärenden såvitt möjligt förhindras. Även i övrigt skall häktade, särskilt om de är under 21 år, förvaras så att de inte utsätts för olämpligt inflytande av någon annan som också är häktad.

Brev från den som är häktad till svenska myndigheter, internationella organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda eller den häktades offentlige försvarare skall vidarebefordras utan föregående granskning.

Utöver vad som gäller enligt första stycket får den som är häktad sända eller ta emot brev,

² Senaste lydelse 1993:1694.

utan fara från säkerhetssynpunkt och, i fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott, utan fara för att bevis *undandröjes* eller utredning om brott *eljest* försvåras.

Vägras häktad *avsända* eller *mottaga* brev utan föregående granskning av dess innehåll, skall brevet kvarhållas men får *ej* öppnas utan den häktades medgivande.

Vad i denna paragraf är föreskrivet om brev gäller även *annan skriftlig handling*.

om det kan ske utan fara från säkerhetssynpunkt och, i fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott, utan fara för att bevis *undandröjs* eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras.

Vägras *den som är häktad att sända* eller *ta emot* brev utan föregående granskning av dess innehåll, skall brevet kvarhållas men får *inte* öppnas utan den häktades medgivande.

Vad i denna paragraf är föreskrivet om brev gäller även *andra skriftliga handlingar. Kopior och översättningar av brev eller andra skriftliga handlingar som har granskats skall förstöras så snart de inte längre behövs.*

16 §³

Beträffande den som är häktad på grund av misstanke om brott ankommer det på undersökningsledaren eller åklagaren att

1. avgöra om eller i vad mån hinder för medgivande enligt 3 § *första stycket första meningen* eller 9–13 §§ *eller för tillämpning av 3 § första stycket andra meningen möter* på den grund att åtgärden kan medföra fara för att bevis *undandröjes* eller utredning om brott *eljest* försvåras.

2. avgöra fråga om inskränkningar enligt 6 § tredje stycket.

Ett beslut enligt första stycket som innebär *hinder för medgivande eller på annat sätt inskränkning i en häktads rätt*, får meddelas endast om den häktade får underkastas restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken. *Sådana beslut skall omprövas så ofta det finns anledning till det.*

1. avgöra om eller i vad mån *det finns* hinder för medgivande enligt 3 § eller 9–13 §§ på grund av att åtgärden kan medföra fara för att bevis *undandröjs* eller utredningen om brott *på annat sätt* försvåras.

Ett beslut enligt första stycket som innebär *inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden* får meddelas endast om den häktade får underkastas restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken.

Beslut som avses i andra stycket skall omprövas så ofta det finns anledning till det. Skyldigheten att ompröva beslutet gäller även om den häktade begär rättens prövning av beslutet enligt 17 §.

³ Senaste lydelse 1993:1411.

17 §

Den häktade får begära rättens prövning av beslut som avses i 16 § andra stycket. En begäran om rättens prövning skall ges in till den undersökningsledare eller åklagare som beslutar om restriktionerna. Denne skall genast ompröva beslutet. Om beslutet inte ändras i enlighet med den häktades begäran skall denna överlämnas till rätten tillsammans med ett yttrande varav skälen för restriktionerna framgår. Om beslutet därefter ändras skall rätten underrättas om detta.

18 §

Rätten skall pröva en begäran som avses i 17 § så snart det kan ske. Den häktade skall beredas tillfälle att yttra sig över åklagarens yttrande. Om förhandling hålls skall denna om möjligt samordnas med annan förhandling i målet. I övrigt gäller i fråga om handläggningen vad som är föreskrivet i rättegångsbalken om häktning.

Rättens beslut får inte överklagas.

21 §⁴

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården får fatta beslut som avses i 16 a §.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som någon annan har fattat enligt första stycket. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning av ett sådant beslut, om det gått honom emot.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården får fatta beslut som avses i 19 §.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som någon annan har fattat enligt första stycket. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning av ett sådant beslut, om det gått honom eller henne emot.

⁴ Senaste lydelse av förutvarande 16 c § 1990:1012.

23 §⁵

Vad som sägs i denna lag om häktad har motsvarande tillämpning på

Med undantag för bestämmelserna i 16 § andra stycket och 17–18 §§ tillämpas vad som i denna lag sägs om häktad även på

1. den som har anhållits eller gripits på grund av misstanke om brott,
2. den som har intagits i häkte eller polisarrest för förpassning till kriminalvårdsanstalt,
3. den som har tillfälligt placerats i häkte med stöd av 23 § tredje stycket, 43 § första stycket tredje meningen eller 50 § tredje meningen lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt och
4. den som har omhändertagits enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken i avvaktan på att beslut om undanröjande av skyddstillsyn vinner laga kraft.

Denna lag tillämpas inte på den som har gripits enligt 34 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

25 §

När någon i annat fall än som avses i 1 och 17 §§ *intages* i kriminalvårdsanstalt eller häkte för annat ändamål än verkställighet av påföljd för brott eller *tages* i förvar i polisarrest, skall denna lag, med särskilt beaktande av anledningen till intagningen och dennas varaktighet, gälla i tillämpliga delar, om *ej* annat *föreskrives* i lag eller annan författning.

När någon i annat fall än som avses i 1 och 24 §§ *tas in* i kriminalvårdsanstalt eller häkte för annat ändamål än verkställighet av påföljd för brott eller *tas* i förvar i polisarrest, skall denna lag, med särskilt beaktande av anledningen till intagningen och dennas varaktighet, gälla i tillämpliga delar, om *inte* annat *föreskrivs* i lag eller annan författning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1998.

⁵ Senaste lydelse av förutvarande 17 § 1994:1761.

1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Häri genom föreskrivs att 24 kap. 5 a, 14, 21 och 24 §§ samt 49 kap. 5 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*24 kap.
5 a §¹

Om rätten beslutar att häkta någon *eller* förordnar att någon skall kvarbli i häkte, skall den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om den häktades kontakter med omvärlden skall få inskränkas. Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

Om rätten beslutar att häkta någon, förordnar att någon skall kvarbli i häkte *eller medger förlängning av tiden för att väcka åtal*, skall den samtidigt på begäran av åklagaren pröva om den häktades kontakter med omvärlden skall få inskränkas. Tillstånd till sådana restriktioner får meddelas endast om det finns risk för att den misstänkte undanröjer bevis eller på annat sätt försvårar sakens utredning.

Om det på grund av senare inträffade omständigheter är nödvändigt, får åklagaren meddela beslut som innebär inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden även om rätten inte har meddelat tillstånd till restriktioner. Har åklagaren meddelat ett sådant beslut skall han samma dag eller senast dagen därefter begära rättens prövning enligt första stycket. När en sådan framställan kommit in till rätten, skall rätten så snart det kan ske och senast inom en vecka hålla förhandling i frågan. För handläggningen vid rätten gäller vad som är föreskrivet om häktningförhandling.

Ett tillstånd till restriktioner förfaller om rätten inte medger fortsatt tillstånd i samband med att den förordnar att någon skall kvarbli i häkte eller medger förlängning av tiden för att väcka åtal.

¹ Senaste lydelse 1993:1408.

Vid häktningsförhandlingen skall den som yrkar häktning och, om det inte finns synnerligt hinder, den anhållne vara närvarande.

Den som yrkar häktning skall ange de omständigheter som *han grundar sitt yrkande* på. Den anhållne och hans försvarare skall få tillfälle att yttra sig. Utöver vad handlingarna från förundersökningen innehåller samt vad parterna i övrigt anför får utredning angående brottet inte läggas fram, om det inte finns särskilda skäl till det.

Den som yrkar häktning skall ange de omständigheter som *yrkandet grundas* på. *Detsamma gäller i fråga om en begäran om tillstånd till restriktioner enligt 5 a §.* Den anhållne och hans försvarare skall få tillfälle att yttra sig. Utöver vad handlingarna från förundersökningen innehåller samt vad parterna i övrigt anför får utredning angående brottet inte läggas fram, om det inte finns särskilda skäl till det.

21 §³

Döms den misstänkte för brottet och är han häktad, skall rätten, enligt de grunder som anges i detta kapitel, pröva om han skall stanna kvar i häkte till dess domen vinner laga kraft. Om den misstänkte inte är häktad, får rätten förordna att han skall häktas. I fråga om restriktioner gäller bestämmelserna i 24 kap. 5 a §.

Döms den misstänkte för brottet och är han häktad, skall rätten, enligt de grunder som anges i detta kapitel, pröva om han skall stanna kvar i häkte till dess domen vinner laga kraft. Om den misstänkte inte är häktad, får rätten förordna att han skall häktas. I fråga om *tillstånd till* restriktioner gäller bestämmelserna i 5 a §.

Vid tillämpningen av första stycket skall bestämmelserna i detta kapitel om häktning, i de fall där det finns risk för att den misstänkte undandrar sig straff, gälla även i de fall där det finns risk för att den misstänkte undandrar sig utvisning. Om rätten har beslutat om utvisning får den förordna om häktning trots att det för brottet inte är föreskrivet fängelse ett år eller däröver. Förordnandet om häktning skall dock inte gälla under den tid då den dömda avtjänar en frihetsberövande påföljd som han har dömts till i målet.

24§⁴

Om behandlingen av den som är anhållen eller häktad samt om ersättning av allmänna medel åt den som varit oskyldigt anhållen eller häktad finns särskilda bestämmelser.

I fråga om behandlingen av den som är anhållen eller häktad samt om ersättning av allmänna medel åt den som varit oskyldigt anhållen eller häktad finns särskilda bestämmelser. *Detsamma gäller i fråga om rättens prövning av undersökningsledarens eller åklagarens beslut om inskränkningar i*

² Senaste lydelse 1987:1211.

³ Senaste lydelse 1994:452.

⁴ Senaste lydelse 1987:1211.

49 kap.
5 §⁵

En tingsrätts beslut får överklagas särskilt, om tingsrätten i beslutet

1. avvisat ett ombud, ett biträde eller en försvarare eller ogillat ett yrkande om detta,

2. ogillat ett yrkande av tredje man att få delta i rättegången som intervenient eller målsägande eller prövat fråga enligt 13 kap. 7 § om övertagande av ett käromål,

3. förelagt en part eller någon annan att lägga fram skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller vid prövning enligt 3 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 tryckfrihetsförordningen eller 2 kap. 3 § andra stycket 4 eller 5 yttrandefrihetsgrundlagen funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran,

4. prövat en fråga om utdömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för forseelse i rättegången eller om skyldighet för någon att ersätta rättegångskostnad,

5. prövat en fråga om ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller enskild part eller om ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller någon annan,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25–28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken,

6. prövat en fråga i tvistemål om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål om häktning, *tillstånd till* restriktioner enligt 24 kap. 5 a §, en åtgärd som avses i 25–28 kap. eller omhändertagande enligt 28 kap. brottsbalken,

7. avslagit en begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag utsett någon annan än parten föreslagit,

8. prövat en fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1996:1619) i annat fall än som avses i 5 eller 7,

9. avslagit en begäran om att ersättning till vittne som åberopats av en enskild part skall utgå av allmänna medel enligt 36 kap. 24 § andra stycket eller

10. prövat en fråga enligt 33 kap. brottsbalken om avräkning av tiden för vissa frihetsberövanden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

⁵ Senaste lydelse 1996:1624.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

Prop. 1997/98:104
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

dels att 16 a–16 d samt 17, 17 a, 18 och 19 §§ skall betecknas 18–25 §§,

dels att 1, 2, 2 b, 3–16 samt de nya 18, 20, 22 och 24 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 2 c och 17 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som är häktad på grund av misstanke om brott eller av annan anledning får *ej* underkastas mera omfattande inskränkningar i sin frihet än som *påkallas av* ändamålet med häktningen samt ordning och säkerhet.

Häktad skall behandlas så att skadliga följder av frihetsberövandet motverkas. I den *mån* det *lämpligen kan ske*, skall åtgärder *vidtagas* för att ge *häktad* det personliga stöd och annan hjälp som han behöver. Sådana åtgärder får dock *vidtagas* endast om den häktade samtycker *därtill*.

Om det inte är uppenbart *obehövt*, skall *häktad* senast vid ankomsten till förvaringslokalen kroppsvisiteras för eftersökande av föremål som han enligt vad som följer av denna lag *ej* får inneha.

I övrigt får *häktad* kroppsvisiteras för eftersökande av föremål *som nyss sagts* när

1. anledning *förekommer* att sådant föremål skall anträffas på *honom*,

Föreslagen lydelse

1 §

Den som är häktad på grund av misstanke om brott eller av *någon* annan anledning får *inte* underkastas mera omfattande inskränkningar i sin frihet än som ändamålet med häktningen samt ordning och säkerhet *kräver*.

Den häktade skall behandlas så att skadliga följder av frihetsberövandet motverkas. I den *utsträckning* det är *lämpligt*, skall åtgärder *vidtas* för att ge *den häktade* det personliga stöd och annan hjälp som han *eller hon* behöver. Sådana åtgärder får dock *vidtas* endast om den häktade samtycker *till detta*.

2 §¹

Om det inte är uppenbart *onödigt*, skall *den häktade* senast vid ankomsten till förvaringslokalen kroppsvisiteras för eftersökande av föremål som han *eller hon* enligt vad som följer av denna lag *inte* får inneha.

I övrigt får *den häktade* kroppsvisiteras för eftersökande av *sådana* föremål när

1. *det finns* anledning att *anta* att *ett* sådant föremål skall anträffas på *den häktade*,

¹ Senaste lydelse 1982:402.

2. det sker stickprovsvis eller också i anslutning till större undersökning som av säkerhetsskäl görs av utrymmen inom förvaringslokalen och den häktade har eller har haft särskild anknytning till utrymme som berörs av undersökningen,

3. den häktade skall *mottaga* eller har haft obevakat besök, eller

4. den häktade efter vistelse utanför förvaringslokalen *kommer åter till denna*.

Vad som har sagts i andra stycket *utgör ej hinder mot* att i annat fall *företages* sådan ytlig kroppsvisitation som *bedömes* nödvändig av säkerhetsskäl och som endast avser eftersökande av vapen eller annat farligt föremål.

2. det sker stickprovsvis eller också i anslutning till *en* större undersökning som av säkerhetsskäl görs av utrymmen inom förvaringslokalen och den häktade har eller har haft särskild anknytning till *det* utrymme som berörs av undersökningen,

3. den häktade skall *ta emot* eller har haft obevakat besök, eller

4. den häktade efter vistelse utanför förvaringslokalen *återvänder dit*.

Vad som har sagts i andra stycket *hindrar inte* att *det* i annat fall *görs* sådan ytlig kroppsvisitation som *bedöms* nödvändig av säkerhetsskäl och som endast avser eftersökande av vapen eller annat farligt föremål.

2 b §²

Kroppsvisitation eller kroppsbesiktning får inte göras mer ingående än vad ändamålet med åtgärden kräver. All den hänsyn som omständigheterna medger skall *iakttagas*. Om möjligt skall vittne närvara. En häktad får hållas avskild från andra häktade, om det är nödvändigt för att verkställa beslut om kroppsbesiktning.

Annan kroppsvisitation än som avses i 2 § tredje stycket eller kroppsbesiktning får, när åtgärden gäller kvinna, *ej* verkställas eller bevittnas av annan än kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska.

Föremål, som anträffas vid kroppsvisitation eller kroppsbesiktning och som *häktad* enligt vad som följer av denna lag *ej* får inneha, skall *omhändertagas* och förvaras för *hans* räkning, *såvitt ej* annat är särskilt föreskrivet.

Kroppsvisitation eller kroppsbesiktning får inte göras mer ingående än vad ändamålet med åtgärden kräver. All den hänsyn som omständigheterna medger skall *iakttas*. Om möjligt skall *ett* vittne närvara. En häktad får hållas avskild från andra häktade, om det är nödvändigt för att verkställa beslut om kroppsbesiktning.

Annan kroppsvisitation än som avses i 2 § tredje stycket eller kroppsbesiktning får, när åtgärden gäller *en* kvinna, *inte* verkställas eller bevittnas av *någon* annan än *en* kvinna, *en* läkare eller *en* legitimerad sjuksköterska.

Föremål som anträffas vid kroppsvisitation eller kroppsbesiktning och som *den häktade* enligt vad som följer av denna lag *inte* får inneha, skall *tas om hand* och förvaras för *den häktades* räkning, *om inte* annat är särskilt föreskrivet.

² Senaste lydelse 1993:1411.

Injektionssprutor och kanyler som kan användas för insprutning i människokroppen, och andra föremål som är särskilt ägnade att användas för missbruk av eller annan befattningsmedel med narkotika, och som påträffas hos den som är häktad, får tas om hand och förstöras.

Prop. 1997/98:104
Bilaga 4

2 c §

Blod-, urin- eller utandningsprov får tas på en häktad som skäligen kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel eller sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl.

3 §

Vill häktad vistas tillsammans med en eller flera andra häktade, skall han *beredas tillfälle härtill i skälig utsträckning, om lokalförhållandena medger det.* Mer än en häktad får också förvaras i samma rum, om det är synnerligen påkallat av utrymmesskäl eller annan särskild anledning. Gemensam förvaring som *angivits nu* får dock *ej ske*, om den innebär fara från säkerhetssynpunkt eller, i fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott, fara för att bevis *undandröjes* eller utredning om brott *eljest* försvåras. *I annat fall än som angivits nu* får *ej* förvaras mer än en person i varje rum.

Vill *en* häktad vistas tillsammans med en eller flera andra häktade, skall han *eller hon ges tillfälle till det.* Mer än en häktad får också förvaras i samma rum, om det är synnerligen påkallat av utrymmesskäl eller annan särskild anledning. *Gemensam vistelse och gemensam förvaring får dock inte äga rum, om det innebär fara från säkerhetssynpunkt eller, i fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott, fara för att bevis undandröjs eller utredning om brott på annat sätt försvåras. Om en häktad förvaras i en annan lokal än häkte, får möjligheterna till gemensam vistelse begränsas med hänsyn till lokalförhållandena.*

Förvaringen skall *ske på sådant sätt* att förbindelse mellan häktade som kan *antas* påverka varandra i mål eller *ärende* såvitt möjligt förhindras. Även i övrigt skall *häktad*, särskilt om *han* är under 21 år, förvaras så att *han ej*

Förvaringen skall *vara sådan* att förbindelse mellan häktade som kan *antas* påverka varandra i mål eller *ärenden* såvitt möjligt förhindras. Även i övrigt skall *häktade*, särskilt om *de* är under 21 år, förvaras så att *de inte utsätts* för

utsättes för olämpligt inflytande av annan häktad.

olämpligt inflytande av andra häktade.

Prop. 1997/98:104
Bilaga 4

4 §³

Vid *behandling av häktad* skall hänsyn *tagas* till *hans* hälsotillstånd. Häktad som bedöms behöva hälso- och sjukvård eller som begär att läkare skall tillkallas, skall så snart *det kan ske* undersökas av läkare, om *ej* sådan undersökning uppenbarligen är *obehövlig*.

Läkares *anvisning rörande* vården av häktad som är sjuk skall *iakttagas*. Behöver den häktade sjukhusvård, skall sådan beredas honom så snart *det kan ske*. Föreskrifter om psykiatrisk tvångsvård ges i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård. Får hälso- och sjukvårdspersonal inom kriminalvården kännedom om att en häktad lider av *sådan* smittsam sjukdom som enligt smittskyddslagen (1988:1472) utgör en samhällsfarlig sjukdom, skall chefen för förvaringslokalen underrättas om detta, om det behövs med hänsyn till fara för att smittan skall spridas.

Kan det befaras att transport medför skada för den häktades hälsa, skall läkares medgivande till transporten *inhämtas*.

Förlossning av häktad kvinna skall *såvitt* möjligt ske på sjukhus.

Om anledning *föreligger därtill*, skall den som enligt andra eller fjärde stycket vistas på sjukhus stå under bevakning.

Häktad skall *såvitt* möjligt erbjudas arbete eller annan därmed jämförlig sysselsättning under häktningstiden. *Han* skall vidare *beredas tillfälle* att utföra arbete

Vid *behandlingen* skall hänsyn *tas* till *den häktades* hälsotillstånd. *En* häktad som bedöms behöva hälso- och sjukvård eller som begär att läkare skall tillkallas, skall så snart *som möjligt* undersökas av läkare, om *inte* sådan undersökning uppenbarligen är *onödig*.

En läkares *anvisningar om* vården av *en* häktad som är sjuk skall *iakttas*. Behöver den häktade sjukhusvård, skall sådan beredas honom *eller henne* så snart *som möjligt*. Föreskrifter om psykiatrisk tvångsvård *finns* i lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård. Får hälso- och sjukvårdspersonal inom kriminalvården kännedom om att en häktad lider av *en* smittsam sjukdom som enligt smittskyddslagen (1988:1472) utgör en samhällsfarlig sjukdom, skall chefen för förvaringslokalen underrättas om detta, om det behövs med hänsyn till fara för att smittan skall spridas.

Kan det befaras att transport medför skada för den häktades hälsa, skall läkares medgivande till transporten *hämtas in*.

Förlossning av *en* häktad kvinna skall *om* möjligt ske på sjukhus.

Om *det finns* anledning *till det*, skall den som enligt andra eller fjärde stycket vistas på sjukhus stå under bevakning.

5 §

Den häktade skall *om* möjligt erbjudas arbete eller annan därmed jämförlig sysselsättning under häktningstiden. *Den häktade* skall vidare *ges möjlighet* att utföra

³ Senaste lydelse 1991:1135.

som han själv skaffat sig, om det kan ske utan olägenhet.

Regeringen eller myndighet, som regeringen bestämmer, meddelar bestämmelser om ersättning åt *häktad* för arbete eller annan därmed jämförlig sysselsättning som *tillhandahålles* honom.

I den utsträckning det *lämpligen kan ske* bör häktad, om *ej* annat följer av tredje stycket, ges möjligheter att genom tidningar, radio och television följa vad som händer i omvärlden. *Hans* behov av annan förströelse bör tillgodoses i skäligen omfattning.

Under förutsättningar som anges i första stycket får *häktad* själv skaffa sig eller *mottaga* böcker, tidskrifter, tidningar och annat som kan bereda honom förströelse.

I fråga om den som är häktad på grund av misstanke om brott får inskränkningar helt eller delvis göras i *hans rätt* att ha tillgång till tidskrifter, tidningar, radio och television, om det *är påkallat* för att undvika att bevis *undanröjes* eller utredning om brott *eljest* försvåras.

Häktad får inneha pengar, värdesaker och legitimationshandlingar i den mån det *kan ske utan olägenhet*. *Han* får *ej* inneha alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel.

I övrigt får *häktad*, i den mån *ej* annat följer av denna lag, inneha personliga tillhörigheter och skaffa sig varor eller annat enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer.

Prop. 1997/98:104
Bilaga 4

arbete som han *eller hon* själv *har* skaffat sig, om det kan ske utan olägenhet.

Regeringen eller *den* myndighet som regeringen bestämmer meddelar bestämmelser om ersättning åt *den häktade* för arbete eller annan därmed jämförlig sysselsättning som *tillhandahålls* honom *eller henne*.

6 §

I den utsträckning *som det är lämpligt* bör *en* häktad, om *inte* annat följer av tredje stycket, ges möjligheter att genom tidningar, radio och television följa vad som händer i omvärlden. *Den häktades* behov av annan förströelse bör tillgodoses i skäligen omfattning.

Under *de* förutsättningar som anges i första stycket får *den häktade* själv skaffa sig eller *ta emot* böcker, tidskrifter, tidningar och annat som kan bereda honom *eller henne* förströelse.

För den som är häktad på grund av misstanke om brott får inskränkningar helt eller delvis göras i *rätten* att ha tillgång till tidskrifter, tidningar, radio och television, om det *behövs* för att undvika att bevis *undanröjs* eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras.

7 §

Den häktade får inneha pengar, värdesaker och legitimationshandlingar i den mån det *inte är olägligt*. *Den häktade* får *inte* inneha alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel.

I övrigt får *den häktade*, i den mån *inte* annat följer av denna lag, inneha personliga tillhörigheter och skaffa sig varor eller annat enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller *den* myndighet som regeringen bestämmer.

8 §

Häktad skall ha möjlighet att dagligen vistas utomhus minst en timme, om *ej* synnerligt hinder *möter däremot*.

Den häktade skall ha möjlighet att dagligen vistas utomhus minst en timme, om *det inte finns* synnerligt hinder *mot detta*.

9 §⁴

Brev från *häktad* till *svensk myndighet, internationellt* organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda eller *hans* offentlige försvarare skall vidarebefordras utan föregående granskning.

Brev från *den häktade* till *svenska myndigheter, internationella* organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda eller *den häktades* offentlige försvarare skall vidarebefordras utan föregående granskning.

Utöver vad som gäller enligt första stycket får *häktad avsända* eller *mottaga* brev, om det kan ske utan fara från säkerhetssynpunkt och, *i fråga om* den som är häktad på grund av misstanke om brott, utan fara för att bevis *undandröjes* eller utredning om brott *eljest* försvåras.

Utöver vad som gäller enligt första stycket får *den häktade sända* eller *ta emot* brev, om det kan ske utan fara från säkerhetssynpunkt och, *för* den som är häktad på grund av misstanke om brott, utan fara för att bevis *undandröjs* eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras.

Vägras *häktad avsända* eller *mottaga* brev utan föregående granskning av dess innehåll, skall brevet *kvarhållas* men får *ej* öppnas utan den häktades medgivande.

Vägras *den häktade att sända* eller *ta emot* brev utan föregående granskning av dess innehåll, skall brevet *hållas kvar* men får *inte* öppnas utan den häktades medgivande.

Kopior och översättningar av brev som har granskats skall förstöras så snart de inte längre behövs.

Vad i denna paragraf är föreskrivet om brev gäller även *annan skriftlig handling*.

Bestämmelserna i första–fjärde styckena om brev gäller även *andra skriftliga handlingar*.

10 §

Bestämmelserna i 9 § andra och tredje styckena är *tillämpliga* även på *försändelse* av annat slag än brev eller *annan skriftlig handling*. *Häktad* får dock *ej mottaga* försändelse *som har angivits nu*, om den kan äventyra ordningen eller *eljest* medföra olägenhet.

Bestämmelserna i 9 § andra och tredje styckena *gäller* även *försändelser* av annat slag än brev eller *andra skriftliga handlingar*. *Den häktade* får dock *inte ta emot en sådan* försändelse om den kan äventyra ordningen eller *annars* medföra olägenhet.

⁴ Senaste lydelse 1993:1694.

Om det *är påkallat* för att hindra att otillåtna varor *införes* i förvaringslokal, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att häktade *ej* utan särskilt medgivande får *mottaga* andra försändelser än brev eller andra meddelanden.

Om det *behövs* för att hindra att otillåtna varor *förs in* i en förvaringslokal, får regeringen eller *den* myndighet som regeringen bestämmer föreskriva att häktade *inte* utan särskilt medgivande får *ta emot* andra försändelser än brev eller andra meddelanden.

11 §⁵

En häktad får ta emot besök i den utsträckning det *lämpligen kan ske*. *En häktad* får inte ta emot besök som kan medföra fara från säkerhetssynpunkt. Inte heller får den som är häktad på grund av misstanke om brott ta emot besök som kan medföra fara för att bevis undanröjs eller utredning om brott *annars* försvåras.

Den häktade får ta emot besök i den utsträckning det *är lämpligt*. *Han eller hon* får inte ta emot besök som kan medföra fara från säkerhetssynpunkt. Inte heller får den som är häktad på grund av misstanke om brott ta emot besök som kan medföra fara för att bevis undanröjs eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras.

Om det behövs av säkerhetsskäl eller för att undvika att bevis undanröjs eller utredning om brott *annars* försvåras, skall en eller flera personer vara närvarande vid besök.

Om det behövs av säkerhetsskäl eller för att undvika att bevis undanröjs eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras, skall en eller flera personer vara närvarande vid besök.

Under förutsättningar som anges i andra stycket kan som villkor för besök föreskrivas att den besökande underkastar sig kroppsvisitation.

Under *de* förutsättningar som anges i andra stycket kan som villkor för besök föreskrivas att den besökande underkastar sig kroppsvisitation.

Om det behövs för att kunna bedöma om den som är häktad skall få ta emot besök i ett särskilt fall eller om ett besök skall vara bevakat, skall i förväg undersökas om den besökande har dömts eller är misstänkt för brottslig verksamhet. I den utsträckning det behövs skall upplysningar också *inhämtas* om den besökandes personliga förhållanden i övrigt.

Om det behövs för att kunna bedöma om den som är häktad skall få ta emot besök i ett särskilt fall eller om ett besök skall vara bevakat, skall *det* i förväg undersökas om den besökande har dömts eller är misstänkt för brottslig verksamhet. I den utsträckning det behövs skall upplysningar också *hämtas in* om den besökandes personliga förhållanden i övrigt.

Om försvarares rätt att träffa den som är häktad finns bestämmelser i rättegångsbalken.

⁵ Senaste lydelse 1995:493.

Telefonsamtal mellan *häktad* och person utom förvaringslokalen får äga rum i den utsträckning det *lämpligen kan ske*. Den häktade skall vägras telefonsamtal som kan medföra fara från säkerhetsynpunkt. *Ej* heller får den som är häktad på grund av misstanke om brott *ha* telefonsamtal som kan medföra fara för att bevis *undandröjs* eller utredning om brott *eljest* försvåras.

Telefonsamtal mellan *den häktade* och *en* person utom förvaringslokalen får äga rum i den utsträckning *som det är lämpligt*. Den häktade skall vägras telefonsamtal som kan medföra fara från säkerhetsynpunkt. *Inte* heller den som är häktad på grund av misstanke om brott *får ta emot eller ringa* telefonsamtal som kan medföra fara för att bevis *undandröjs* eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras.

Om det *behövs* av säkerhetsskäl eller för att undvika att bevis *undandröjs* eller utredning om brott *på annat sätt* försvåras, skall en eller flera personer på lämpligt sätt avlyssna telefonsamtal. Avlyssning får äga rum endast med den häktades vetskap. Telefonsamtal med *den häktades* offentlige försvarare får *inte* avlyssnas.

Om missbruk *ej* kan befaras, kan *häktad* medges att besöka närstående som är svårt sjuk, närvara vid närståendes begravning eller i annat fall, då synnerliga skäl *föreligger*, lämna förvaringslokalen för viss kort tid. Under vistelsen *utom* förvaringslokalen skall den häktade *vara ställd under bevakning*, om *ej* sådan tillsyn av särskilda skäl kan *antagas* vara *obehövlig*.

Om missbruk *inte* kan befaras, kan *den häktade* medges att besöka *en* närstående som är svårt sjuk, närvara vid *en* närståendes begravning eller i annat fall, då *det finns* synnerliga skäl, lämna förvaringslokalen för viss kort tid. Under vistelsen *utanför* förvaringslokalen skall den häktade *bevakas*, om *inte en* sådan tillsyn av särskilda skäl kan *antas* vara *onödig*.

14 §

Medför häktad kvinna spädbarn vid intagningen eller föder hon därefter barn, kan tillstånd ges henne att ha barnet hos sig.

Om en häktad kvinna har med sig ett spädbarn vid intagningen eller därefter föder barn, kan hon få tillstånd att ha barnet hos sig.

15 §⁶

Häktad får beläggas med fängsel

Den häktade får beläggas med fängsel

1. under transport och *eljest* under vistelse *utom* förvaringslokalen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl *samt*

1. under transport och *annars* under vistelse *utanför* förvaringslokalen, om det är nödvändigt av säkerhetsskäl *och*

2. i övrigt för att betvinga våldsamt uppträdande av den häktade, om andra medel visar sig otillräckliga och det är oundgängligen nödvändigt med hänsyn till den häktades egen eller annans säkerhet till liv eller hälsa.

Läkare skall så snart det *kan ske* undersöka den som är föremål för åtgärd enligt första stycket 2.

En läkare skall så snart det *är möjligt* undersöka den som är föremål för åtgärd enligt första stycket 2.

16 §⁷

Beträffande den som är häktad på grund av misstanke om brott *ankommer* det *på* undersökningsledaren eller åklagaren *att*

Beträffande den som är häktad på grund av misstanke om brott *är* det undersökningsledaren eller åklagaren *som skall*

1. avgöra om eller i vad mån hinder för medgivande enligt 3 § första stycket första meningen eller 9–13 §§ *eller för tillämpning av 3 § första stycket andra meningen möter på den grund att åtgärden kan medföra fara för att bevis undanröjes eller utredning om brott eljest* försvåras

1. avgöra om eller i vad mån *det finns* hinder för medgivande enligt 3 § eller 9–13 §§ på grund *av* att åtgärden kan medföra fara för att bevis *undandröjs* eller utredningen om brott *på annat sätt* försvåras,

2. avgöra fråga om inskränkningar enligt 6 § tredje stycket.

Ett beslut enligt första stycket som innebär *hinder för medgivande eller på annat sätt inskränkning i en häktads rätt*, får meddelas endast om den häktade får underkastas restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken.

Ett beslut enligt första stycket som innebär *inskränkningar i den häktades kontakter med omvärlden (restriktioner)* får meddelas endast om den häktade får underkastas restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken.

Sådana beslut skall omprövas så ofta det finns anledning till det.

Beslut som avses i andra stycket skall omprövas så ofta det finns anledning till det.

⁶ Senaste lydelse 1980:931.

⁷ Senaste lydelse 1993:1411.

17 §

Den häktade får begära tingsrättens prövning av ett beslut enligt 16 § andra stycket att ålägga denne restriktioner av ett visst slag. Rätten skall pröva en sådan begäran när den prövar frågan om tillstånd till restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken. Innan rätten fattar beslut skall åklagaren ges tillfälle att yttra sig. Rättens beslut får inte överklagas.

Bestämmelserna i första stycket skall tillämpas även i hovrätt och Högsta domstolen om dom i målet har överklagats dit eller om förhandling hålls enligt 24 kap. 17 § fjärde stycket rättegångsbalken.

18 §⁸

Om *ej* annat följer av 16 §, meddelas beslut enligt denna lag av kriminalvårdsstyrelsen beträffande den som är intagen i förvaringslokal som står under styrelsens tillsyn.

Om *inte* annat följer av 16 §, meddelas beslut enligt denna lag av Kriminalvårdsstyrelsen beträffande den som är intagen i *en* förvaringslokal som står under styrelsens tillsyn.

20 §⁹

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården får fatta beslut som avses i 16 a §.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som någon annan har fattat enligt första stycket. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning av ett sådant beslut, om det gått honom emot.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att någon annan kriminalvårdsmyndighet än Kriminalvårdsstyrelsen eller tjänsteman inom kriminalvården får fatta beslut som avses i 18 §.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra ett beslut som någon annan har fattat enligt första stycket. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning av ett sådant beslut, om det gått honom *eller henne* emot.

⁸ Senaste lydelse av förutvarande 16 a § 1981:1301.

⁹ Senaste lydelse av förutvarande 16 c § 1990:1012.

22 §¹⁰

Vad som sägs i denna lag om häktad har motsvarande tillämpning på

Med undantag för bestämmelserna i 16 § andra stycket och 17 § tillämpas vad som i denna lag sägs om den häktade även på

1. den som har anhållits eller gripits på grund av misstanke om brott,
2. den som har *intagits* i häkte eller polisarrest för förpassning till kriminalvårdsanstalt,
3. den som har tillfälligt placerats i häkte med stöd av 23 § tredje stycket, 43 § första stycket tredje meningen eller 50 § tredje meningen lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt och
4. den som har omhändertagits enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken i avvaktan på att beslut om undanröjande av skyddstillsyn vinner laga kraft.

2. den som har *tagits in* i häkte eller polisarrest för förpassning till kriminalvårdsanstalt,

4. den som har omhändertagits enligt 28 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken i avvaktan på att *ett* beslut om undanröjande av skyddstillsyn vinner laga kraft.

Denna lag tillämpas inte på den som har gripits enligt 34 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare.

24 §¹¹

När någon i annat fall än som avses i 1 och 17 §§ *intages* i kriminalvårdsanstalt eller häkte för annat ändamål än verkställighet av påföljd för brott eller *tages* i förvar i polisarrest, skall denna lag, med särskilt beaktande av anledningen till intagningen och dennas varaktighet, gälla i tillämpliga delar, om *ej* annat *föreskrives* i lag eller annan författning.

När någon i annat fall än som avses i 1 och 22 §§ *tas in* i kriminalvårdsanstalt eller häkte för annat ändamål än verkställighet av påföljd för brott eller *tas* i förvar i polisarrest, skall denna lag, med särskilt beaktande av anledningen till intagningen och dennas varaktighet gälla i tillämpliga delar, om *inte* annat *föreskrivs* i lag eller annan författning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1999.

¹⁰ Senaste lydelse av förutvarande 17 § 1994:1761.

¹¹ Förutvarande 18 §.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1998-03-05.

Närvarande: f.d. justitierådet Per Jermsten, regeringsrådet Sigvard Holstad, justitierådet Ingegerd Westlander.

Enligt en lagrådsremiss den 19 februari 1998 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Ingela Jönsson och hovrättsassessorn Håkan Friman.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslag till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

3 §

I paragrafens första stycke första meningen föreslås ändringar som skall klargöra den nya huvudregeln att en häktad som önskar det skall ges tillfälle att vistas tillsammans med en eller flera andra häktade (gemensam vistelse).

I andra stycket som endast ändrats språkligt finns vissa bestämmelser angående vad som skall iaktas beträffande "förvaringen" när häktade kan antas påverka varandra i mål eller ärenden liksom när häktade inte uppnått 21 års ålder.

Enligt Lagrådets uppfattning bör vad som sålunda föreskrivs i andra stycket göras tillämpligt även beträffande häktade som enligt huvudregeln i första stycket vill ha gemensam vistelse.

Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 19 mars 1998

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Peterson, Freivalds, Wallström, Tham, Åsbrink, Schori, Andersson, Winberg, Uusmann, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson, von Sydow, Klingvall, Åhnberg, Pagrotsky, Östros, Messing

Föredragande: statsrådet Freivalds

Regeringen beslutar proposition 1997/98:104 Behandlingen av häktade.